

Kuusikko-
työryhmä

Kuuden suurimman kaupungin **päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset** vuonna 2016

Esipuhe

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) varhaiskasvatusta, lastensuojelua, aikuissosiaalityötä, toimeentulotukea, työllistämispalveluja, päihde- ja mielenterveyspalveluja, kehitysvammahuoltoa, vammaispalveluja sekä vanhuspalveluja. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista.

Kuutostyö alkoi vuonna 1994, jolloin Helsinki, Espoo ja Vantaa päättivät alkaa toteuttaa vertailuja sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden kustannuksista. Turku ja Tampere tulivat mukaan vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailuraportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuonna 1999. Kuutosyhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Kuusikko-työ alkoi lasten päivähoidon, toimeentulotuen sekä vanhus-ten palvelujen vertailulla, mutta ajan myötä mukaan on tullut uusia palvelukokonaisuuksia.

Kuusikko-tiedonkeruu sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ainoastaan osan kustannuksista ja toimintatiedoista. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat omanlaisensa kokonaisuuden, jossa erityisesti sosiaalipalvelut ovat vahvasti limittyneet toisiinsa. Kunta voi panostaa esimerkiksi ehkäiseviin toimintamuotoihin, mutta ehkäisevään työhön laitettut resurssit eivät näy välttämättä Kuusikko-raportoinnissa.

Raporttien tarkoituksena on palvella ensisijaisesti kuntien päättäjiä ja ne ovat yksi väline toiminnan ohjaamiseen. Kuusikko-raportit nostavat esiin eroavaisuuksia, jotka vaativat tarkempaa analyysia. Tavoitteena ei ole vertailla esimerkiksi omien ja ostopalvelujen kustannuksia. Omien ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeaa merkittävästi esimerkiksi asiakasmaksujen, vuokrien, tilaamiseen liittyvien kustannusten ja hallinnon vyörytysten osalta.

Kuutosraporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoisiksi. Määrittelytyö on välttämätöntä, sillä palvelut poikkeavat kuntien välillä nimikkeiltään ja sisällöiltään, ja ne on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin. Lisäksi kunnilla on käytössä toisistaan poikkeavia tietojärjestelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tieto, joka yhdessä kunnassa saadaan automaattisesti, voi toisessa kunnassa vaatia paljon manuaalista työtä tai sitä ei ole edes mahdollista saada. Määrittelytyössä täytyy huomioida myös kuntien erilaiset kirjaamiskäytännöt.

Kuutosyhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla tavoilla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksessa sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuutostiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määritelmiin ja sopimuksiin tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeammalla aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot.

Kuuden suurimman kaupungin

Päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset

vuonna 2016

Kuusikko-työryhmä

Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Auri Lyly

19.6.2017

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja

Teksti: Auri Lyly

ISSN 1457-5078

Edita Prima Oy 2017, Helsinki

Tekijä(t)		
Päihdehuollon Kuusikko-työryhmä, kirjoittanut Auri Lyly		
Nimike		
Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2016		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisuaika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Vantaan sosiaali- ja terveystoimi, Turun hyvinvointitoimiala, Tampereen hyvinvointipalvelut sekä Oulun hyvinvointipalvelut.	6/2017	50 s. + 97 s. liitteitä
Sarjanimike	Osanumero	
Kuusikko-työryhmän julkaisusarja	3/2017	
ISSN-numero	Kieli	
1457-5078	Suomi	
Tiivistelmä		
Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten, suoritteiden ja asiakasmäärien raportoinnissa ollaan valtakunnallisesti siirtymässä sote-tietopakettiraportointiin lähi-vuosien aikana. Sote-tietopakettiajattelussa päihde- ja mielenterveyspalvelut kuuluvat samaan pakettiin. Tämän vuoksi mielenterveyspalvelut ovat tänä vuonna ensimmäistä kertaa mukana Kuusikkoraportoinnissa. Yhtenäinen raportointi päihde- ja mielenterveyspalveluista ei tässä vaiheessa kuitenkaan ole mahdollista. Vuoden 2016 raportissa päihdepalvelujen raportoinnin osalta toimitaan edellisvuosien tapaan, jotta tiedot säilyvät vertailukelpoisina. Tämä tarkoittaa sitä, että päihdepalvelujen kustannustietoihin sisältyvät vain palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset, eikä esim. vyörytyksiä ylemmästä hallinnosta lisätä kustannuksiin. Mielenterveyspalvelujen osalta taas ilmoitetaan sote-tietopakettiajattelun mukaisesti vyörytetyt kustannukset. Tästä johtuen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset eivät siis tässä raportissa ole keskenään täysin vertailukelpoisia.		
Vuoden 2016 päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuksia ja palveluja koskevassa raportissa tarkasteltaviin päihdehuollon erityispalveluihin sisältyvät ehkäisevä päihdetyö, polikliniset palvelut, selviämishoitoasema, korvaushoito, asumispalvelut, kuntouttava laitoshoido sekä katkaisu- ja vieroitushoito laitoksissa. Päihdetyötä toteutetaan myös perusterveydenhuollossa, sosiaalityössä ja erikoissairaanhoidossa. Mielenterveystyön raportoitaviin erityispalveluihin sisältyvät aikuispsykiatrinen avohoito, perustason avohoitoon liittyvät palvelut ja muut avohoidon palvelut, asumispalvelut sekä psykiatrinen osastohoito.		
Päihdehuollon palveluja raportoidaan pääasiassa vuosilta 2014-2016, liitetaulukoissa myös osittain vuosilta 2012-2016. Mielenterveyspalvelujen tietoja raportoidaan pääasiassa vuodelta 2016, asumispalvelujen osalta myös vuosilta 2014-2016.		
Kuutoskaupungit käyttivät päihdepalveluihin kaikkiaan 101,9 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kokonaiskustannukset pysyivät samalla tasolla vuoteen		

2015 nähden. Tärkein kustannuksiin viime vuosina vaikuttanut tekijä on ollut laitoshoidon supistaminen.

Kustannukset päihdehuollon avopalveluissa olivat 32,6 miljoonaa euroa, missä kasvua edellisvuoteen on 2,1 %. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset olivat 46,6 miljoonaa euroa, (kasvua edellisvuoteen oli 2,7 %) ja laitoshoidon kustannukset 22,7 miljoonaa euroa (laskua edellisvuoteen 7,8 %). Asumispalvelujen kustannusvertailun kannalta on huomioitava, että aikaisempina vuosina Oulussa päihdepalvelujen asumiskustannukset ovat sisältyneet mielenterveysostopalveluihin, eikä niiden kustannuksia ole saatu eroteltua. Vuoden 2016 osalta kustannukset on tilastoitu erikseen, jolloin päihdeasumispalveluiden kustannuksiin tuli lisäystä n. 2,4 miljoonaa euroa. Vastaavasti ostopalveluina tuotettavien mielenterveysasumispalveluiden kustannukset vähenivät.

Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset vuonna 2016 olivat 321,3 miljoonaa euroa. Avopalvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 120,0 miljoonaa euroa (37,3 %), asumispalvelujen osuus 69,0 miljoonaa euroa (21,5 %) ja laitoshoidon osuus 132,3 miljoonaa euroa (41,2 %).

Asiasanat

Kuusikko, päihdehuolto, mielenterveyspalvelut, kustannukset, kuntavertailu

Tiedustelut

Työryhmän jäsenet, liite 5

Jakelu

www.kuusikkokunnat.fi

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET	3
2.1	Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain:	3
2.2	Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset	7
2.2	Päihdehuollon kokonaiskustannukset ja kokonaiskustannusten jakautuminen eri palveluihin	9
2.3	Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset ja kokonaiskustannusten jakautuminen eri palveluihin	11
2.4	Päihde- ja mielenterveyspalvelujen yhteiset palvelut	12
3	AVOPALVELUT	16
3.1	Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset	19
3.2	Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä ja suoritteet	20
3.3	Päihdehuollon poliklinisten palvelujen kustannukset	21
3.4	Mielenterveysasiakkaiden avopalvelujen kustannukset	25
3.5	Mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärät ja suoritteet	25
4	PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN SEKÄ ASUNNOTTOMIEN ASUMISPALVELUT	31
4.1	Päihdehuollon asumispalvelut	34
4.2	Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut	36
5	LAITOSHOITO	39
5.1	Päihdehuollon laitoshoido	41
5.1.1	Katkaisu- ja vieroitushoido	41
5.1.2	Kuntouttava laitoshoido	43
5.2	Psykiatrinen osastohoido	45
6	YHTEENVETO TOIMINTA- JA KUSTANNUSTIEDOISTA	47
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	51
	Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2016	51
	Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2016	56
	Liite 3: Päihdepalvelujen toiminta- ja kustannustietojen aikasarjat 2012–2016	75
	Liite 4: Deflatoidut kustannustietojen aikasarjat 2012–2016	78
	Liite 5: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot	79

TEKSTIN TAULUKOT

Taulukko 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisnettokustannukset vuonna 2016	7
Taulukko 2. Päihdehuollon kokonaiskustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015.....	10
Taulukko 3. Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset (miljoonaa euroa) ja kustannukset (euroa) 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2016	12
Taulukko 4. Nuorisoasemien kustannukset ja asiakas- ja käyntimäärät täysi-ikäisten asiakkaiden osalta vuonna 2016 sekä muutos vuodesta 2015.....	13
Taulukko 5. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kokonaiskustannukset ja kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2016	18
Taulukko 6. Päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa, ja muutos vuodesta 2015.....	19
Taulukko 7. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015, vuoden 2016 rahan arvossa	19
Taulukko 8. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärät vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015.....	20
Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	21
Taulukko 10. Poliklinisten palvelujen kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos edelliseen vuoteen	21
Taulukko 11. A-klinikan kustannukset asiakasta kohden vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa	21
Taulukko 12. Korvaushoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016.....	23
Taulukko 13. Korvaushoidossa olevien asiakasmäärät omissa ja ostopalveluissa vuonna 2016.....	23
Taulukko 14. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2016, miljoonaa euroa.....	25
Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärät vuonna 2016.....	26
Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen käyntimäärät vuonna 2016	26
Taulukko 17. Päihdepalvelujen asumispalvelut: asiakkaat, asumisvuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	34
Taulukko 18. Päihdepalvelujen asumispalvelujen nettokustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015	35
Taulukko 19. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015.....	35
Taulukko 20. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015	35
Taulukko 21. Asiakkaiden keskimääräiset asumisvuorokaudet tuki- ja tuetun asumisen, palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen ja tilapäisen asumisen palveluissa vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015.....	36
Taulukko 22. Kustannukset asumisvuorokautta kohden päihdehuollon asumispalveluissa vuonna 2016, euroa ja muutos vuodesta 2015.....	36
Taulukko 23. Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut: asiakkaat, asumisvuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	37
Taulukko 24. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen nettokustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015	37
Taulukko 25. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015	37
Taulukko 26. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015.....	38

Taulukko 27. Asiakkaiden keskimääräiset asumisvuorokaudet tuki- ja tuetun asumisen, palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen palveluissa vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	38
Taulukko 28. Kustannukset asumisvuorokautta kohden mielenterveysasiakkaiden asumispalveluissa vuonna 2016, € ja muutos vuodesta 2015	38
Taulukko 29. Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015.....	41
Taulukko 30. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	42
Taulukko 31. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa	42
Taulukko 32. Päihdehuollon laitoshoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016	43
Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon vuorokaudet vuosina 2014–2016.....	43
Taulukko 34. Kustannukset laitoshoidon hoitovuorokautta kohden vuosina 2014–2016, vuoden 2016 rahan arvossa €	43
Taulukko 35. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015	44
Taulukko 36. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015	44
Taulukko 37. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015	45
Taulukko 38. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon vuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015	45
Taulukko 39. Kustannukset kuntouttavan laitoshoidon hoitovuorokautta kohden vuosina 2014–2016, € ja muutos vuodesta 2015	45
Taulukko 40. Psykiatrisen osastohoidon kustannukset, asiakkaat ja hoitovuorokaudet sekä kustannukset hoitovuorokautta kohden vuonna 2016	46
Taulukko 41. Tilastokeskuksen (SVT 2017a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous	52

TEKSTIN KUVIOT

Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2016.....	7
Kuvio 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2016, %	8
Kuvio 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät palveluittain vuonna 2016	9
Kuvio 4. Päihdehuollon erityispalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuosina 2014–2016, vuoden 2016 rahan arvossa, €	10
Kuvio 5. Päihdehuollon erityispalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2014, 2015 ja 2016	11
Kuvio 6. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuonna 2016	12

1 JOHDANTO

Tämä raportti käsittelee sekä mielenterveyspalveluja että päihdehuollon erityispalvelujen palveluja ja niiden kustannuksia. Raporttia on päihdehuollon osalta julkaistu jo usean vuoden ajan. Ensimmäisen kerran raportti on tehty vuoden 2005 tietojen perusteella, tuolloin osana aikuissosiaalityötä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten, suoritteiden ja asiakasmäärien raportoinnissa ollaan valtakunnallisesti siirtymässä sote-tietopakettiraportointiin lähivuosien aikana. Sote-tietopaket-tiajattelussa päihde- ja mielenterveyspalvelut kuuluvat samaan pakettiin. Työryhmä haluaa pilo-toida sote-tietopakettia, minkä vuoksi mielenterveyspalvelut ovat tänä vuonna ensimmäistä kertaa mukana Kuusikkoraportoinnissa. Tietojen raportointi yhdessä on myös linjassa Mieli 2009-suositusten kanssa; päihde- ja mielenterveyspalveluja tulisi kehittää ja järjestää yhdessä, integroimalla palveluja.

Sote-tietopakettiajattelussa kaikki kustannukset tulee kohdentaa palvelupaketeille, tieto kuluista tarvitaan sekä brutto- että nettotasolla ja kustannuksiin tulee sisällyttää myös sisäiset erät ja vyörytykset. Tuotos on sote-tietopakettiajattelussa ensisijaisesti hoidettu asiakas/vuosi tai hoidossa ollut asiakas/vuosi. Asiakasmäärät tulee saada raportoinnissa tilastoitua kertaalleen sekä palveluittain, toiminnoittain että koko sote-tietopakettiltasolla. Tähän ei kuitenkaan vielä päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raportoinnissa päästä. Kuusikkokunnilla ei vielä ole valmiuksia sote-tietopakettien mukaiseen raportointiin esimerkiksi seuraavista syistä: tietojärjestelmät eivät keskustele keskenään ja mielenterveyspuolen kanssa tehtävien yhteisajojen käytännön toteutus vaatisi lisäresurssointia.

Yhtenäinen raportointi päihde- ja mielenterveyspalvelujen osalta ei vuoden 2016 tietojen osalta ole mahdollista eikä järkevää. Tämän vuoden raportissa päihdepalvelujen raportoinnin osalta toimitaan edellisvuosien tapaan, jotta tiedot säilyvät vertailukelpoisina. Tämä tarkoittaa sitä, että päihdepalvelujen kustannustietoihin sisältyvät vain palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Yksittäisiin palveluihin kohdentumattoman henkilöstön kustannuksia ei sisällytetä tiedonkeruuseen. Vyörytyksiä ylemmältä hallinnosta ei lisätä kustannuksiin. Mielenterveyspalvelujen osalta taas ilmoitetaan sote-tietopakettiajattelun mukaisesti vyörytetyt kustannukset. Tästä johtuen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset eivät tässä raportissa ole keskenään vertailukelpoisia, vaan ennemminkin suuntaa-antavia.

Suomalaisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän rakenteellisten muutosten kausi käynnistyi 1990-luvun lamasta ja jatkuu edelleen, tätä kirjoitettaessa ajankohtaisena on lähestyvä sote-uudistus, jonka pitäisi tulla voimaan vuoden 2019 alusta. Silloin sote-palvelujen järjestäminen siirtyy maakuntien vastuulle, ja asiakkaiden valinnanvapaus peruspalvelujen suhteen lisääntyy. Sote-uudistuksen tavoitteena on ollut myös sosiaali- ja terveyspalvelujen integroiminen. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen integroitumiseen on osa laajempaa integraatiota, ja siihen on vaikuttanut vahvasti Mieli 2009-työryhmä.

STM julkaisi vuonna 2009 Mieli 2009-työryhmän 18 suositusta mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseksi. Näissä suosituksissa nostettiin esiin asiakkaan aseman ja kokemusasiantuntijuuden käytön vahvistaminen palveluiden toteutuksessa, suunnittelussa ja arvioinnissa sekä mielenterveys- ja päihdepalveluihin pääseminen niin sanotulla matalalla kynnyksellä ja yhden oven periaatteella. Tärkeällä sijalla suosituksissa oli ongelmien ennaltaehkäisy eli panostaminen mielenterveyden ja päihitteettömyyden edistämiseen. Suunnitelma nosti keskiöön palvelujen järjestämisen avo- ja peruspalveluita painottavina joustavina kokonaisuuksina. Liikkuvia palveluita ja päivystyksellisiä palveluita korostettiin. (Moring ym. 2013.)

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden integraatio nousi Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman (2009–2015) myötä yhdeksi keskeiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämisen tavoitteeksi. (Stenius 2015, 171)

Mieli 2009 -suunnitelma on näkynyt pyrkimyksenä lisätä hoitojärjestelmän avohoitopainotteisuutta, parantaa hoidon saatavuutta ja lisätä asiakkaiden osallisuutta hoidossa. Sekä päihdehuollon että mielenterveyspalvelujen suuri haaste on palvelujen epätasainen alueellinen saatavuus. (Stenius ym. 2015, 171; Moring ym. 2011, 15).

Sekä mielenterveyden ongelmat että päihteet ja päihteiden käyttö koskettavat tavalla tai toisella lähes jokaista suomalaista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuus joustavasti, oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä on tärkeä tavoite. Kynnys avun hakemiseen ei ole vain järjestelmään liittyvä asia vaan myös asenteisiin liittyvä. Kokemusasiantuntijuuden ja vertaistuen roolin vahvistuminen madaltavat toivottavasti kynnystä edelleen.

Peruspalvelujen roolin vahvistaminen on välttämätöntä päihde- ja mielenterveysongelmien yleisyyden ja laajuudenkin takia. Suomalaisten alkoholinkulutus on viisinkertaistunut 50 vuodessa, vain noin 10 prosenttia suomalaisista ei käytä alkoholia. Arviolta puoli miljoonaa suomalaista käyttää alkoholia tavalla, joka aiheuttaa riskejä terveydelle (Alkoholiongelmaisen hoito 2015.). Vuonna 2010 38 % työkyvyttömyyseläkkeen saajista oli eläkkeellä mielenterveyden häiriön vuoksi, ja Terveys 2011 -tutkimuksen mukaan naisista 7 % ja miehistä 4 % oli sairastanut masennusjakson, ja naisista 17 % ja miehistä 14 % oli kärsinyt merkittävästä psyykkisestä kuormittuneisuudesta viimeisen vuoden aikana (Moring ym. 2011, 15; Suvisaari ym. 2012, 96). Vuonna 2012 Suomessa oli 18 000–30 000 huumeiden ongelmakäyttäjää (Ollgren ym. 2014.). Päihdehuollon erityispalvelujen piirissä on 70 000–80 000 ihmistä (Mäkelä ja Murto 2013). Nämä luvut kuvaavat hyvin sitä, että päihdetyöhön liittyvä osaaminen on ensiarvoisen tärkeää kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon sektoreilla.

Päihde- ja mielenterveystyön kannalta tärkeä tavoite on saada tulevassa sote-uudistuksessa riittävän vahva asema näiden ongelmien yksilöille ja yhteiskunnalle aiheuttaman taakan takia. Parhaimmillaan sote-uudistus voi tarjota myös mahdollisuuden päihdeongelmaisten parempaan somaattiseen hoitamiseen. Tällä hetkellä mielenterveys- ja päihdeongelmaisten somaattisen terveyden tutkiminen ja hoitaminen jää usein liian vähälle huomiolle. (Partanen ym. 2015b, 360).

2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET

Sosiaali- ja terveyspalvelut on yhdistetty samaan organisaatioon kaikissa Kuusikkokunnissa. Espoossa ja Tampereella on yhdistetty mielenterveys- ja päihdepalvelut. Helsingissä ja Turussa päihdehuollon palvelut on yhdistetty psykiatrian palvelujen kanssa. Seuraavaksi kuvataan tarkemmin, miten palvelut on kuusikkokunnissa järjestetty.

2.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain:

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää aikuisikäisten tarvitsemat psykiatrisen erikoissairaanhoidon, päihdehuollon sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelut. Vuonna 2016 18 vuotta täyttäneitä helsinkiläisiä oli 524 000. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysviraston psykiatria- ja päihdepalvelujen palvelutuotannosta (ml. päivystys) omaa tuotantoa on 72 % ja ostopalvelua on 28 %. Eniten ostetaan asumispalvelua, päihdehuollon laitospalvelua ja korvaushoitoa. Osan psykiatrisesta erikoissairaanhoidosta tuottaa HUS erillisen työnjakosopimuksen perusteella.

Omassa toiminnassa on noin 1 400 vakanssia, joista 10 % on lääkäreiden, 60 % eriasteisten hoitoalan ammattitehtävien ja 30 % mm. psykologien, sosiaalityöntekijöiden ja –terapeuttien vakansseja.

Psykiatrisesta sairaalahoidosta vastaa Auroran sairaala (214 sairaansijaa). Selviämishoitoasema on hallinnollisesti osa sairaalatoimintaa. Omassa toiminnassa on 34 vieroitushoito-osastopaikkaa (alkoholi ja huume), 63 päihdehuollon laitostuntoutuspaikkaa, 144 mielenterveysasumispaikkaa, yhteensä 2 900 erityyppistä tukiasumisen paikkaa sekä Hietaniemenkadun palvelukeskus (52 asumispäivystyspaikkaa ja 52 tilapäisen asumisen paikkaa). Psykiatrisen erikoissairaanhoidon asumiskuntoutuksessa on 104 paikkaa ja perhehoidossa 33 paikkaa. Psykiatria- ja päihdepalvelut vastaa myös asunnottomien arviointi- ja sijoitustyöstä sekä asumispalveluihin liittyvästä lähi- ja sosiaalityöstä.

Helsingissä se työntekijä, jonka luo asiakas tai potilas ensimmäistä kertaa hakeutuu, vastaa palvelu- ja hoitoonohjauksesta. Periaatteena on, että jokaiselle asiakkaalle ja potilaalle nimetään hänen kokonaishoidostaan vastaava työntekijä. Työntekijän nimi kirjataan myös asiakas- ja potilasasiakirjoihin.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut (MtP) järjestävät osana perusterveydenhuoltoa ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluja nuorille ja aikuisille. Vuonna 2016 Espoon Mielenterveys- ja päihdepalveluissa asioi 7550 eri henkilöä. Lukuun ei sisälly HUS-erikoissairaanhoidon asiakkaat. Toiminnan painopiste on avopalveluissa.

Espoon Mielenterveys- ja Päihdepalvelujen MtP-klinikka on avopalveluyksikkö, jonka palvelut sisältävät vastaanotto- ja ryhmätoimintaa sekä kotiin annettavaa tukea. Klinikalla hoidetaan lieviä - ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia. Klinikka on hajasijoitettu yksikkö, jonka henkilöstöä toimii palvelukeskus Empussa, terveysasemilla sekä Iso Omenan Palvelutorilla. MtP-klinikkaan kuuluvat nuorten palvelut järjestetään Nupolissa Espoon keskuksessa. Mtp-klinikan palveluihin voi hakeutua ilman ajanvarausta kiireellisissä asioissa. Klinikkan asiakasmäärä lisääntyi 13% edellisvuodesta.

Asiakkaat voivat hakeutua suoraan myös omina palveluina järjestettäviin vieroitus- ja selviämishoidon palveluihin, huumeiden käyttäjien terveysneuvontapiste Linkkiin sekä Olarinluoman vastaanottokotiin.

Päihdehuollon kuntouttavaan laitoshoittoon, opioidikorvaushoittoon sekä mielenterveys- ja päihdehuollon asumispalveluihin (erityispalvelut) tehdään päätökset keskitetysti asiakasohjauksessa. Valtaosa näistä erityispalveluista järjestetään ostopalveluina.

Avopalvelut ovat aina ensisijaisia. Erityispalveluihin asiakas ohjataan silloin, kun avopalveluiden keinot eivät riitä.

Asiakasohjaus

Espoon Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjaustiimi koostuu yhdeksästä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisesta, joiden tehtävänä on asiakkaan ohjaus oikea-aikaiseen ja tarpeenmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen ja asumispalveluun. Asiakasohjauksen tehtävänä on myös tukea asiakasta kiinnittymään hoitoon ja kuntoutukseen. Ammattilaisten neuvonta ja konsultointi mielenterveys- ja päihdepalveluihin liittyvissä asioissa kuuluu myös tiimin tehtäviin.

Asiakasohjaukseen ohjautetaan yhteiskumppanien laatiman palvelutarpeen arvion perusteella. Palvelutarpeen arviot käsitellään kolmessa moniammatillisessa SAP-työryhmässä (Selvitä>Arvioi>Palvele - työryhmät).

Vuoden 2016 aikana tehtiin 1073 palvelupäätöstä 661 eri asiakkaalle.

Vantaalla päihdepalvelut kuuluvat perhepalvelujen tulosalueelle. Päihdepalvelut tekevät yhteistyötä perhepalvelujen muiden tulosityksiköiden - lastensuojelun avo- ja sijaishuollon, aikuissosiaalityön ja psykososiaalisten palvelujen kanssa. Yhteistyökumppaneita tulosalueen ulkopuolella ovat esim. terveyspalvelut ja vanhuspalvelut. Vantaa tuottaa päihdehuollon erityispalvelut pääasiassa omana toimintana lukuun ottamatta kuntouttavaa laitoshoidtoa. Omien palvelujen lisäksi hankitaan asumispalveluja ja kotiin annettavia avopalveluja. Vuoden 2016 aikana päihdepalveluiden ja mielenterveyspalveluiden toiminnallista integraatiota pilotoitiin HUS:in Peijaksen sairaalan päivystyksessä sekä kahdella Vantaan terveysasemalla. Omien palveluiden ulkopuolella tarjottavilla matalan kynnyksen palveluilla pyrittiin tavoittamaan uusia asiakasryhmiä ja tästä saatiin pääosin myönteisiä kokemuksia.

Päihdepalvelut hoitaa resurssiensa puitteissa yhtäaikaisesta päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä asiakkaita. Tarvittaessa asiakkaat ohjataan psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin, koska Vantaan kaupungin omat mielenterveyspalvelut rajoittuvat lähinnä terveysasemien palveluihin ja siellä toimiviin depressiohoitajiin ja psykiatrisiin sairaanhoitajiin. HUS:in erikoissairaanhoidon avohoitopoliklinikat sijaitsevat Vantaalla. Hoitovastuut määritellään yhdessä.

Vantaalla asiakas- ja palveluohjaus omiin palveluihin on toteutettu pääsääntöisesti niin että asiakas, läheinen tai yhteistyötahon edustaja on suoraan yhteydessä kyseessä olevaan yksikköön, jossa palvelusuunnitelma käynnistyy sovitun prosessin mukaisesti tai josta tarvittaessa tehdään ohjaus muuhun tarkoituksenmukaiseen palveluun. Yleensä asiakkaalle nimetään palveluun liittyen vastuutyöntekijä, jonka tehtävänä on huolehtia asiakasprosessista ja siihen liittyvästä verkostoyhteistyöstä.

Vuonna 2016 käynnistettiin yhteistyössä Hyks-psykiatrian kanssa kahdella terveysasemalla sekä Peijaksen sairaalan yhteispäivystyksessä toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelupilotit, joiden kautta on ohjautunut uusia asiakkaita eri palveluihin.

Ostopalveluna tuotettujen palveluiden osalta asiakas- ja palveluohjauksesta vastaa ensisijaisesti Päihdepalveluissa toimiva ostopalvelutiimi. Ostopalvelutiimi käsittelee heille tulevat avo- ja laitoshoitopalvelulähetteet, tekevät asiakkaiden kuntoutuspäätökset sekä maksusitoumukset palveluntuottajille. Lisäksi ostopalvelutiimi antaa ohjausta ja neuvontaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kuntalaisille ja yhteistyötahoille.

Turussa mielenterveys- ja päihdepalveluiden yhdistäminen toteutui vuoden 2015 alusta Turussa siten, että asumis- ja päihdepalvelut siirtyivät sosiaalityön palveluista terveyspalveluiden alaiseen mielenterveys- ja päihdepalveluiden tulosityksiköön (kaupungin omaa psykiatrian erikoissairaanhoidtoa). Mielenterveys- ja päihdepalveluiden yksikön palveluita ovat avohoitopsykiatria, psykoosin hoito, päihdepsykiatria, korvaushoitopoliklinikka, vanhuspsykiatria, lasten ja nuorten psykiatria, ennaltaehkäisevä päihdetyö ja terveysneuvontapiste. Psykiatrian tulosalueelle sisältyvät myös terapiaostot ja valtion mielisairaaloiden kustannukset.

Asumis- ja päihdepalveluiden yksikössä toimivat päihdehuollon asumispalvelut (tukiasunnot, Orikedon palvelukeskus), ensisuoja, päiväkeskus sekä asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikkö. Asumis- ja päihdepalveluiden ostopalveluina hankitaan Turun A-klinikan polikliiniset, selviämisen- ja katkaisuhoidtopalvelut, päihdehuollon kuntouttava avo- ja laitoshoidto sekä ostettavat asumispalvelut mielenterveys- ja päihdekuntoutujille.

Asiakasohjauksesta erityispalveluihin vastaa pääasiallisesti asiakkaan palveluohjauksesta vastuussa oleva avohuollon sosiaalityöntekijä ja vastaavasti terveysaseman lääkäri. Asumis- ja päihdepalveluiden yksikön sosiaalityöntekijät (5 kpl) vastaavat keskitetysti asunnottomien ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujien omia ja ostettuja asumispalveluja tarvitsevien palvelutarpeen arviosta ja asiakasohjauksesta yhteistyössä lähettävien tahojen kanssa (mm. päihdehuollon avopalvelut, psykiatria) sekä toimivat asumispalveluun sijoittuvien vastuusosiaalityöntekijänä. Päihdehuollon laitostuntoutuksen palvelutarpeen arviota tekee sosiaali- ja terveyspalveluiden ja päihdepsykiatrian edustajista koostuva moniammatillinen päihdetiimi, jonne oma vastuusosiaalityöntekijä kokoaa tarvittavat lähteet.

Tampereen kaupunki ostaa ulkopuolisilta palveluntuottajilta noin puolet päihde- ja mielenterveyspalveluista. Ostopalveluina hankitaan päihdehuollon laitostuntoutus, huumehoito, lähes kaikki asumispalvelut sekä kotiin annettava tuettu asuminen. Kaupungin oma toiminnan palvelukokonaisuuteen kuuluvat psykiatrinen avohoidto sisältäen psykiatrian poliklinikat ja päiväsairalatoiminnan sekä päihdehuollon avohoidon.

Päihde- ja mielenterveyspalveluissa painopistettä on siirretty avopainotteiseksi ja matalan kynnyksen palveluihin kansallisen Mieli 2009 -mielenterveys- ja päihdesuunnitelman ehdotusten mukaisesti. Kaupungin matalan kynnyksen Psykiatria- ja päihdekeskus siirtyi uusiin, vakinaisiin tiloihin kesällä 2016, jolloin voitiin lisätä ja tehostaa matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja.

Huumehoitopalvelut kilpailutettiin neuvottelumenettelyn avulla. Palveluntuottajiksi valittiin kaksi konsortiota: Helsingin Diakonissalaitos Hoiva Oy ja Abnoy Oy sekä A-klinikkasäätiö, Tampereen A-kilta sekä Siltavalmennusyhdistys ry. Tulos- ja vaikuttavuusperusteinen, uusi palvelukokonaisuus aloitetaan 1.1.2017.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa jatkettiin yhteisten hoitoketjujen luomista. Oikeuspsykiatrialta osastolta siirtyi useita potilaita avo- ja asumispalveluihin, joka aiheutti paineita palvelujen toteuttamiselle. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa on tehty rakennemuutos, jossa siirrytään yhä enenevässä määrin kevyempään asumismuotoon, tukiasumiseen ja omaan kotiin annettavaan tuettuun asumiseen.

Tampereella toimii keskitetty päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakasohjausyksikkö, joka neuvoo sosiaaliasemien sosiaalityöntekijöitä ja muita yhteistyökumppaneita asiakkaiden päihdehoitoon ja asumispalveluihin hakeutumisessa. Asiakasohjaus käsittelee päihdehuollon päiväkuntoutuksen ja laitoshoidon sekä asumispalveluiden palvelupyynnöt ja osoittaa asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaavan palvelun ja arvioi myönnettävän palvelun keston. Asiakasohjauksen toiminta mahdollistaa yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin, palvelukokonaisuuden räätälöimisen ja asiakkaiden ohjaamisen tarkoituksenmukaisesti, vapaisiin tai vapautuviin palveluihin. Asiakasohjauksella pyritään asiakaslähtöisyyteen, kustannustehokkuuteen, tasapuolisuuteen ja vaikuttavuuteen.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielen- terveyden ongelmia pääasiassa psykiatristen sairaanhoitajien toimesta, konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoitoa. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairasta- neita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Kaupungissa on oma erikoissairaanhoidon mielenterveysavohoido, jossa hoidetaan aikuisten ja las- ten –sekä nuorten (Lanu) erikoissairaanhoitoa vaativat mielenterveysongelmat. Painopisteenä Ou- lussa on yhä vahvemmin vahventaa hyvinvointikeskuksissa mielenterveys- ja päihdepalveluita ja erityispalvelut tukevat perustason toimintaan mm. konsultoimalla ja työparityöskentelyllä.

Oulun kaupungin virka-ajan ulkopuolisessa sosiaalipäivystyksessä Oulun seudun yhteispäivystyk- sessä työskentelee aktiivisuudessa sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja työparina. Virka- aikainen mielenterveys- ja päihdepäivystys päivystys toimii yhdessä Oulun kaupungissa samoissa tiloissa.

Päihdepalvelut järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat A-klinikka ja nuorten yksikkö Redi sekä Haukiputaalla toimiva Road. Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään kau- pungin omana toimintana. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan omalla asuinalueella.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumis- ja palvelut järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014) mukaisina palveluina monituottajamallin mukaisesti. Asumis- ja palveluita järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämi- sessä. Asumis- ja palveluilla tarkoitetaan kokonaisuutta, jossa asunto ja asumista tukevat palvelut liitty- vät kiinteästi yhteen. Asumisen muodoissa asumisen kustannukset muodostavat erillisen osan muista kustannuksista. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edel- lyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Kotona asumista voidaan tukea sosi- aali- ja palvelutalouksissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asu- mista tukevat palvelut voivat olla hoito- ja hoivapalveluita, tukipalveluita, kuten ateriat-, vaatehuolto, hygieniat- ja siivouspalveluita tai näiden yhdistelmiä. Mielenterveyskuntoutujille järjestetään kau- pungin omana toimintana asumisen palveluita: yhdessä yksikössä tehostettua palvelutarpeena arvi- ointia ja kuntoutusta, tavoitteena asiakkaan siirtyminen itsenäiseen asumiseen sairaalahoitoon jäl- keen. Kahdessa yksikössä tuotetaan pitkäaikaista asumisen palveluita. Päihdeasiakkaille tuotetaan en- sisuoro- ja palveluita, tilapäistä asumista, ympärivuorokautista (tehostettua) asumisen palveluita ja tuettua asumista. Lisäksi molemmille asiakasryhmille tuotetaan avopalveluita sosiaalista kuntoutusta, oh- jaajapalveluita.

Asiakkaat ohjautuvat tehostettuun palveluasumiseen ja palveluasumiseen palveluohjausyksiköstä, joissa asiakkailla on sosiaalityöntekijä vastuutyöntekijänä. Asiakkaat on määritelty erityisen tuen tarpeen asiakkaiksi. Lisäksi asiakkaita ohjautuu asumisen- ja sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapal- veluihin hyvinvointikeskusten aikuissosiaalityön, mielenterveys-, päihde-, lasten- ja nuorten- tai perhepalveluiden toimesta. Perheille tarjotaan avopalveluna päihdeperhekuntoutusta sekä kotiin suuntautuvaa kotipalvelu- ja perhetyötä.

Päihdelaitoshoidon järjestetään päihde- ja psykiatriklillä, jossa toteutetaan huume- ja vieroitus- hoidot sekä korvaushoidon aloitukset sekä lisäksi jonkin verran kuntoutushoidon. Laitoskuntoutus päättyi 31.3.2016 ja siirryttiin järjestämään avokuntoutusta. Psykiatrinen laitoshoito toteutetaan PPSHP:n toimesta kaikille ikäryhmille. Lisäksi PPSHP tuottaa psykiatrisia avohoitopalveluita lapsille, nuorille ja aikuisille. Lastensuojelulaitoksissa ovat pääsääntöisesti alle 18-vuotiaat päihteiden käyttäjät.

Oulun toiminnan ja talouden lukuja ei voi täysin vertailla aikaisempiin vuosiin, koska toimintaa ja siten myös kustannuspaikkarakennetta ja tilastointia on uudistettu vuoden 2016 aikana.

2.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset

Koska kustannukset lasketaan eri tavoin päihde- ja mielenterveyspalveluissa, ne eivät ole keskenään vertailukelpoisia, ja koska tietoa kerätään ensimmäistä kertaa, ei vertaileminen edellisvuosiin vielä ole mahdollista. Myöskään asiakasmäärät eivät ole vertailukelpoisia päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä. Sama asiakas voi sisältyä sekä mielenterveyspalvelujen että päihdepalvelujen asiakasmääriin, sillä asiakas kertaalleen –tietoa ei näiden palvelujen välillä ole missään kuutoskaupungissa saatavilla. Myös päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen sisällä voi sama asiakas asioida monessa palvelussa, eikä niistäkään välttämättä saada asiakas kertaalleen –tietoa. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannuksia ja asiakasmääriä kuvaaviin taulukoihin ja kuvioihin onkin syytä suhtautua siten, että niistä saa suuntaa-antavaa tietoa.

Kerättyihin tietoihin perustuen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset Kuusikkokunnissa vuonna 2016 olivat 423,2 miljoonaa euroa (Taulukko 1).

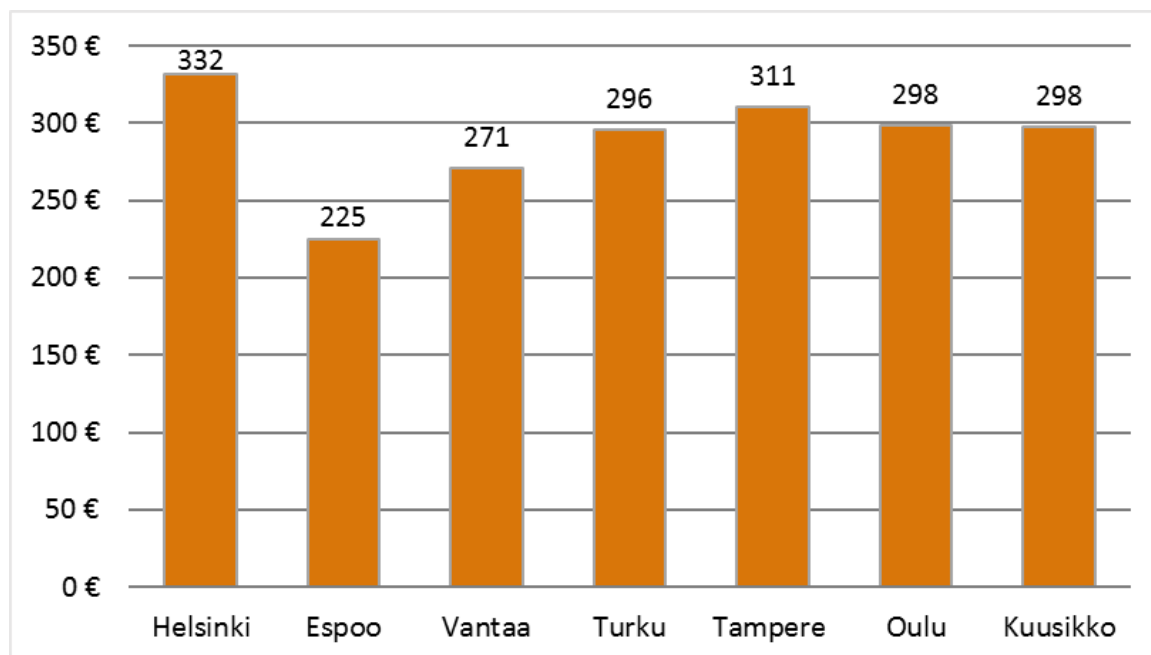
Taulukko 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisnettokustannukset vuonna 2016

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku**	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2016	175,9	47,7	46,8	47,0	59,5	46,4	423,2

*Espoon tiedoista puuttuu kaupungin oman psykiatrisen osaston eurot ja suoritteet. Osasto on 30-paikkainen pitkähoito-osasto. Osaston nettomenot vuonna 2016 olivat noin 2,2 miljoonaa euroa.

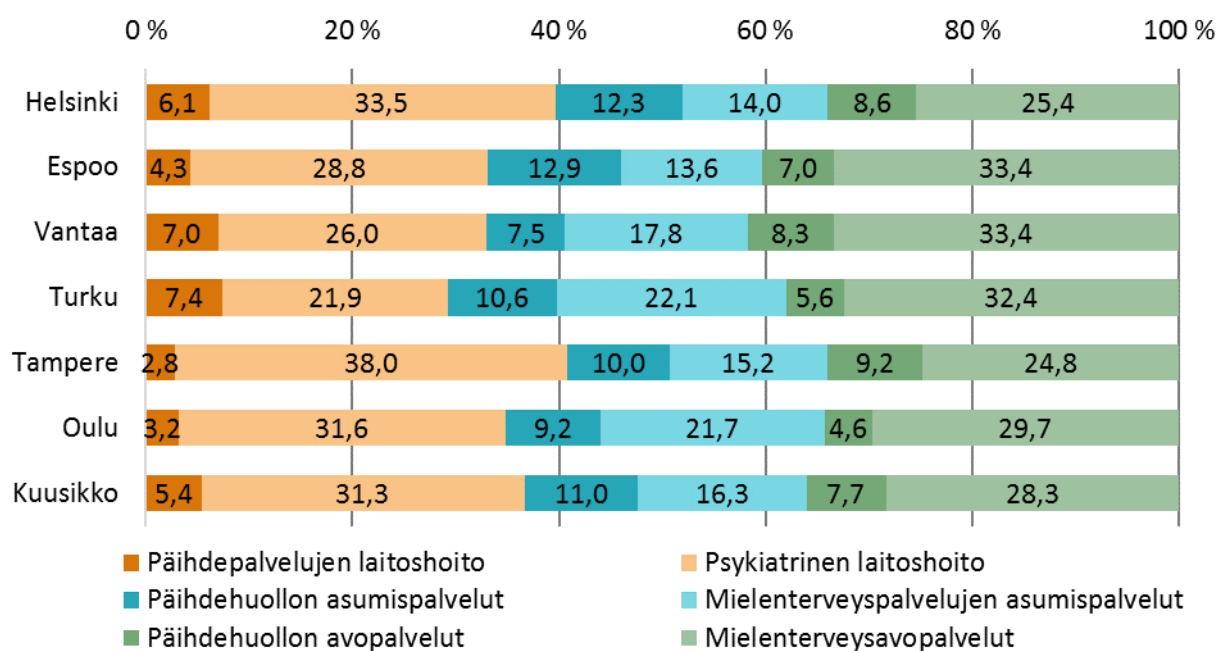
**Turussa psykiatrisen laitoshoidon tietoihin ei ole sisällytetty valtion mielisairaaloissa hoidettavien kustannuksia ja suoritteita, koska asiakkaiden määrästä ja hoitovuorokausista ei ole tietoja saatavilla. Kustannukset ovat noin 3 miljoonaa euroa vuodessa.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat Kuusikkokunnissa keskimäärin 298 euroa. Suurimmat asukaskohtaiset kustannukset olivat Helsingissä, 332 euroa ja pienimmät Espoossa, 225 euroa (Kuvio 1).

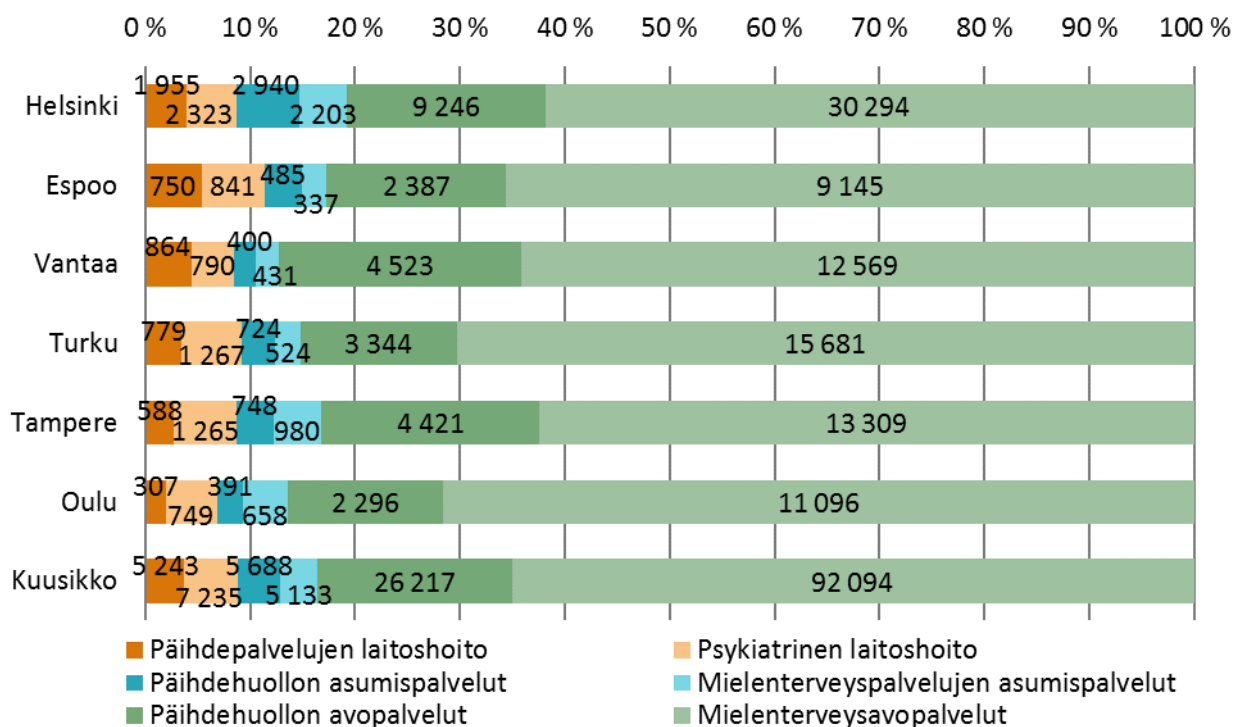
Kuvio 1. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2016

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautumista palveluittain tarkastellaan kuviossa 2. Suurimmat kustannukset Kuusikkokuntien tasolla muodostuvat psykiatrisesta laitoshoidosta, mikä muodostaa 31,3 prosenttia kokonaiskustannuksista. Kuntien tasolla psykiatrisen laitoshoidon osuus kokonaiskustannuksista vaihtelee Tampereen 38,0 prosentin ja Turun 21,9 prosentin välillä. Toiseksi suurimman osan kokonaiskustannuksista muodostaa mielenterveyspalvelujen avopalvelut. Sen osuus kokonaiskustannuksista kuusikkokuntien tasolla on 28,3 prosenttia. Kolmanneksi suurimman osuuden kokonaiskustannuksista muodostavat mielenterveyspalvelujen asumispalvelut. Kuusikkokuntien tasolla niiden osuus on 16,3 prosenttia kokonaiskustannuksista, ja yksittäisten kuntien tasolla osuudet vaihtelevat Espoon 13,6 prosentin ja Turun 22,1 prosentin välillä.

Kuvio 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2016, %

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmääriä ja niiden jakaantumista eri palveluihin kuvataan kuviossa 3. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, joten eri palveluja käyttäneiden asiakkaiden yhteismäärä on suurempi kuin yksittäisten asiakkaiden kokonaismäärä. Eniten asiakkaita kuusikkokuntien tasolla on mielenterveysavopalveluissa ja vähiten mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa. Kuntien tasolla vähiten asiakkaita mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa on Espoossa, Vantaalla ja Turussa, päihdehuollon laitospalveluissa taas Helsingissä, Tampereella ja Oulussa. Kuusikkokuntien tasolla seuraavaksi suurin asiakasryhmä ovat päihdehuollon avopalvelujen asiakkaat, ja päihdehuollon laitospalveluissa on toiseksi pienin osuus asiakkaista.

Kuvio 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät palveluittain vuonna 2016

Huom. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, ja sisältyä yhteissummiin enemmän kuin kerran

2.2 Päihdehuollon kokonaiskustannukset ja kokonaiskustannusten jakautuminen eri palveluihin

Kaupunkien välistä päihdehuollon kustannusten ja suoritteiden vertailua on vaikeuttanut ja edelleen vaikeuttavat erot palvelujen organisoinnissa ja tilastoinnissa. Erityisesti Helsingin asumispalvelutiedot eivät ole aiemmin olleet vertailukelpoisia muiden kuutoskaupunkien tietojen kanssa. Helsingissä päihdehuollon budjettiin sisältyy vain osa niistä asumispalveluista, joiden asukkaat ovat pääosin päihdeongelmaisia. Vuoden 2015 raportissa vertailukelpoisuutta parannettiin siten, että päihdehuollon budjettiin sisältyvien asumispalvelujen lisäksi Helsingin tietoihin on sisällytetty palvelut, joiden käyttäjistä suuri osa on päihdeongelmaisia. Tällöin on kyse laajan määritelmän mukaisista tiedoista. Vuoden 2014 raportin kohdalla tarkennettiin käsitelmäärittelyä. Tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet erityisesti Vantaan avohoidon lukujen vertailtavuuteen aikaisempiin vuosiin nähden. Tietojen vertailtavuus kuntien välillä on vielä tehtyjen muutostenkin jälkeen haastavaa ja osittain yhteismitatonta.

Asumispalvelujen osalta vuodesta 2011 alkaen kaikki kustannustiedot ovat nettotietoja ja vuodesta 2013 alkaen kustannuksiin on sisällytetty vyörytykset. Näiden tiedonkeruun määritelmämuutosten vuoksi kustannukset eivät ole suoraan vertailukelpoisia edellisiin vuosiin nähden kaikkien kuntien osalta.

Päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 101,91 miljoonaa euroa vuonna 2016 (Taulukko 2). Kuusikon tasolla kustannukset ovat pysyneet samalla vuoteen 2015 nähden. Kuntien tasolla kustannukset ovat laskeneet Espoossa (9,5 %), Helsingissä (3,3 %) ja Oulussa (arvio n. 2,7 %), muissa kunnissa kustannukset ovat hieman nousseet. Taulukon mukaan Oulussa kustannukset olisivat nousseet 34,5 %. Todellisuudessa Oulun päihdepalveluiden kokonaiskustannukset eivät ole nousseet vaan arviolta laskeneet n. 2,7 %. Aikaisempina vuosina Oulussa päihdepalvelujen ja somaattisesti sairaiden alle 65-vuotiaiden asumispalveluiden asumiskustannukset ovat sisällyttäneet mielenterveysostopalveluihin, eikä niiden kustannuksia ole saatu eroteltua. Vuoden 2016

osalta kustannukset on tilastoitu erikseen, jolloin päihdeasumispalveluiden kustannuksiin tuli lisäystä n. 2,4 miljoonaa euroa. Vastaavasti ostopalveluina tuotettavien mielenterveysasumispalveluiden kustannukset vähenivät.

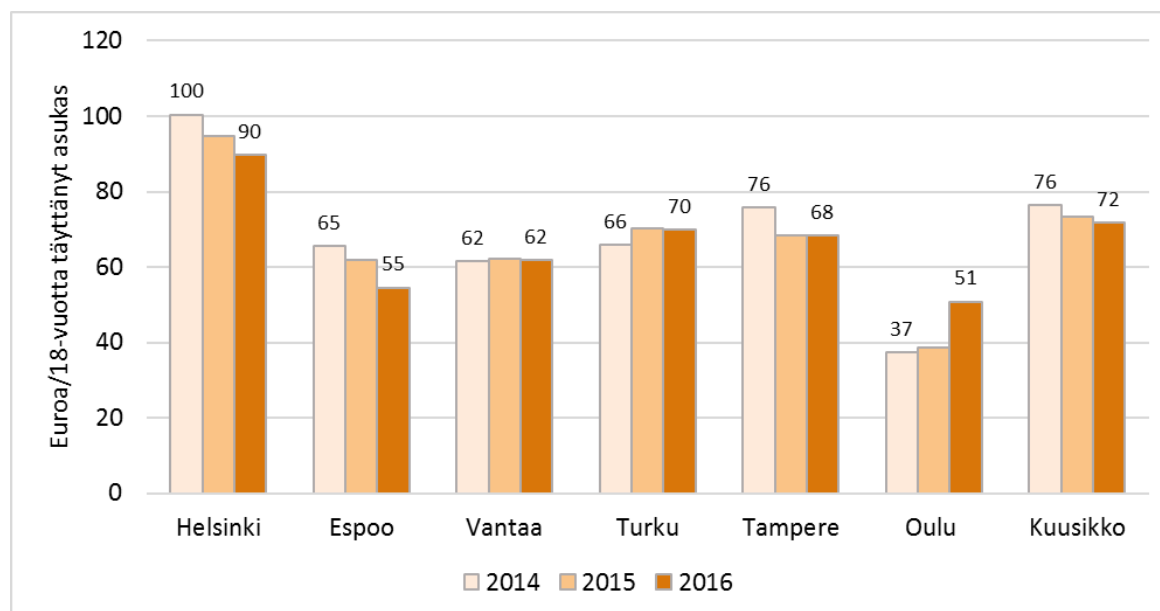
Helsingin kustannukset muodostavat hieman vajaa puolet kaikista kuutoskaupunkien päihdehuollon kustannuksista. Helsingin osalta kustannusten lasku selittyy suurelta osin kaupungin sisäiseen laskutukseen liittyvien kulujen pienenemisellä, mm vuokrien kohtuullistamisella.

Taulukko 2. Päihdehuollon kokonaiskustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2014	51,35	13,19	10,04	10,10	13,91	5,56	104,15
Kustannukset milj. € 2015	49,23	12,76	10,41	10,92	12,75	5,88	101,95
Kustannukset milj. € 2016*	47,61	11,55	10,67	11,09	13,09	7,90	101,91
Muutos €, 2015–2016	-1,62	-1,21	0,26	0,17	0,34	2,03	-0,04
Muutos %, 2015–2016	-3,3	-9,5	2,5	1,5	2,6	34,5	0,0

*= Oulun päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset ovat ennen vuotta 2016 sisältyneet mielenterveysasumispalvelujen kustannuksiin.

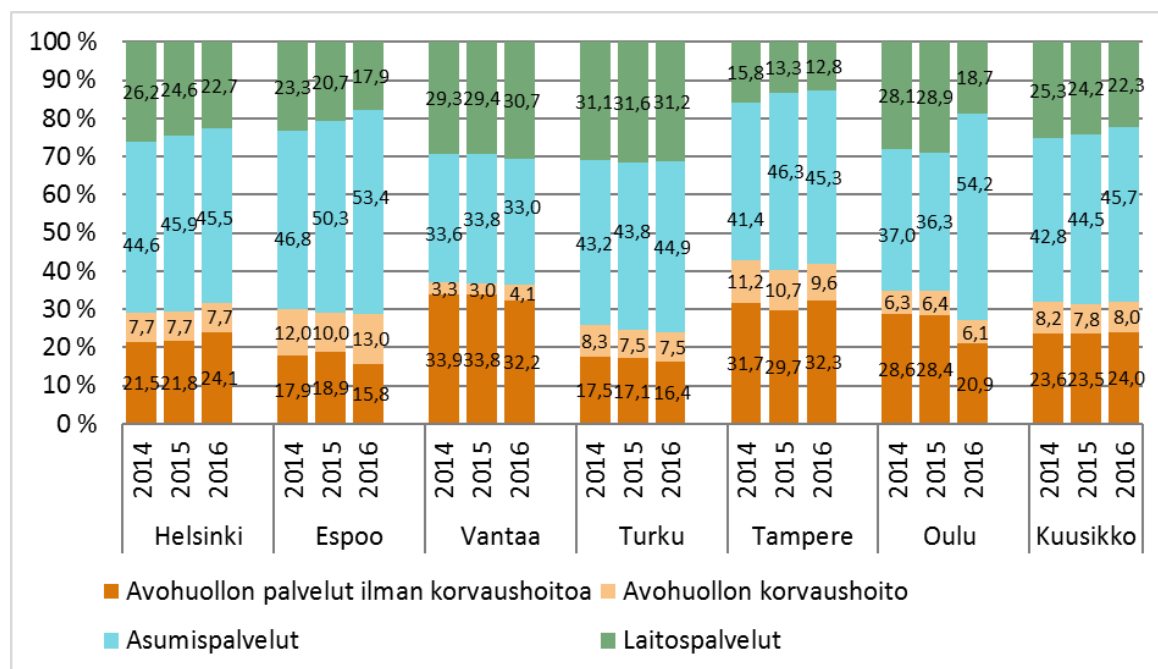
Päihdehuollon kokonaiskustannukset on jyvitetty 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden kuviossa 4. Deflatoidut kustannukset ovat Kuusikon tasolla vuosien 2014-2016 välillä laskeneet 4 euroa 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden. Yksittäisten kuntien tasolla kustannukset ovat laskeneet eniten Helsingissä ja Espoossa (10 euroa) sekä Tampereella (8 euroa). Helsingin kulujen pieneminen johtuu pitkälti laitoshoidon kulujen vähentymisestä ja muutoksista sisäisessä laskutuksessa. Tampereella on tapahtunut muutoksia erityisesti avo- ja asumispalveluiden asiakkaiden kohdentamisessa mielenterveys- ja päihdepalvelujen välillä, jonka seurauksena asiakkaat ja kustannukset ovat siirtyneet mielenterveyspuolelle. Tämä näkyy erityisesti vuosien 2014 ja 2015 välisenä päihdehuollon kokonaiskustannusten laskuna. Oulun kustannusten nousuun vaikuttaa päihdehuollon asumispalvelujen kustannusten uusi kohdentamistapa (kts. taulukko 2).

Kuvio 4. Päihdehuollon erityispalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttänyt asukasta kohden vuosina 2014–2016, vuoden 2016 rahan arvossa, €

Päihdehuollon erityispalvelujen kustannusrakenne on kuvattu kuviossa 5. Asumispalvelut muodostavat suurimman kustannuserän kaikissa kuutoskaupungeissa ja asumispalvelujen kustannukset ovat kasvaneet viime vuosina suhteessa muihin palvelumuotoihin, erityisesti laitoshoitoon nähden.

Helsingin kulurakenteen muutoksessa näkyy pyrkimys panostaa intensiiviseen avohoitoon laitoshoidon vaihtoehtona sekä pyrkimys lyhyempiin ja harvemmin toistuviin laitoshoidojaksoihin tiiviin avohoidon avulla. Oulussa kustannusten jakautuminen ei ole verrannollinen aikaisempiin vuosiin, koska ostoasumispalvelut on saatu kustannuksiin mukaan vasta v. 2016. Vuoden 2016 osalta kustannusten jakautuminen on verrannollinen muiden kuntien vastaaviin lukuihin. Oulussa laitospalveluiden kustannusten osuus on laskenut alle Kuusikon keskiarvon siirryttäessä laitoshoidosta avohoidon ja -kuntoutuksen suuntaan.

Kuvio 5. Päihdehuollon erityispalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2014, 2015 ja 2016

Huom! Vantaan oman korvaushoidon kustannukset sisältyvät avohuollon palveluihin. Vantaan asumispalvelujen kustannuksiin ei kuulu asunto ensin -periaatteen kustannukset, sillä ne kuuluvat aikuissosiaalityön kustannuksiin. Vuonna 2015 ja 2016 Vantaan korvaushoidon kustannuksissa näkyvät ainoastaan ostopalveluina hankitun korvaushoidon kustannukset. Oma toimintana tuotettua korvaushoitoa ei saa eriteltyä H-klinikan kustannuksista, joten oman tuotannonkorvaushoidon kustannukset Vantaan osalta sisältyvät tässä taulukossa ”Avohoidon palvelut ilman korvaushoitoa” -kohtaan. Espoon päihdehuollon avopalvelujen 2.1%:n kustannusten laskua selittää HDL:n palvelukeskuksen lakkauttaminen. Espoo maksoi palvelusta vuositasolla 190 000€.

2.3 Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset ja kokonaiskustannusten jakautuminen eri palveluihin

Mielenterveyspalvelut ovat kokonaisuutena mukana ensimmäistä kertaa, eikä niistä voida esittää vertailutietoja edellisvuosiin. Taulukossa 3 esitetään mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset, sekä kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukkaasta kohden. Kuusikkokuntien tasolla kustannukset ovat 226 euroa täysi-ikäistä asukkaasta kohden. Yksittäisten kuntien tasolla suurimmat kustannukset täysi-ikäistä asukkaasta kohden ovat Oulussa, 248 euroa, ja pienimmät Espoossa, 171 euroa.

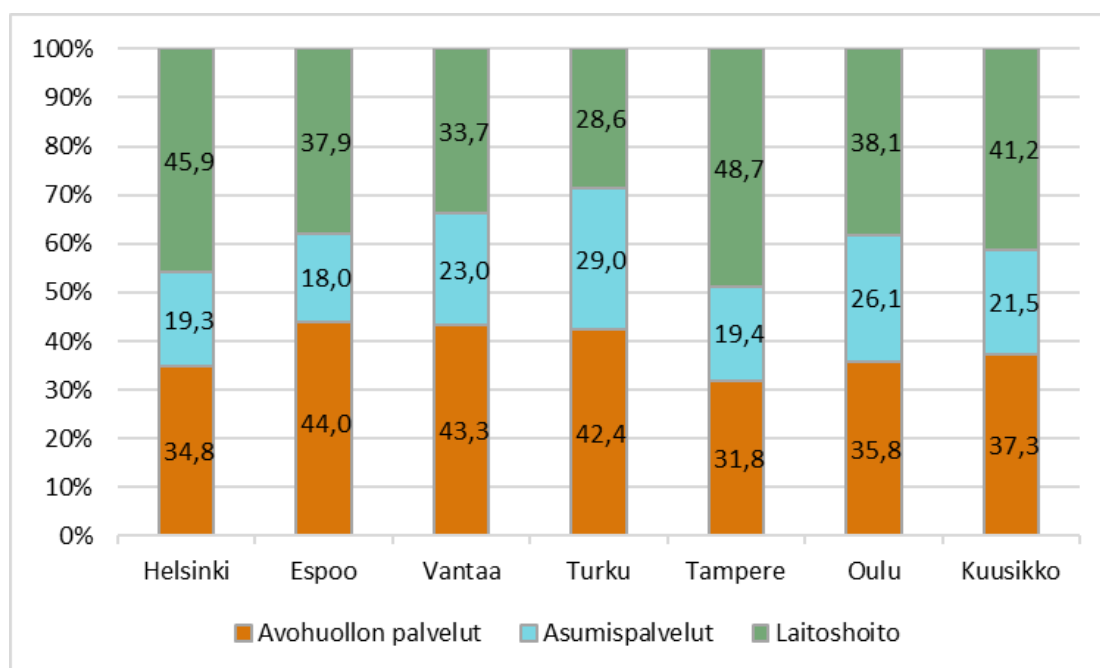
Taulukko 3. Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset (miljoonaa euroa) ja kustannukset (euroa) 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2016

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku**	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2016	128,24	36,14	36,12	35,92	46,38	38,50	321,31
Kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden, €	242	171	209	226	242	248	226

*Espoon tiedoista puuttuu kaupungin oman psykiatrisen osaston eurot ja suoritteet. Osasto on 30-paikkainen pitkähoito-osasto. Osaston nettomenot vuonna 2016 olivat noin 2,2 miljoonaa euroa.

**Turussa psykiatrisen laitoshoidon tietoihin ei ole sisällytetty valtion mielisairaaloissa hoidettavien kustannuksia ja suoritteita, koska asiakkaiden määrästä ja hoitovuorokausista ei ole tietoja saatavilla. Kustannukset ovat noin 3 miljoonaa euroa vuodessa.

Kustannukset jakaantuvat eri palveluihin kuvion 6 mukaisesti. Kuusikon tasolla mielenterveyspalvelujen laitoshoidon muodostaa suurimman osan kustannuksista ja avopalvelut toiseksi suurimman. Yksittäisten kuntien tasolla suurin osa kustannuksista kohdistuu laitoshoidon Helsingissä, Tampereella ja Oulussa, kun muissa kunnissa avopalvelujen osuus on suurin.

Kuvio 6. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuonna 2016

2.4 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen yhteiset palvelut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen integroimisella pyritään siihen, että päästään joko päihde- tai mielenterveysongelman hoitamisesta siihen, että näitä usein yhdessä esiintyviä ongelmia myös hoidettaisiin kokonaisuutena. Joissain kunnissa on jo aikuisväestölle integroituneita palveluja, mutta integraatio ei kuitenkaan vielä ole arkipäivää kaikissa kuusikkokunnissa. Nuorisواسemat muodostavat poikkeuksen, sillä niissä toiminnan voi jo sanoa olevan integroitunutta. Nuorisواسemat toimivat matalan kynnyksen palveluina nuorille, joilla on päihteidenkäyttöön, pelaamiseen tai mielenterveyteen liittyviä haasteita. Apua tarjotaan myös nuorten läheisille. Nuorisواسemien kuntakohtaiset kuvaukset ovat seuraavan taulukon jälkeen.

Tiedonkeruussa nuorisواسemien kustannukset, suoritteet ja asiakasmäärät lasketaan yhteen kokonaiskustannuksiin, eivätkä ne kohdistu joko päihde- tai mielenterveyspalveluihin. Kustannuksista raportoidaan nuorisواسemien täysi-ikäisten asiakkaiden kustannusten laskennallinen osuus. Tämä

johtuu siitä, että alaikäisten asiakkaiden osuutta kustannuksista ei pystytä kunnissa suoraan erottamaan täysi-ikäisten kustannuksista. Oulun nuorisoasemien tiedot sisältyvät A-klinikan tietoihin, eivätkä ne ole eriteltävissä. Vantaan tiedonkeruu ei ole vertailukelpoinen vuosien 2015 ja 2016 välillä, koska organisaatio ja toiminnan tilastointi ovat muuttuneet, eikä aikaisemmilta vuosilta voida laskea vuotta 2016 vastaavia suoritteita. Vuodelta 2016 on Vantaan lukuina ilmoitettu Nuorten psykososiaalisten palvelujen täysi-ikäisten asiakkaiden, heidän käyntiensä sekä kustannusten laskennallinen osuus käytisyyttä erittelemättä.

Taulukko 4. Nuorisoasemien kustannukset ja asiakas- ja käyntimäärät täysi-ikäisten asiakkaiden osalta vuonna 2016 sekä muutos vuodesta 2015

	Asiakkaat yhteensä	Muutos 2015–16, %	Käynnit yhteensä	Muutos 2015–16, %	Kustannukset yhteensä, €	Muutos 2015–16, %
Helsinki	776	8,8	6 965	10,4	1 083 416	1,6
Espoo	411	-	2 396	-	402 528	-
Vantaa*	212	-	1 633	-	216 708	-
Turku	202	-6,5	2 134	-29,4	399 750	-4,7
Tampere	311	-14,1	1 944	-11,8	285 023	-0,9
Oulu**	..	-	..	-	..	-
Kuusikko	1 912	1,2	15 072	-2,4	2 387 425	-12,2

Huom. Nuorisoasemien kustannukset sisältyvät ainoastaan kokonaiskustannuksiin ja asiakasmäärät kokonaisasiakasmäärään.

*= Vantaan tiedonkeruu ei ole vertailukelpoinen vuosien 2015 ja 2016 välillä. Vantaan luvut ovat laskennallisia.

**= Oulun tiedot sisältyvät A-klinikan tietoihin, eikä niitä ole mahdollista eritellä.

Kuntakohtaiset kuvaukset nuorisoasemien toiminnasta

Helsingissä nuorisoasema tuottaa matalalla kynnyksellä palveluja päihteillä, pelaamisella tai lieville mielenterveyden häiriöillä oireileville 13–23-vuotiaille nuorille ja heidän läheisilleen. Apua tarjotaan myös liialliseen ajankäyttöön netissä. Selkeiden psyykkisten häiriöiden tai pitkäkestoisen päihderiippuvuuden kohdalla asiakkaat ohjataan hoitoon esim. psykiatria- ja päihdekeskuksiin tai nuorisopsykiatriaan. Vuonna 2016 nuorisoasemalla asioi noin 1 000 asiakasta (sisältää myös alaikäiset). Lähes 70 % asiakkaista hakeutui nuorisoasemalle päihde- tai peliongelmiensa vuoksi. Nuorisoasemalla asioineista asiakkaista noin 15 % oli nuorten läheisiä.

Espoossa nuorisoasemapalvelua on tarjolla Mtp-klinikan nuorisopoliklinikka Nupolissa ja Folkhälsanilla ruotsinkielisille nuorille. Toimintaa täydennetään ostamalla tarvittaessa palvelua A-klinikkasäätiön Nuorten palveluilta. Kuusikkovertailuun on otettu mukaan vain nuorisoasemien täysi-ikäiset asiakkaat.

Mtp-klinikan nuorisopoliklinikka Nupoli tarjoaa espoolaisille 13–22-vuotiaille hoitoa ja ohjausta mielenterveys- ja päihdeongelmiin ja muihin nuoruusiän pulmiin ja haasteisiin päivystyspalveluna sekä ajanvarauksella. Vastaanotolle voi tulla myös, mikäli tarvitsee apua ja tukea läheisen tilanteeseen liittyen. Nupolissa kävi vuoden 2016 aikana 369 täysi-ikäistä asiakasta joilla käyntejä oli yhteensä 2074. Päihteidenkäyttö tulosyynä oli 55 asiakkaalla, käyntejä päihdesyillä kirjattiin 173 kpl.

Ruotsinkielisten nuorten palvelut on järjestetty Folkhälsanin ”Teinipoliklinikalla” Helsingissä (Mot- tagningen för unga och unga vuxna). Espoolaisnuoret voivat hakeutua poliklinikalle ilman Nupolin lähetystä. Folkhälsanin palveluja käytti 12 täysi-ikäistä espoolaisnuorta ja käyntejä kertyi 175 vuonna 2016.

A-klinikkasäätiön Espoon nuorten palvelut (ent. Espoon Nuorisoasema) palvelee 13–22-vuotiaita ja heidän läheisiään. Palvelut on tarkoitettu nuorille, joilla on huoli omasta tai läheisen riippuvuudesta,

sekä vanhemmille, jotka ovat huolissaan lapsensa riippuvuudesta. Apua on tarjolla myös muihin nuoruusikään liittyviin kriiseihin, jotka voivat ilmetä muun muassa ongelmina perheessä, koulunkäynnissä tai lievinä psyykkisinä pulmina. Palveluun ohjataan tarvittaessa Nupolissa tehdyn arvion perusteella. Täysi-ikäisiä espoolaisnuoria kävi Espoon nuorten palveluissa 30 ja käyntejä kertyi 147.

Vantaalla nuorisoasema ja nuorisoneuvola yhdistyivät nuorten psykososiaalisiksi palveluiksi vuoden 2014 aikana, jolloin palvelusisältö laajeni. Nuortenkeskus Nuppi perustettiin psykososiaalisiin palveluihin 1.1.2015, kun päihdepalvelujen nuorisoasema ja psykososiaalisten palvelujen nuorisoneuvola yhdistyivät. Nupissa työskentelee moniammatillinen tiimi ja palveluihin pääsee ilman lähetettä.

Nuppi tuottaa matalla kynnyksellä palveluja 13–21-vuotiaille vantaalaisia nuorille ja heidän läheisilleen. Lyhytkestoista neuvontaa ja ohjausta on tarjolla nuorille 24 ikävuoteen asti. Vuonna 2016 Nupissa asioi 786 asiakasta ja asiakaskäyntejä oli yhteensä 6048 (sisältää myös alaikäiset asiakkaat). Nuppi palvelee mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön, pelaamiseen tai internetin liikakäyttöön liittyvissä ongelmissa. Palveluun hakeutumisen syynä voivat olla myös nuoren huoli läheisen päihteidenkäytöstä tai erilaiset elämänhallinnan ongelmat.

Turku hankkii nuorisoasemapalvelut A-klinikkasäätiöltä. Turun nuorisoasema tarjoaa avohoitopalveluja päihde- ja muista riippuvuusongelmista kärsiville 16-25 -vuotiaille nuorille. Nuorisoasemalla työskentelee sosiaali- ja perheterapeutteja, sairaanhoitaja, päihdelääkäri sekä ohjaaja. Yksilötyön lisäksi järjestetään myös retkahduksen esto -ryhmiä. Turkulaiset voivat asioida nuorisoasemalla maksutta ja ilman lähetettä. Toiminta on keskitetty A-klinikan tiloihin. Turun A-klinikka muutti uusiin toimitiloihin syksyllä 2016.

Tampereella toimii A -klinikkasäätiön ylläpitämä Nuorisoasema. Nuorisoasemalle voi hakeutua päihteiden käyttöön liittyvissä ongelmissa, pelaamiseen liittyvissä pulmissa sekä nuoruusikään ja aikuistumiseen liittyvissä haasteissa. Nuorisoasema on avoinna arkisin ja hakeutuminen tapahtuu joko ajanvarauksella tai saapumalla päivystysaikana. Lähetettä ei tarvita.

Nuorisoasemalla työskentelee sosiaaliterapeutteja, sairaanhoitaja sekä keskimäärin yhden työpäivän viikossa lääkäri. Nuorisoaseman palvelutuotteita ovat hetken helpotus, tilanteen kartoitus, muutostyö, vanhemmuuden tuki ja päihdeseurannat. Näitä toteutetaan yksilökäyntien, perhekäyntien, ryhmäkäyntien ja verkostotyön muodossa. Nuorisoasemalla on tarjolla myös akupunktiota, tarvittaessa lääkettä, ehkäisevää tiedottamista nuorille ja heidän vanhemmilleen, yhteistyötä ja konsultaatiota muiden toimijoiden kanssa sekä työnohjauspalveluita.

Vuonna 2016 Nuorisoasemalla kävi 311 tamperelaista eri asiakasta ja käyntejä oli yhteensä 1944. Asiakkaista yli 75 % oli alle 25 -vuotiaita. Hoitoon itse hakeutuneita oli 86 asiakasta ja ohjattuna hoitoon tuli 225 asiakasta.

Oulussa toimii kaksi nuorisoasemaa: Redi ja Haukiputaan Road, joiden toiminnan luvut ja kustannukset sisältyvät tässä raportissa A-klinikan kustannuksiin. Asiakkaat ovat 13–27-vuotiaita, ja alle 18-vuotiaita heistä on n. 4 %. Monet alle 18-vuotiaat tulevat asiakkaiksi lastensuojelun kautta tai pyynnöstä. Redin palveluihin kuuluvat seulojen ottaminen osana hoitoa, ajokorttiseuranta, päihdearviot, verkostotyö sekä perinteiset päihdehoidolliset keskustelut ja ryhmät sekä korvaushoitoaisten psykososiaaliset hoidot.

Toinen Oulun alueen nuorisoasema Road sijaitsee Haukiputaalla. Haukiputaan Road on hoitanut 9/2016 alkaen kaiken ikäisten haukiputaalaisten päihdeongelmat. Nuorten osalta Haukiputaan Road:n palvelut ovat samat kuin Redillä, mutta näiden lisäksi Road hoitaa alueen kaikki korvaushoitolaiset kokonaisuudessaan. Asiakkaista n. 10 % on alle 18 vuotiaita.

Oulussa toimii myös Byströmin nuorten palvelut, joka on matalan kynnyksen palvelu alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille. Tavoitteena toiminnassa on, että nuori saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta eikä joudu asioimaan useissa eri virastoissa. Nuorten asioissa tehtävä yhteistyö helpottuu, kun on yksi osoite, johon voi ottaa yhteyttä nuoren asioissa. Toiminnot kohdistetaan ensisijaisesti asiakasryhmään, joka on muiden palvelujen ulkopuolella, kuten nuoret jotka eivät ole oppilashuollon, opiskeluterveydenhuollon tai työterveyshuollon piirissä. Byströmin talossa voi asioida ilman ajanvarausta erityisesti tieto- ja neuvontapalveluissa. Nuori tulee kohdatuksi ja hänen asiaansa ryhdytään selvittämään silloin, kun nuori tulee käymään Byströmin nuorten palveluissa.

3 AVOPALVELUT

Tässä luvussa esitellään avopalvelujen kustannukset, asiakasmäärät ja suoritteet. Päihdehuollon avopalvelut rakentuvat polikliinisista palveluista (A-klinikka/Helsingissä päihdepoliklinikat, H-klinikka, korvaushoito, päivä kuntoutus ja muu polikliininen palvelu) ja muista avopalveluista (Terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta, selviämishoitoasema, kotiin vietävät palvelut ja ryhmä muut). Lisäksi avohuollon kustannuksiin lasketaan ehkäisevän päihdetyön kustannukset. Mielenterveysavopalvelut sisältävät sekä perustason mielenterveyspalvelut, että psykiatrisen avohoidon. Perustason mielenterveyspalveluihin sisältyy esim. terveysasemilla tapahtuva työ ja Psykiatriseen avohoitoon sisältyvät poliklinikkakäynnit, päivystykset, yksilö- ja ryhmäkäynnit, päivä kuntoutus ja -sairaalakäynnit sekä liikkuvat palvelut.

Avopalvelujen kuvaukset kunnittain

Helsingissä psykiatrisen avohoito ja polikliininen päihdehoito tuotetaan neljässä alueellisessa psykiatria- ja päihdekeskuksessa: psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa toteutettava tutkimus, hoito ja kuntoutus psykiatrian poliklinikoilla ja päihderiippuvuuksien hoito, avovieroitus ja opioidiriippuvaisten korvaushoito päihdepoliklinikoilla. Korvaushoitoa hankitaan myös ostopalveluna. Päihdeasiakkaiden avokuntoutus ja päivätoiminta sekä psykiatrian ja päihdehoidon täydentävät tai syventävät palvelut koko kaupungille tarjotaan keskitetysti (ml. nuorisotasema ja Peliklinikka). Suonensisäisesti huumeita käyttävien sosiaali- ja terveysneuvontaa tuotetaan sekä omissa että ostopalveluissa. Auroran sairaalaan on keskitetty liikkuva psykiatrisen avohoito sekä vaikeahoitoisten tai potentiaalisesti väkivaltaisten psykiatrisen avohoito.

HUS tuottaa helsinkiläisille koko HUS-alueen väestölle alueellisesti keskitetyt erityispalvelut (esim. syömishäiriö- ja neuropsykiatristen sekä diagnostisesti komplisoituneiden kaksoisdiagnoosipotilaiden erityispalvelut) ja erikseen sovitut täydentävät seudulliset palvelut (esim. geropsykiatristen potilaiden konsultaatio ja vaativan tason tutkimus ja hoito).

Espoon terveyspalveluihin kuuluvalla Mielenterveys- ja Päihdeklินิกalla (MtP-klinikka) hoidetaan mielenterveys- ja/tai päihdeongelmia kokonaisvaltaisesti. MtP-klinikka on hajasijoitettu 7 eri toimipisteeseen, joista yhdessä toimii nuorisopoliklinikka/Nupoli 13-22 -vuotiaille nuorille. Muissa toimipisteissä palvelut ovat yli 18 -vuotiaille espoolaisille. Lähetettä ei tarvita. Ei kiireellisissä tilanteissa asiakas voi varata ajan netissä tai puhelimitse. Arkipäivisin tarjolla on myös matalan kynnyksen päivystysaikoja, jolloin voi tulla asioimaan ilman ajanvarausta.

Pääsääntöisesti hoidontarpeen arvioinnin tekee sairaanhoitaja 1-3 tapaamiskerralla. Kaikille asiakkaalle laaditaan hoitosuunnitelma. Hoito on Käypä hoito-suositusten mukaista. Hoitojakso sisältää keskimäärin 1-15 käyntikertaa/hoitojakso. Palveluntarve arvioidaan yksilöllisesti.

Mtp-klіnikan liikkuva tiimi tarjoaa kotiin annettavia palveluja. Palvelu sisältää tukea ja ohjausta arjen hallintaan. Liikkuvan tiimin palvelut on tarkoitettu täysi-ikäisille espoolaisille mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, joilla on terveydellisistä syistä toimintakyvyn rajoitteita. Palvelun kesto ja käyntien tiheys arvioidaan asiakkaan palvelutarpeen mukaan.

Vantaalla avohoitona toteutettu päihdehoito tuotetaan pääosin omana palveluna kahdella A-klinikalla sekä H-klinikalla. Palvelut sisältävät päivystyksellistä vastaanottoa, erimuotoista yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoa sekä opioidiriippuvaisten asiakkaiden korvaushoitoa. Etenkin H-klinikalla vakiintui ja vahvistui asiakkaan omassa elinpiirissä tapahtuva jalkautuva työ, joka on havaittu erittäin tärkeäksi.

Nuortenkeskus Nuppi tuottaa matalalla kynnyksellä päihde- ja mielenterveyspalveluita 13–21-vuotiaille vantaalaisille nuorille ja heidän läheisilleen. Hallinnollisesti yksikkö sijoittuu Psykososiaalisten palveluiden tulosalueelle.

Vantaan kuudella terveysasemalla ennaltaehkäistään, tunnistetaan ja hoidetaan tavallisimmat mielenterveyteen liittyvät ongelmat. Tarvittaessa kuntalainen voidaan ohjata lääkärin läheteellä terveysasemilla toimivien depressiohoitajien vastaanotolle. Kolmella terveysasemalla toimii psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotto, jonne voi varata suoraan ajan puhelimitse tai sähköisesti. Mikäli perusterveydenhuollosta saatava hoito ei ole riittävä, hoito jatkuu erikoissairaanhoidossa, josta vastaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri.

Terveysasemalla toimii myös matalalla kynnyksellä tapahtuva päihdetyön kokemusasiantuntijan vastaanotto.

Turussa mielenterveysongelmien ensisijainen hoitopaikka on terveysasema. Lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan terveysasemalla, kiireelliset tapaukset ja vaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan joko Turun oman erikoissairaanhoidon tai sairaanhoitopiirin yksiköissä. Terveysasemalla toimii myös psykiatrisia sairaanhoitajia sekä moniammatillinen mielenterveys- ja päihdetiimi.

Psykiatrisen erikoissairaanhoidon poliklinikoilla ja osastoilla toteutetaan erilaisia hoitomuotoja kuten yksilö-perhe ja ryhmähoitoja, suoritetaan hoidontarpeen arvioita ja tutkimusjaksoja sekä lyhyt- tai pitkäkestoista psykoterapiaa tai tukea antavia hoitosuhteita, kriisihoitoja, kuntouttavaa hoitoa ja lääkehoitoja. Vanhuspsykiatrian sekä psykoosin kuntoutuksen osastoilta on vuoden 2016 syksyllä aloitettu myös intensiivisen kotiin päin vietävän avohoidon mallin kehittäminen. Turun omat psykiatrian erikoissairaanhoidon avo- ja laitospalvelut yhdistettiin 1.5.2017 alkaen V-S sairaanhoitopiiriin.

Turun omaa päihdepsykiatrasta avohoitoa toteuttaa päihdepsykiatrian poliklinikka. Samassa yksikössä toimii myös korvaushoitopoliklinikka. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä toimii lisäksi addiktiopoliklinikka, jossa mm. tehdään korvaushoitoarviot.

Päihdehuollon avopalveluita on saatavilla Turun A-klinikan ja nuorisoaseman kautta ilman lähetettä. A-klinikan, kuten myös Terveysneuvontapiste Millin, Sillankorvan ensisuojan ja päiväkeskuksen palvelut ovat maksuttomia asiakkaalle.

Tampereen päihdehuollon avopalvelut koostuivat matalan kynnyksen ja polikliinistista palveluista sekä päiväkuntoutuksesta. Matalan kynnyksen palvelut jakautuivat päihde- ja huumeasiakkaiden palveluihin. Päihdeasiakkaiden palvelut toteutuivat omana palvelutuotantona ja huumeasiakkaiden palvelut hankittiin pääosin ostopalveluina.

Päihdeasiakkaita palvelivat matalan kynnyksen toimintana päiväkeskus Huoltsu, ensiohjaus Ensio ja Selviämishoitoasema ja huumeasiakkaita sosiaali- ja terveysneuvontapiste Nervi ja Huumeclinikka sekä yhteisesti nuorille aikuisille kohdennettuna Nuorisoasema. Polikliinista päihdeasiakkaiden avohoitoa oli saatavilla kaupungin Päihdekeskuksessa. Korvaushoito järjestettiin perhetukikeskus Päiväperhon, terveysasemien ja K -klinikan palveluissa. Päiväkuntoutus toteutui ostopalveluina päihdehoitoa tuottavilta yrityksiltä ja yhdistyksiltä sekä A-klinikkasäätiöltä.

Tampereella perusterveydenhuollossa (terveysasemat, opiskelijaterveydenhuolto, YTHS, työterveyshuolto) hoidetaan lievistä ja keskivaikeista mielenterveys- ja päihdeongelmista sekä vakiintuneista psykiatrisista pitkäaikaissairauksista kärsiviä potilaita. Perusterveydenhuollossa on psykiatrisia sairaanhoitajia, psykologeja, erikoissairaanhoidosta jalkautuva konsultaatiopsykiatri ja päihdesairaanhoitajia.

Tampereen Mielenterveys- ja päihdepalveluissa mielenterveys- ja päihdehoitoa integroidaan yhteen tarjoamalla erikoissairaanhoitotasoisia psykiatrisia palveluita ja erityistasoisia päihdepalveluita. Psykiatria- ja päihdekeskuksessa on läheteetön ensiohjausyksikkö, johon voi hakeutua mielenterveys- ja/tai päihdesyistä. Psykiatria- ja päihdekeskuksessa on myös lähete- ja kotiutustiimi. Kotiin annettavan tuen ryhmä Konsti tukee kotikäynnein sekä päihde- että mielenterveyspotilaita. Näiden lisäksi on ei-psykoottisista ja psykoottisista häiriöistä kärsivien potilaiden psykiatriset avohoitoyksiköt, akuuttipsykiatrian poliklinikka, maahanmuuttajien poliklinikka, nuorten aikuisten psykiatrisen työryhmä, nuorten aikuisten intensiiviyksikkö sekä liikkuva psykiatrisen työryhmä. Psykiatrisia päiväsairaaloita Tampereella on kolme, joista yksi keskittyy persoonallisuushäiriöiden hoitoon. Pirkanmaan sairaanhoitopiiristä tuotetaan joihinkin erityiskysymyksiin polikliinisia palveluita esim. sukupuolen korjausasiat.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielen- terveyden ongelmia pääasiassa psykiatristen sairaanhoitajien toimesta, konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoitoa. Kaupungissa on oma erikoissairaanhoidon mielenterveysavohoido, jossa hoidetaan aikuisten ja lasten – sekä nuorten (Lanu) erikoissairaanhoitoa vaativat mielenterveysongelmat. Psykiatristen aluetyöryhmien lisäksi Oulussa toimii ensipsykooseja hoitava akuuttityöryhmä, epävakaatyöryhmä, pitkäaikaipotilaiden lääkehoitoon sitoutumista tukeva avohoitotyöryhmä, liikkuva avohoitotyöryhmä sekä syömishäiriöiden ravitsemuskuntoutusta antava työryhmä ja mielenterveyskeskus, jossa tehdään mm. akuuttitilanteiden selvittelyä. Erikoissairaanhoidosta järjestetään säännölliset psykiatri- ja hoitajakonsultaatiot hyvinvointikeskuksiin. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan.

Opiskeluterveydenhuollossa on psykiatrisen sairaanhoitaja, terveydenhoitajia ja lääkärit, jotka ovat kouluttautuneet mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Oulussa toimii myös Yliopilaiden terveydenhoitosäätiö, joka hoitaa korkeakoulu- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden lieviä ja keskivaikeita mielenterveysongelmia.

Päihdepalvelut järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköt ovat A-klinikka ja nuorten yksikkö Redi sekä Haukiputaalla toimiva Road. Laitoshoitoa järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Laitoskuntoutus päättyi 31.3.2016 ja siirryttiin järjestämään avokuntoutusta. Ympäri vuorokautinen perhekuntoutus lakautettiin vuosia sitten ja päihdeperhekuntoutus järjestetään avopalveluna (SHL). Ennakolliset lastensuojeluilmoitusten perusteella asiakkaille on järjestetty monitoimijaisesti päihdekuntoutus avopalveluna. Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin oman yksikön toimesta. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan omalla asuinalueella. Vuodesta 2013 avopäihdepalveluissa on toiminut yhteinen päihde- ja mielenterveystyön päivystys.

Taulukossa 5 kuvataan vuoden 2016 päihde- ja mielenterveysavopalvelujen kokonaiskustannukset. Kustannusten jakautuminen palveluihin esitellään palvelukokonaisuuksien yhteydessä. Kerättyihin tietoihin perustuen avopalvelujen kokonaiskustannukset kuusikkokunnissa olivat yhteensä 154,29 miljoonaa euroa.

Taulukko 5. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kokonaiskustannukset ja kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden vuonna 2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2016	60,86	19,66	19,72	17,87	20,25	15,92	154,29
Kustannukset 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden, €	115	93	114	113	106	102	109

3.1 Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset

Vuonna 2016 avopalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 32,59 miljoonaa euroa (Taulukko 6). Helsingin osuus kaikista avopalvelujen Kuusikko-kustannuksista oli hieman vajaa puolet. Kustannukset ovat kuusikkokuntien tasolla edellisvuodesta hieman nousseet (2,1 %), mutta yksittäisten kuntien kohdalla on vaihtelua; kustannukset ovat laskeneet Espoossa (10,2 %) ja Turussa (1,3 %) ja nousseet Vantaalla (1,2 %), Helsingissä (4,2 %), Oulussa (4,6 %) ja Tampereella (6,4 %). Oulussa nuorisoaseman kustannukset sisältyvät A-klinikan kustannuksiin, toisin kuin muilla kunnilla. Nuorisoasema on osa A-klinikan toimintaa ja osa toiminnoista on yhteisiä, muun muassa päihde- ja mielenterveyspäivystys toimii yhden oven periaatteella.

Taulukko 6. Päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa, ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2014	14,99	3,95	3,73	2,60	5,96	1,94	33,16
Kustannukset milj. € 2015	14,52	3,70	3,83	2,68	5,15	2,04	31,92
Kustannukset milj. € 2016	15,13	3,32	3,87	2,65	5,49	2,14	32,59
Muutos €, 2015–2016	0,62	-0,38	0,04	-0,03	0,33	0,09	0,68
Muutos %, 2015–2016	4,2	-10,2	1,2	-1,3	6,4	4,6	2,1

Taulukossa 7 kuvataan avopalvelujen kustannuksia palveluittain vuonna 2016 sekä muutosta edelliseen vuoteen. Ehkäisevän päihdetyön kustannusten kasvu selittyy sillä, että järjestöavustukset ovat nyt ensimmäistä kertaa mukana kustannuksissa. Helsingin kohdalla muun polikliinisen toiminnan kulut eivät ole vertailukelpoisia vuosina 2015 ja 2016 toiminnallisten muutosten takia. Kaikkia ko. toiminnan kuluja ei ole vielä 2016 saatu sisällytettyä, joten kulut eivät kerro kokonaisuutta toiminnan laajenemisesta. Päiväkeskustoiminnan kohdalla näkyy aiemmin ostopalveluna olleen päiväkeskus Stoorin toiminnan loppuminen kustannusten vähenemisenä. Kotiin vietävissä palveluissa näkyy kotikatkoktoiminnan vilkastuminen. Tampereella ”A -klinikkatoimintana” raportoituvilla matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden ensiohjaus Ensiolla ja riippuvuusongelmaisia palvelevalla Päihdekeskuksella vuosi 2016 oli ensimmäinen täysi toimintavuosi. Myös asiakkaita kotiin palvelevan Konstin työryhmäkokoja kasvatettiin. Muutokset ovat vaikuttaneet kustannusten kasvuun (taulukko 7), mutta myös mahdollistaneet palveluiden piirissä olevien asiakasmäärien ja -käyntien lisääntymisen (taulukot 8 ja 9). Oulussa huumeiden käyttäjien terveysneuvonnan kustannuksissa ei ole mukana henkilöstömenoja, koska työpanos annetaan eri yksiköistä vuorotellen.

Taulukko 7. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015, vuoden 2016 rahan arvossa

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
Ehkäisevä päihdetyö	1 271 579	547,2	146 644	401,9	309 021	3,7	159 397	-19,0	66 938	42,1	49 017	-26,4	2 002 596	140,0
A-klinikka	5 651 446	-0,5	612 865	-25,9	1 295 421	-2,7	1 150 860	0,6	974 286	79,9	1 580 255	5,5	11 265 133	2,2
H-klinikka	0	-	-	-	1 453 824	-4,8	0	-	699 676	8,6	0	-	2 153 500	-0,8
Korvaushoito	3 668 661	-3,2	1 498 243	17,0	433 263	39,2	831 919	1,6	1 259 295	-7,5	484 933	28,3	8 176 314	3,0
Päiväkuntoutus	1 584 878	-0,5	8 170	-90,1	88 031	-36,0	8 640	-	570 676	-14,4	0	-	2 260 395	-11,4
Muu polikliininen palvelu	146 212	14,0	0	-	64 156	1,1	0	-	0	-	0	-	210 368	9,7
Polikliiniset palvelut yhteensä	11 051 197	-1,2	2 119 278	-3,3	3 334 695	-1,1	1 991 419	1,4	3 503 933	9,0	2 065 188	6,0	24 065 711	0,8
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	766 451	-4,1	361 201	22,9	0	-	158 435	0,4	302 575	0,2	24 337	-15,2	1 612 999	2,0
Päiväkeskustoiminta	1 117 565	-18,2	92 324	-65,0	0	-	200 289	3,1	458 669	-2,5	0	-	1 868 847	-18,6
Selvämisohjaus	831 400	-8,3	612 371	-9,1	58 219	-	139 004	-19,0	890 584	-13,7	0	-	2 531 578	-9,0
Kotiin vietävät palvelut	94 026	60,8	57 122	-74,7	168 126	7,7	0	-	263 681	194,2	0	-	582 955	9,9
Muut palvelut	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-
Muut avopalvelut yhteensä	2 809 442	-10,3	1 123 018	-24,0	226 345	44,94	497 728	-4,96	1 915 509	1,1	24 337	-15,2	6 596 379	-8,5
Avopalvelujen kustannukset yhteensä	15 132 218	4,2	3 319 198	-10,2	3 870 062	1,2	2 648 544	-1,3	5 486 380	6,4	2 138 543	4,6	32 594 945	2,1

Huom! Vantaalla korvaushoidon kustannuksissa ilmoitetaan ostopalvelujen korvaushoidon kustannukset. Omana toimintana tuotetun korvaushoidon kustannukset sisältyvät H-klinikan kustannuksiin. Samoin terveysneuvonnan kustannukset sisältyvät H-klinikan kustannuksiin. Vantaalla päivä kuntoutukseen sisältyy vain ostopalvelut. Omana toimintana toteutettu päivä kuntoutus sisältyy A-klinikan ja H-klinikan kustannuksiin. Vantaalla, Tampereella ja Oulussa ehkäiseviin palveluihin ei sisälly järjestöavustukset, muilla ne sisältyvät. Espoon ehkäisevän päihdetyön kustannusten nousun selittävät järjestöavustukset, joita ei ole aiemmin huomioitu Kuusikkoverailussa. A-klinikkatoiminnan kustannusten laskua selittää

Mtp-klinikan polikliinisten palvelujen tehostaminen, jonka seurauksena ostopalveluja on käytetty vähemmän. Oman toiminnan käyntien määrä on lisääntynyt 21%. Päiväkeskustoiminnan kohdalla säästöt selittyvät Munkkisaaren palvelukeskuksen toiminnan päättymiseen.

3.2 Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä ja suoritteet

Avopalvelujen kokonaisasiakasmäärä on kuutoskaupunkien tasolla laskenut noin 13,0 % edellisvuodesta (Taulukko 8). Asiakasmäärä on yhteissumma eri palvelujen käyttäjistä, joten avopalveluja käyttäneiden määrä on todellisuudessa taulukossa esitettyä vähäisempi. Asiakasmäärät ovat vähentyneet kaikissa kuutoskaupungeissa paitsi Oulussa (kasvua 3,8 %). Eniten vähennystä on ollut Espoossa (35,7 %), vähiten Tampereella (2,2 %). Kuutoskaupunkien tasolla asiakasmäärät ovat kasvaneet A-klinikoilla, korvaushoidossa, muussa polikliinisessä palvelussa sekä kotiin vietävissä palveluissa. Helsingissä vuonna 2015 muun polikliinisen toiminnan kohdalla on ollut kaksi peliklinikan työntekijää, vuoden 2015 loppupuolelta asti tilastoissa on huomioitu myös neljän avopäihdetyötä tekevän työntekijän asiakkaat. Vantaalla muihin polikliinisiin palveluihin sisältyy Peliklinikka.

Taulukko 8. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärät vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki*	%	Espoo**	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
A-klinikka	4 689	2,1	1 180	7,0	1 308	10,6	1 154	1,3	1 336	37,2	1 712	-2,4	11 379	5,9
H-klinikka	0	-	-	-	565	6,6	0	-	499	-8,1	0	-	1 064	-0,8
Korvaushoito	921	11,1	234	24,5	214	22,3	239	-4,8	242	-3,6	195	11,4	2 045	9,4
Päiväkuntoutus	533	-5,3	2	-83,3	109	-18,7	9	-	136	-19,5	0	-	789	-14,8
Muu polikliininen palvelu	933	352,9	0	-	173	-38,7	0	-	0	-	0	-	1 106	126,6
Polikliiniset palvelut yhteensä	7 119	14,5	1 416	8,7	2 376	2,4	1 402	1	2 225	-3,2	1 907	3,8	16 445	7,0
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	0	-100	0	-100	1 175	7,8	1 110	1,4	747	-1,2	389	3,5	3 421	-49,6
Päiväkeskustoiminta	0	-	254	-72,9	42	16,7	555	-9,5	0	0	0	-	851	-46,3
Selviämishoitoasema	1 967	-12,1	665	-1,3	691	-34,2	277	-40,8	1 214	-13,7	0	-	4 814	-17,5
Kotiin vietävät palvelut	160	29,0	52	-66,9	153	34,2	0	-	235	305,2	0	-	600	32,5
Muut palvelut	0	-	0	-	86	-8,5	0	-	0	-	0	-	86	-8,5
Muut avopalvelut yhteensä	2 127	-59,0	971	-59,7	2 147	-9,9	1 942	-11	2 196	-1,1	389	3,5	9 772	-33,8
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	9 246	-19,0	2 387	-35,7	4 523	-3,8	3 344	-6,2	4 421	-2,2	2 296	3,8	26 217	-13,0

*Huumeiden käyttäjien terveysneuvonnan asiakasmääriä ei ole saatavilla vuodelta 2016 palvelussa tapahtuneiden muutosten takia.

**Huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnan eri asiakkaiden määrää ei ole tilastoitu Espoossa 2016. Käynnit ovat anonyymejä ei-hoidollisia toimenpiteitä. Terveysneuvonnan käynnit ovat lisääntyneet edellisvuodesta (Taulukot 9 ja 10). Päiväkeskustoiminta ei sisällä järjestöavustusten piirissä olevia asiakkaita, jotka on huomioitu 2016 kategoriassa ehkäisevät palvelut.

Avopalvelusuoritteiden kirjaaminen vaihtelee merkittävästi kuntien välillä, mutta myös kuntien sisällä. Esimerkiksi kahden ohjaajan ohjaamasta kuuden hengen hoitoryhmästä voi eri kunnissa saada suoritteita 6, 12 tai 24. Kirjaamiskäytänteet muuttuvat ja ovat muuttuneet vuosien varrella. Tämä vaikeuttaa kuntien sisäistä ja välistä vertailua. Taulukossa 9 on kuitenkin esitetty avopalvelujen suoritteet vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015. Avopalvelujen suoritteet ovat laskeneet kuutoskaupunkien tasolla viime vuodesta 9,7 %, ja yksittäisten kuntien kohdalla laskua on kaikissa muissa kunnissa paitsi Tampereella. Helsingissä terveysneuvonnan käynneissä näkyvät vain ostopalvelutoiminnan käynnit. Itä-Helsingissä terveysneuvonta toteutetaan vuodesta 2016 lukien kaupungin omana toimintana päiväkeskuksen yhteydessä, eikä ensimmäiseltä vuodelta ole saatavissa vielä käyntitietoja eroteltuina päiväkeskustoiminnasta. Päiväkeskustoiminnan kohdalla näkyy päiväkeskus Stoorin toiminnan loppuminen vuoden 2015 lopussa. Vantaalla päivä kuntoutustoimintaa vähennettiin syksyllä, kun työntekijäresurssia siirrettiin päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminnalliseen integraation liittyvään toimintaan terveysasemille ja Peijaksen päivystykseen. Tampereella ohjattiin asiakkaita Päihdekeskuksen palveluihin (raportissa A -klinikka), joka vaikutti päivä kuntoutuksen asiakasmäärän ja käyntien laskuun. Espoon avopalveluiden käyntimäärän muutoksen selittää HDL-Munkkisaaren palvelukeskuksen toiminnan päättymisen ja Askel- päiväkeskuksen tilastoiminen ehkäisevän päihdetyön kategoriaan.

Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
A-klinikka	50 349	-0,7	7 753	11,3	10 546	1,4	9 873	-9,4	7 090	46,4	16 293	5,1	101 904	2,6
H-klinikka	0	-	-	-	20 954	-7,0	0	-	10 494	7,1	0	-	31 448	-2,73
Päiväkuntoutus	10 241	0,6	559	-46,3	2 918	-35,3	262	-	9 579	-26	0	-	23 559	-28,8
Muu polikliininen palvelu	3 071	207,1	0	-	1 483	9,9	0	-	0	-	0	-	4 554	93,87
Polikliiniset palvelut yhteensä	63 661	2,883	8 312	3,8	35 901	-7,5	10135	-6,96	27 163	-1,3	16 293	-18,6	161 465	-3,36
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	12 818	-27,9	6 153	55,4	6 513	2,0	5979	-16,5	13 552	-3,6	1459	11,8	46 474	-8,23
Päiväkeskustoiminta	129 849	-14,1	11 405	-39,6	1 378	-	14078	-19,4	0	-	0	-	156 710	-16,4
Selviämishoitoasema	2 915	-15,7	989	-1,0	691	-34,2	589	-25,9	2 167	-16,9	0	-	7 351	-17,5
Kotiin vietävät palvelut	831	54,5	469	-62,4	3 261	6,2	0	-	2 562	423,9	0	-	7 123	33,24
Muut palvelut	0	-	0	-	3 426	-17,5	0	-	0	-	0	-	3 426	-17,5
Muut avopalvelut yhteensä	146 413	-15,3	19 016	-24,2	15 269	4,1	20646	-18,8	18 281	6,6	1 459	11,8	221 084	-13,8
Avopalvelujen käynnit yhteensä	210 074	-10,5	27 328	-17,4	51 170	-4,3	30781	-15,2	45 444	1,8	17 752	-16,7	382 549	-9,7

Huom! Vantaan osalta kirjattu suoritteet, ei käyntejä, paitsi terveysneuvonnasta. Taulukko 10 ei sisällä korvaushoidon käyntejä muissa kunnissa paitsi Vantaalla ja Vantaallakin suoritteet. Vantaalla korvaushoidon oman toiminnan suoritteet sisältyvät H-klinikan suoritteisiin. Helsingin osalta terveysneuvonnan käynneissä näkyy vain ostopalveluiden käynnit. Itä-Helsingissä terveysneuvontaa toteutetaan omana toimintana päiväkeskuksen yhteydessä, eikä käyntitietoja vielä ensimmäiseltä toimintavuodelta saatu eroteltuina.

3.3 Päihdehuollon polikliinisten palvelujen kustannukset

Polikliinisten palvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa noin 24,07 miljoonaa euroa vuonna 2016 (Taulukko 10). Kokonaiskustannukset kasvoivat noin 0,8 miljoonalla eurolla edellisvuodesta. Kustannukset ovat hieman laskeneet pääkaupunkiseudulla ja nousseet Turussa ja Tampereella ja Oulussa.

Taulukko 10. Polikliinisten palvelujen kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos edelliseen vuoteen

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	Muutos %
2014	11,35	2,50	3,28	1,91	4,03	1,86	24,91	0,4
2015	11,19	2,19	3,37	1,96	3,21	1,95	23,88	-4,2
2016	11,05	2,12	3,33	1,99	3,50	2,07	24,07	0,8

A-Klinikka

A-klinikan asiakasta kohden jyvitettyt kustannukset ovat laskeneet kuutoskaupunkien tasolla noin 36 euroa edellisvuodesta ja noin 66 euroa vuodesta 2014. Kustannukset ovat laskeneet kaikissa muissa kuutoskaupungeissa paitsi Tampereella ja Oulussa. (Taulukko 11). Helsingissä päihdepoli-klinikoiden (tässä A-klinikka) kustannuksissa on mukana myös anonymien asiakkaiden palveluiden kustannukset. Näistä asiakkaista ei ole kuitenkaan saatavissa lukumäärää, mikä nostaa virheel-lisesti taulukon 11 summaa. Vuonna 2016 päihdepolien käynneistä 17% on anonymien asiakkai-den käyntejä, lähinnä liikkuvassa työssä kohdattujen. Espoossa omia palveluja on kehitetty ja käyt-töä tehostettu ja ostopalvelujen käyttöä on vähennetty. Päihdepalveluiden painopistettä on Oulussa muutettu laitoshoidosta avohoitopainotteisemmaksi, josta johtuu hienoinen kustannusten kasvu.

Taulukko 11. A-klinikan kustannukset asiakasta kohden vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan ar-vossa

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	1 233	658	1 157	925	978	952	1 056
2015	1 237	750	1 126	1 005	556	854	1 026
2016	1 205	519	990	997	729	923	990

Huom! Helsingin kohdalla luvussa ei ole huomioitu anonymien asiakkaiden määrää, ainoastaan kulut. Tampere: 1.6.2015 A -klinikan palvelut siirrettiin kaupungin omaan toimintaan ja toiminnan muuttumisen johdosta A-klinikan kustannukset vuodelta 2015 eivät ole verrannollisia muihin vuosiin nähden. Oulussa kustannuksiin sisältyy myös nuorisosa-seman kus-tannukset.

Selviämishoito

Poliisin säilöönottosuojat ovat toimineet pääasiallisina päihtyneiden henkilöiden säilytyspaikkoina niin häiriötä aiheuttaneille kuin päihtyneen itsensä suojaamiseksi. Kuitenkin säilöön otettujen vahva päihtymystila eli alkoholimyrkytys, säilöönottoa edeltävät tapaturmat ja päihtyneen terveydentilaan ja sairauksiin liittyvät riskit ovat jättäneet säilöön otetut ilman tarvitsemaansa sairaanhoidollista seurantaa vakavin seurauksin. Poliisin säilöönottojen kasvaessa myös riski putkakuolemiin nousee. Sosiaali- ja terveysministeriön (2006) ja Sisäasiainministeriön (2011) selvityksissä onkin ohjeistettu päihtyneiden hoitoa sosiaali- ja terveyshuollossa. Valtakunnallisen suositusten mukaisesti erillisissä selviämishoitoyksiköissä toteutuvan selviämishoidon tavoitteina on sekä vähentää putkakuolemia, että mahdollistaa asiakkailleen päihde- ja muun hoidon tarpeen arviointi.

Selviämishoitoasema on ympärivuorokautinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiapua tarjoava yksikkö, jonne asiakkaaksi tullaan toisen viranomaisen toimesta. Pääsääntöisesti asiakkaita ohjaavat hoitoon poliisi, ensihoito ja sairaalat. Selviämishoito on lyhytaikaista, alle vuorokauden kestävää vahvasti päihtyneille tarkoitettua sairaanhoidollista seurantaa ja hoitoa. Selviämishoitoasema tarjoaa yksilöllisen hoidon tarpeen arvion, somaattisen ja psyykkisen tilan seurannan ja turvallisen hoidon päihtymyksestä selviämiseen. Selviämishoitoasemalle ohjataan asiakkaita muun muassa vahvan päihtymyksen aiheuttaman tajunnantason laskun, ahdistuneisuuden ja itsetuhoisuuden vuoksi tai päihtyneenä itsensä loukanneita sekä väkivallan kohteeksi joutuneita henkilöitä. (Sisäasiainministeriö 2011.)

Selviämishoitotyössä päihtyneen hoidontarpeen arvioinnissa, kiireellisessä hoidossa ja hoitotoimenpiteissä noudatetaan ensi- ja akuuttihoidosta laaditun ohjeistuksen lisäksi Käypä hoito -suhteuksia (Alkoholiongelman hoito 2015). Kertaalleen tai satunnaisesti selviämishoidossa käyneiden asiakkaiden ohjauksessa kartoitetaan alkoholinkäyttö ja kasvatetaan hänen ymmärrystään alkoholinkäyttönsä haittavaikutuksista. Selviämishoitoon toistuvasti päätyvien asiakkaiden hoitoon sisältyy motivointi alkoholikierteen katkaisemiseksi, ohjaus tarpeenmukaiseen päihdehoitoon tai muuhun, esimerkiksi asumista turvaavaan, palveluun. (Sisäasiainministeriö 2011; Alkoholiongelman hoito 2015). Haasteita laadukkaalle päihdeinterventiolle luo hoidon lyhytkestoisuus ja asiakasryhmän moninaisuus.

Ensimmäinen selviämishoitoasema aloitti toimintansa vuonna 2001 Helsingin Töölössä. Helsingin selviämishoitoaseman tavoitteena oli putkakuolemien vähentäminen tarjoamalla vahvasti päihtyneelle sairaanhoidollista seurantaa. (Innokylä 2016). Oulua lukuun ottamatta kaikissa Kuusikkokunnissa on nykyisin pääasiassa aikuisille tarkoitettu selviämishoitoasema. Selviämishoitoasemat toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon päivystyspalvelujen tai päihdehuollon palvelujen yhteydessä tai poliisin säilytysuojan välittömässä läheisyydessä. Tulevassa sote-uudistuksessa selviämishoidon järjestäminen tulee maakuntien vastuulle. Sote-tietopakettiraportoinnissa selviämishoito kuuluu päivystyksen tietopakettiin, ei mielenterveys- ja päihdepalveluihin.

Opioidiriippuvaisten henkilöiden korvaushoito

Korvaushoidolla tarkoitetaan opioidiriippuvuuden hoitoa, joka kestää yleensä vuosia, ja jossa käytetään lääkkeenä buprenorfiinia tai metadonia. Hoidosta on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (STM 33/2008). Hoito perustuu hoitosuunnitelmaan, jossa lääkkeen lisäksi määritellään hoidon tavoite, muu lääketieteellinen ja psykososiaalinen hoito sekä seuranta. Hoitoja toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Vuoden 2008 asetus lisäsi lääkkeellisen vieroitus- ja korvaushoidon toteutusmuotoja ja edisti hoidon siirtämistä terveyskeskuksiin. Kuntoutuksen korvaushoidon rinnalle määriteltiin ylläpitohoidon sijaan haittoja vähentävä korvaushoito, ja lisäksi asetus mahdollisti apteekkisopimukseen perustuvan lääkejakelun potilaalle. Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin.

Vieroitushoidolla tarkoitetaan opioidiriippuvaisen päihteettömyyteen tähtäävää hoitoa. Kuntouttavassa korvaushoidossa tavoitteena on potilaan kuntouttaminen ja usein myös päihteettömyys. Haittoja vähentävässä korvaushoidossa tavoitteena on potilaan elämän laadun parantaminen, tilanteen pahenemisen estäminen ja haittojen vähentäminen. Tällöin pyritään vähentämään opioidien laitonta käyttöä, pistämistä ja veriteitse tarttuvien infektioiden leviämistä, oheiskäyttöä ja rikollisuutta.

Suomessa arvioidaan olevan 13 000–15 000 opioidien ongelmakäyttäjää. Noin viidennes opioidien ongelmakäyttäjistä on lääkkeellisessä korvaushoidossa. (Ollgren ym. 2014) Suomessa korvaushoidon kattavuus on hieman heikompaa kuin muissa Pohjoismaissa. (EMCDDA 2014, Selin ym. 2015). Hoitoon hakeutuminen on viime aikoina lisääntynyt entisestään ja siitä päätellen korvaushoidon tarve kasvaa edelleen.

Vuonna 2011 suomalaisista korvaushoitopotilaista 21 prosenttia hoidettiin terveyskeskuksissa, 67 prosenttia päihdehuollon erityispalveluyksiköissä, 11 prosenttia erikoissairaanhoidossa ja 2 prosenttia vankilan terveydenhuollossa. (Partanen Airi ym. 2014).

Korvaushoidon asiakasmäärät ovat viime vuosina hieman kasvaneet kuusikkokuntien tasolla (Taulukko 12). Yksittäisten kuntien tasolla asiakasmäärät ovat kasvaneet pääkaupunkiseudulla ja Oulussa, ja laskeneet Turussa ja Tampereella. Tampereella kuntouttavan korvaushoidon asiakasmäärä laski sekä aloitusvaiheen hoitoyksiköissä, että jatkohoidossa terveysasemilla. Sen sijaan haittoja vähentävään korvaushoitoon ohjattujen asiakkaiden määrä hieman kasvoi. Painotuksen siirtyminen haittoja vähentävään korvaushoitoon laski kustannuksia.

Taulukko 12. Korvaushoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016

	Helsinki*	Espoo**	Vantaa*	Turku***	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	788	182	135	245	244	178	1 772
2015	829	188	175	251	251	175	1 869
2016	921	234	214	239	242	195	2 045

* Helsinki ei saa asiakas kertaalleen -tietoa erikoissairaanhoidon ja terveysasemien asiakkaista, joten lukuun voi sisältyä muutamia päällekkäisyyksiä. Vantaan lukuihin ei sisälly erikoissairaanhoidon ja terveysasemien asiakkaat. Helsingissä on lisäksi n. 50 potilasta korvaushoidossa HIV-positiivisten palvelukeskuksessa, terveysasemilla ei ole asiakkaita.

** Espoon lukuihin ei sisälly HUS/päihdepsykiatrian erikoissairaanhoidossa olevat 19 asiakasta (2016).

*** Turun lukuihin ei sisälly sairaanhoitopiirin n. 20 korvaushoitopotilasta/vuosi. Lukuihin voi sisältyä muutamia päällekkäisyyksiä perus- ja erikoissairaanhoidon osalta

Taulukossa 13 korvaushoito on jaettu omaan tuotantoon ja ostopalveluun. Vuonna 2016 ostopalveluja käytti 40,1 prosenttia korvaushoidon asiakkaista kuutoskaupungeissa. Espoossa kaikki korvaushoito on tuotettu ostopalveluina. Oulussa ja Turussa korvaushoito tuotettiin kokonaan omana palveluna.

Taulukko 13. Korvaushoidossa olevien asiakasmäärät omissa ja ostopalveluissa vuonna 2016

	ASIAKASMÄÄRÄT			Ostopalvelujen osuus, %
	Yhteensä	Oma	Osto	
Helsinki	921	560	392	41,2
Espoo	234	0	234	100,0
Vantaa	214	133	88	39,8
Turku	239	239	0	0,0
Tampere	242	128	126	49,6
Oulu	195	195	0	0,0
Kuusikko	2 045	1 255	840	40,1

Huom! Helsingin korvaushoidon asiakkaista 31, Vantaalla 7 ja Tampereella 12 henkilöä on käyttänyt sekä omia että ostopalveluja. Luvut eivät sisälly yhteensä-sarakkeen tietoihin.

Korvaushoito kunnittain

Helsinkiläisten opioidikorvaushoidon tarpeen arviot tehdään pääosin korvaushoidon arviointipoliklinikalla. Osa arvioista ohjataan erikoissairaanhoidon. Korvaushoito toteutetaan omilla päihdepoliklinikoilla, erikoissairaanhoidossa HUSissa ja ostopalveluina A-klinikkasäätiöltä ja Helsingin Diakonissalaitokselta. HIV-positiivisten palvelukeskuksessa on lisäksi hoidossa noin 50 helsinkiläistä potilasta.

Omilla neljällä päihdepoliklinikalla toteutetaan pääasiassa kuntouttavaa korvaushoitoa. Ostopalveluiden piiriin on ohjattu pääasiassa haittoja vähentävässä korvaushoidossa olevia potilaita. Erityisen vaativahoitoisia potilaita hoidetaan HUSin opioidiriippuvuuspoliklinikalla.

Espoo on syksystä 2014 alkaen järjestänyt perusterveydenhuollon tason opioidikorvaushoidon kokonaan ostopalveluna. Suurin osa espoolaisista asiakkaista (92.5%) hoidetaan perusterveydenhuollossa, loput erikoissairaanhoidossa HUS - Päihdepsykiatrian erikoissairaanhoidossa. Asiakasmäärä on edellisestä vuodesta kasvanut lähes neljänneksellä (24.4%). Kaikki alkaneet perustason hoidot on pystytty järjestämään hoitotakuun puitteissa.

Perusterveydenhuollon tasolla korvaushoidossa oli 234 asiakasta ja näiden lisäksi 19 henkilöä HUS / päihdepsykiatrian erikoissairaanhoidossa. Kuntouttavassa opioidikorvaushoidossa oli 170 asiakasta ja haittoja vähentävässä 64 asiakasta. Korvaushoidossa olevien määrän vaihtelu selittyy hoidon päättymisillä suunnitellusti, hoidon siirroista toiselle paikkakunnalle, tai muista syistä.

Vantaa järjestää korvaushoidosta reilun puolet omana toimintana päihdepalveluiden H-klinikalla, A-klinikalla ja kolmella terveysasemalla ja loput ostopalveluna kilpailutetuissa yksiköissä. Pieni osa korvaushoidosta toteutetaan erikoissairaanhoidossa HUS Päihdepsykiatriassa.

Korvaushoidolla tavoitellaan sekä haittojen vähentämistä että kuntoutumista, riippuen asiakkaan tilanteesta. Korvaushoidon arvioinnit ja aloitukset toteutetaan pääsääntöisesti omana toimintana ja pieni osa asiakkaista lähetetään erikoissairaanhoidon arvioitavaksi. Korvaushoito aloitetaan hoitotakuun puitteissa.

Vantaalaisten korvaushoitoasiakkaiden määrä on koko ajan kasvanut. Tämän vuoksi vuoden 2016 aikana korvaushoitoon järjestettiin lisäpaikkoja aloittamalla tämä toiminta Itä-Vantaan A-klinikalla. Vuonna 2016 korvaushoidon aloittamisesta tehtiin omassa toiminnassa 22 päätöstä.

Turussa korvaushoitopotilaat asioivat Turun päihdepsykiatrian (erikoissairaanhoidon) korvaushoitopoliklinikalla sekä terveyskeskuksissa. Terveyskeskuksissa tapahtuva jatkohoito painottuu lääkehoidon toteuttamiseen ylläpitohoitona. Keskimäärin kolmasosa korvaushoitopotilaista asioi terveyskeskuksissa. Apteekkijakelua on käytetty Turussa erittäin vähän.

Turun yliopistollisessa keskussairaalassa tehdään opiaattiriippuvaisten korvaushoidon arviot sekä hoidetaan HIV-tartunnan saaneiden, raskaana olevien ja jo synnyttäneiden opiaattiriippuvaisten korvaushoidot (n. 20 asiakasta vuosittain, luvut eivät sisälly raporttiin). Hoitotakuu Turussa toteutuu.

Tampereella opioidiriippuvuuden hoitoarviot (korvaushoitoarviot) siirtyivät TAYSin päihdepsykiatrian poliklinikalta kaupungin Päihdekeskukseen. Korvaushoidossa toteutettiin kuntouttavia ja haittoja vähentämään pyrkiviä hoito-ohjelmia. Määräaikaista korvaushoitoa, esimerkiksi äidin raskauden aikainen korvaushoito ja vuoden kestävä vieroitushoito, aloitettiin muutamia.

Kuntouttavan hoidon intensiivivaihe toteutui raskaana oleville ja pienten lasten äideille kaupungin omissa palveluissa ja muille asiakkaille ostopalveluissa. Aloituvaiheen yksiköistä siirryttiin suunnitellusti edenneen hoidon myötä jatkohoitoon kaupungin terveysasemille.

Yli puolet kuntouttavan korvaushoidon ohjelman asiakkaista sai edellisten vuosien tapaan hoitoa kaupungin omilla terveysasemilla. Terveysasemahoitoa saaneiden apteekin lääkejakeluun siirtyneiden asiakkaiden määrä kasvoi edelleen edelliseen vuoteen verrattuna.

Huumehoidon avopalveluiden uutta hankintaa, joka sisältää myös korvaushoidon ennen jatkohoitoa terveysasemilla, valmisteltiin vuoden 2016 aikana.

Oulussa korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin omana palveluna.

3.4 Mielenterveysasiakkaiden avopalvelujen kustannukset

Taulukossa 14 esitetään mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kustannusten jakaantuminen eri palveluihin. Kuutoskaupungeissa avopalvelujen kustannukset ovat yhteensä 119,97 miljoonaa euroa. Psykiatrisen avohoidon osuus kokonaiskustannuksista on ylivoimaisesti suurin, noin 93 prosenttia. Perustason mielenterveyspalvelujen ja kotiin vietävien palvelujen osuudet ovat seuraavaksi suurimmat. Helsingin osalta terveysasemilla toimivat mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajat ovat osa psykiatrisen erikoissairaanhoidon kokonaisuutta, joten ne on raportoitu psykiatrian avohoidossa. Varsinaisesta perustasolla toteutettavasta mielenterveyspalvelusta (suurimpana ryhmänä terveysasemien terveydenhoitajat ja lääkärit) ei ole saatavilla tietoa vuodelta 2016. Psykoterapiat sisältävät ostopalvelopsykoterapiat ja HUS:lta ostettavan nettiterapian kustannukset. Vantaalla perustason mielenterveyspalvelujen kustannukset sisältyvät terveysasemien kustannuksiin, eikä niitä saada eriteltyä. Vantaan psykoterapian kustannukset ovat pelkästään nettiterapiaa, sillä Vantaalla ei ole tilastoa muiden psykoterapioiden kustannuksista. Kotiin vietäviin palveluihin on sisällytetty kotikäynnit. Perustason mielenterveyspalvelujen järjestämistä kuvataan kunnittain taulukkojen jälkeen.

Taulukko 14. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2016, miljoonaa euroa

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Ehkäisevät palvelut	273 150	0	0	26 700	147 250	0	447 100
Perustason mielenterveyspalvelut	0	838 912	0	350 555	2 171 622	545 686	3 906 775
Psykiatrisen avohoidon	42 414 002	15 477 850	15 503 968	14 269 262	11 683 040	13 234 671	112 582 794
Psykoterapiat*	461 533	0	127 650	419 393	7 420	0	1 015 996
Kotiin vietävät palvelut	1 497 746	369 378	0	160 000	759 173	0	2 786 297
Avopalvelut yhteensä milj. €	44,65	15,92	15,63	15,23	14,77	13,78	119,97

*=Psykoterapiaan sisältyy myös nettiterapia. Tampereella psykoterapia on alkanut palvelusetelitoimintana kesken vuotta 2016, ja luku on tästä johtuen pieni. Vantaalla ei ole tilastoa psykoterapioiden kustannuksista, vaan kyseessä on pelkästään nettiterapian kustannukset.

3.5 Mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärät ja suoritteet

Mielenterveysavopalvelujen asiakasmääriä kuvataan taulukossa 15. Asiakkaita on yhteensä noin 92 000, ja heistä suurin osa on psykiatrisen avohoidon, eli erikoissairaanhoidon asiakkaita. Sama asiakas saattaa käyttää monia palveluja, eikä asiakas kertaalleen –tietoa ole aina mahdollista saada. Psykoterapia-asiakkaisiin sisältyvät vain sellaiset asiakkaat, joiden psykoterapian kustannuksiin osallistuu kunta. Kelan korvauksiin oikeutetut psykoterapia-asiakkaat eivät sisälly tähän raporttiin. Helsingin osalta asiakasmäärät on ilmoitettu asiakas kertaalleen lukuun ottamatta 'Avopalvelujen asiakkaat yhteensä' – riviä.

Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärät vuonna 2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Perustason mielenterveyspalvelut	0	3 169	6 326	5 655	3 729	3 307	22 186
Psykiatrinen avohoito	27 154	5 667	5 972	9 801	8 695	7 789	65 078
Psykoterapiat*	993	116	271	175	45	0	1 600
Kotiin vietävät palvelut	2 147	193	0	50	840	0	3 230
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	30 294	9 145	12 569	15 681	13 309	11 096	92 094

*=Psykoterapiaan sisältyy myös nettiterapia

Myös käyntimääristä suurin osa kohdistuu psykiatriseen avohoitoon, toiseksi suurin osa perustason mielenterveyspalveluihin (taulukko 16). Nettiterapioiden osalta ei tilastoida käyntimääriä.

Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen käyntimäärät vuonna 2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Perustason mielenterveyspalvelut	0	11 641	11 667	12 398	19 902	9 954	65 562
Psykiatrinen avohoito	251 975	77 860	61 305	111 030	63 162	72 938	638 270
Psykoterapiat	8 542	0	0	5 122	106	0	13 770
Kotiin vietävät palvelut	10 877	2 655	0	960	5 932	0	20 424
Avopalvelujen käynnit yhteensä	271 394	92 156	72 972	129 510	89 102	82 892	738 026

Perustason mielenterveyspalvelujen järjestäminen kunnittain

Helsingissä mielenterveys- ja päihdeongelmien ensisijainen hoitopaikka on terveysasema, josta potilas ohjataan arvion jälkeen mahdollisiin jatkotutkimuksiin ja hoitoihin. Terveysasemille on sijoitettu psykiatrisen erikoissairaanhoidon sairaanhoitajia (mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajia), joiden vastaanotolle ohjaututaan terveysaseman terveydenhoitajan tai lääkärin tekemän hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen ja jos terveydenhoitajan ja omalääkärin antama hoito on riittämätöntä. Perusterveydenhuoltoon (mm. terveysasemat, somaattiset vuodeosastot) ja lastensuojelulasten vanhemmille tarjotaan myös psykiatrikonsultaatiota. Psykiatrian erikoislääkäritasoinen päivystys (ml. psykiatriset sairaanhoitajat) on Malmin ja Haartmanin sairaaloiden yhteispäivystyksissä ja päivystykseen on sijoitettu myös päihdetyön sairaanhoitajia.

Helsingissä syntyy noin 7 000 lasta vuodessa. Äitiysneuvolan asiakkaille ja synnyttäneille äideille tarjotaan neuvoloissa tukikeskusteluja vanhemmuuden tueksi ja lievissä synnytyksen jälkeisissä masennustiloissa. Neuvola ei ole kuitenkaan varsinainen hoitotaho psykiatrisissa tilanteissa. Helsingissä on 13 neuvolapsykologia ja he tekevät ensi sijassa ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä. Varsinaisia asiakaskäyntejä on vuodessa yhteensä noin 5 200. Arviolta 15 % psykologien asiakkaista on äitejä, loput asiakkuudet ovat lasten tutkimuksia. Muusta perustason omasta mielenterveys- ja päihdetyöstä (terveysasemien terveydenhoitajat ja lääkärit, kotihoito, perhe- ja sosiaalipalvelut sekä monipuoliset palvelukeskukset) ei ole saatavissa erillistä tietoa.

Espoossa perustason mielenterveyspalveluihin (Mtp-klinikka) hakeudutaan keskitetyn ajanvarauksen kautta tai hakeutumalla ilman ajanvarausta tai lähetettä Ison Omenan palvelutorin toimipisteeseen ma-pe klo 8.30-10.30 ja lisäksi ma-to klo 13-14.30. Asiakas voi myös varata ajan sähköisesti osoitteessa espoo.fi/asioiverkossa.

Mtp-klinikan aikuispuolen vastaanottotoiminta tarjoaa espoolaisille täysi-ikäisille hoitoa ja ohjausta mm. lieviin ja keskivaikeisiin masennustiloihin, synnytyksen jälkeiseen masennukseen, jännittämiseen, paniikkioireiluun ja muihin ahdistuneisuushäiriöihin, erilaisiin elämäntilannekriiseihin sekä haasteisiin selviytyä omasta tai lähiomaisen vaikeasta sairaudesta.

Mtp-klinikan palveluja on saatavilla kolmella eri terveysasemalla, Mielenterveys- ja päihdepalvelukeskus Empussa, nuorisopoliklinikka Nupolissa ja Ison Omenan palvelutorilla. Kaikissa klinikan yksiköissä toimitaan yhteisen hoitomallin mukaisesti. Malli sisältää arviointikäynnit ensisijaisesti sairaanhoitajan vastaanotolla, palvelusuunnitelman sekä suunnitelman mukaisen joko yksilö- ja/tai ryhmämuotoisen hoidon.

Hoitojaksot ovat määräaikaista ja voivat sisältää yksilö- ja ryhmämuotoista hoitoa, verkostotyötä ja yleensä myös lääkäritapaamisia. Hoidon etenemistä seurataan säännöllisesti.

Mtp-klinikan perustason aikuisille suunnatuissa mielenterveyspalveluissa työskentelee 9 psykologia, 22 sairaanhoitajaa, päihdelääkäri ja lisäksi kaksi osa-aikaista lääkärää.

Mtp-klinikkaan kuuluva Nuorisopoliklinikka Nupoli tarjoaa yksilö ja/tai ryhmämuotoista hoitoa Mtp-klinikan mallin mukaisesti 13-22 vuotiaille nuorille ja heidän läheisilleen. Nupolissa työskentelee 2 psykologia, 4 sairaanhoitajaa, sosionomi/sosiaaliohjaaja.

Perustason aikuisten mielenterveyspalvelujen kustannukset koostuvat 11 psykologin, 26 sairaanhoitajan, päihdelääkärin, kahden osa-aikaisen lääkärin ja sosionomin palkka- ja muista oheiskustannuksista. Henkilöstö tekee integroidusti mielenterveys- ja päihdetyötä, joten kustannusten jyvityksessä on käytetty apuna tilastoitua käyntisyytä.

Espoossa hakeudutaan myös suoraan terveysasemille terveyskeskuslääkäreiden vastaanotolle. Tämä koskee niin mielenterveys- kuin päihdekuntoutujiakin. Käynnin aiheena on usein voinnin ja lääkityksen seuranta. Näistä käynneistä ei saada tilastoa.

Vantaan 7 terveysasemalla toimii depressiohoitajia (8) sekä psykiatrisia sairaanhoitajia (3) yhteensä 11. Depressiohoitajat ovat psykiatrisia sairaanhoitajia, jotka ovat erikoistuneet masennuksen hoitoon. Depressiohoitajien vastaanotto on tarkoitettu lievää tai keskivaikeaa masennusta sairastaville, ahdistuksesta tai paniikkioireista kärsiville aikuisille. Depressiohoitajalle tarvitaan lääkärin ohjaus omalta terveysasemalta. Potilasta hoidetaan terveyskeskuslääkärin, konsultoivan psykiatrin ja depressiohoitajan yhteistyönä. Käynnit ovat maksuttomia, ja ne on tarkoitettu 18 vuotta täyttäneille. Depressiohoitajan vastaanotolla tehdään potilaan kanssa hoitosuunnitelma. Tapaamisia on 1-6 kertaa ja potilaan vointia seurataan 2 vuotta hoidon lopetuksen jälkeen. Lisäksi terveysasemilla järjestetään depressiokouluryhmiä lievästä tai keskivaikeasta masennuksesta kärsiville. Vantaalla on myös mahdollisuus saada nettiterapiaa masennukseen, tähän tarvitaan lääkärin lähete.

Psykiatrisen sairaanhoitajan = matalan kynnyksen sairaanhoitajan vastaanotolle ei tarvitse lähetettä, eikä tarvitse olla diagnosoitua tai todettua mielenterveyden ongelmaa. Yhteydenottoon riittää oma tunne avun tai keskustelun tarpeesta. Ajan voi varata sähköisesti. Vastaanotolle voi tulla yhdessä läheisen kanssa. Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla kartoitetaan potilaan tilanne ja hoitaja tapaamisia on 1-5 kertaa. Potilaan kanssa käydään voimavaroja ja itsehoitoa tukevia keskusteluja ja autetaan ongelmien ratkaisuun keskittyvillä terapeuttisilla menetelmillä.

Kokemusasiantuntija tarjoaa asiakkaille vertaistukea, kokemustietoa päihteistä toipumiseen ja palveluohjausta. Palvelua tarjotaan kolmella terveysasemalla vuoropäivin.

Päivystyspalvelut:

Terveysasemien henkilökunta tapaa päivittäin päiväpoliklinikoilla ja ajanvarausvastaanotoilla päihde- ja mielenterveyspotilaita sekä kriisipotilaita. Terveyskeskuslääkäri voi tehdä päivystyslähetteen akuuttipsykiatrian poliklinikalle. Terveysasemien henkilökunta voi ohjata potilaita myös mielenterveys- ja päihdepalvelupisteeseen.

Vantaalla on mielenterveys- ja päihdepalvelupiste, joka toimii walk-in periaatteella ilman ajanvarausta. Palvelu toimii vuoronumerolla arkisin klo 8-15 välisenä aikana.

Lähetettä ei tarvita eikä diagnosoitua mielenterveys- tai päihdeongelmaa. Oma kokemus avuntarpeesta riittää. Mielenterveys- ja päihdepalvelupisteen palvelua kehitetään Martinlaakson terveysasemalla kokeiluna vuoden 2017 loppuun asti. Palvelusta saa helposti apua silloin, kun mielenterveys tai päihteet askarruttavat.

Palvelu on avoin kaikille täysi-ikäisille vantaalaisille. Asiointi on maksutonta. Palvelupisteellä työskentelee mielenterveys- ja päihdetyön ammattilaisia, joilta saa monipuolista tukea. Tapaamisissa potilaan tilanne kartoitetaan, annetaan ammatillista tukea ja ohjausta, suunnitellaan ja mietitään yhdessä mahdollinen jatkohoito. Palvelu toteutetaan yhteistyössä HYKS Psykiatrian kanssa ja Vantaan päihdepalveluiden kanssa.

Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiakkuudet kattavat lasta odottavat, lapset, nuoret, heidän perheensä ja opiskelijat. Asiakkaille annetaan mahdollisuuksien mukaan varhaista tukea. Terveystarkastusohjelman mukaisesti otetaan puheeksi mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön liittyvät asiat kaikkien kanssa esimerkiksi seulontakyselyin ja tarvittaessa asiakkaat ohjataan hoidon piiriin. Varhaiseen tukeen/ hoitoon liittyen on käynnissä esimerkiksi iloa varhain -ryhmät synnytyksen jälkeiseen masennukseen, ryhmät raskaana oleville ja pienten lasten isille sekä opiskeluterveydenhuollossa tupakasta vieroitus- ja elämäntilanteiden tukiryhmiä.

Turussa lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan terveysasemalla.

Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievät syömishäiriöt. Lisäksi tukena on yksi konsultoiva psykiatri.

Terveysasemilla on tarjolla myös psykologien palveluita ja kriisiryhmiä. Psykologeille ohjaudutaan lääkärin tai terveydenhoitajan läheteellä. Turun kriisiryhmien palveluun ohjaudutaan viranomaisen kautta. Tavallisimmat psykologikäyntien syyt ovat elämäntilanteiden kriiseihin liittyvät ahdistuneisuus ja lievät mielialaoireet. Turun kriisiryhmät ovat psykologiyksikön organisoimaa sosiaali- ja terveysterveyspalveluiden sekä Turun seurakuntien päivystyksellistä yhteistoimintaa. Turun kriisiryhmät on tarkoitettu äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin ja suuronnettomuuksiin. Tarkoitus on edistää normaalia kriisistä selviytymistä.

Keskustan terveysaseman yhteydessä toimii mielenterveys- ja päihdetiimi (mp-tiimi), johon asiakas voi hakeutua joko itse tai hoitavan tahon (lääkäri, sosiaalityöntekijä ym.) ohjaamana. Mp-tiimin kokoonpanona on ollut terveydenhoitajan ja sosiaaliohjaajan työpari. Vuoden 2016 syyskuusta alkaen toimintansa vakiinnuttaneessa palvelussa on kolme terveydenhoitajaa ja kolme sosiaaliohjaajaa. Mp-tiimin toiminta muodostuu asiakkaan tarpeista ja on tavoitteellista toimintaa. Ensimmäisillä vastaanotoilla työ toteutetaan parityönä, jossa ovat läsnä sosiaaliohjaaja sekä terveydenhoitaja. Asiakkaan tarpeista riippuen tiimiin voidaan ottaa mukaan päihdetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, kokemusasiantuntija tai muita tahoja. Mp-tiimi jalkautuu tarpeiden mukaan asiakkaan omalle terveysasemalle tai kotikäynneille.

Tampereella perusterveydenhuollossa hoidetaan aikuisten lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden ongelmia. Hoidettavia ongelmia ovat mm. lievät ja keskivaikeat masennustilat, jännittämisoireet, ahdistus- ja paniikkioireilu, unettomuus, elämäntilannekriisit. Hoitosuhteet ovat suunnitelmallisia ja kestoltaan lyhyitä. Hoitoa toteutetaan yksilö- ja/tai ryhmähoitona. Lisäksi järjestetään info-tilaisuuksia mielenterveyden oireista ja itsehoidosta.

Terveysasemilla tätä perusterveydenhuollon mielenterveystyötä toteuttavat mielenterveystiimit, jonka muodostavat terveystasemapsykologi ja yksi tai kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa. Mielenterveystiimin hoitoon tullaan terveystaseman lääkärin ohjaamana. Tampereella vastaanotto toiminnassa on 6,5 terveystasemapsykologia ja 8 psykiatrista sairaanhoitajaa.

Opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvien opiskelijoiden on puolestaan mahdollisuus käyttää opiskeluterveydenhuollon psykologien (5 vakanssia) tai psykiatrisen sairaanhoitajan (1 vakanssi) palvelua. Näihin palveluihin tullaan pääsääntöisesti opiskeluterveydenhuollon lääkärin tai terveydenhoitajan arvioinnin perusteella.

Nuorisoneuvolan psykologin palvelut kohdistuvat alle 22-vuotiaille tamperelaisille, jotka eivät kuulu työ- tai opiskeluterveydenhuollon piiriin. Hoitosuhde painottuu usein arviointiin ja jatkohoittoon ohjataan. Nuorisoneuvolan psykologille ei tarvita lähetettä.

Raskauteen, synnytykseen ja vanhemmaksi tuloon liittyviä mielialaoireita ja sopeutumisvaikeuksia hoitavat neuvolapsykologit yhtenä osana toimenkuvastaan. Neuvolan henkilökunta voi ohjata asiakastaan neuvolapsykologille tai asiakas voi ottaa itse neuvolansa psykologiin yhteyttä, lähetettä ei tarvita.

Perustason palveluiden tukena toimii myös Psykiatria- ja päihdekeskuksesta jalkautuva Konsti. Toiminnan tavoitteena on tukea kotikäynneillä päihde- ja mielenterveysongelmaisten arjen hallintaa ja toimintakykyä sekä kotona asumista. Lisäksi tarkoituksena on ennaltaehkäistä asunnottomuutta ja laitos-/sairaalahaksoja sekä tukea asiakkaita laitos/sairaalahoidon jälkeen. Toiminta sisältää myös lääkkeellisen alkoholikotikatkaisuhoidon ikäihmisille sekä sellaisille asiakkaille, joille muut katkaisuhoidon muodot eivät sovellu. Käynnit pyritään aloittamaan nopeasti tarpeen ilmennyttyä ja tukea annetaan lyhyt määräaikainen jakso.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden ongelmia psykiatristen sairaanhoitajien toimesta konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoitoa. Lisäksi mielenterveystyöhön erikoistuneilla sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkeshoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Opiskeluterveydenhuollossa on psykiatrinen sairaanhoitaja, terveydenhoitaja ja lääkärit, jotka ovat koulutautuneet mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Oulussa toimii myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, joka hoitaa korkeakoulu- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden lieviä ja keskivaikeita mielenterveysongelmia.

Nettiterapia

Kuusikkoraporttiin sisältyvää nettiterapiaa järjestää HUS Mielenterveystalo.fi -sivuston kautta. Asiakkaan ei tarvitse asua HUS-alueella, vaan palvelu on valtakunnallisesti käytettävissä. ”Nettiterapiat ovat selaimessa toimivia terapiaohjelmia. Nettiterapiassa pureudutaan mielenterveyden ongelmiin tunnistamalla haitallisia ajatuksia ja opettelemalla uusia toimintatapoja. Asiakkaan itsenäistä työkentelyä ohjaa nettiterapeutti. Nettiterapiaan pääsee lääkärin läheteellä ja se on asiakkaalle ilmaista. Lähetteen voi kirjoittaa niin julkisen kuin yksityisenkin tahon lääkäri.” (www.mielenterveystalo.fi)

Mielenterveystalossa on monia terapiaohjelmia erilaisten mielenterveyden ongelmien hoitoon. Ohjelmissa ”edetään osio kerrallaan ja opetellaan rakentavampia toimintamalleja tietosisältöjen ja erilaisten harjoitteiden avulla. Terapiaohjelmat sisältävät runsaasti tietoa kyseisestä mielenterveyden häiriöstä ja sitä ylläpitävistä tekijöistä. Asiakkaalla on etenemistä seuraava nettiterapeutti tuke-

massa hoitoa. Nettiterapian aikana terapeutti antaa asiakkaalle palautetta ja ohjaa terapiassa edistymisessä. Asiakkaalla on koko terapian ajan mahdollisuus olla yhteydessä terapeuttiinsa sähköpostityyppisen viestiyhteyden kautta.

Nettiterapiat pohjautuvat kognitiiviseen ja käyttäytymisterapeuttiseen viitekehykseen. Tietopohjainen terapiasisältö koostuu tekstistä, kuvista, videoista ja äänitteistä.” (www.mielenterveystalo.fi) Ohjelmia on masennuksen, yleistyneen ahdistuneisuushäiriön, sosiaalisten tilanteiden pelon, paniikkihäiriön, pakko-oireisen häiriön, alkoholin liikkäytön sekä kaksisuuntaisen mielialahäiriön hoitoon.

4 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN SEKÄ ASUNNOTTOMIEN ASUMISPALVELUT

Asumispalvelu järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014, §21) ja Helsingissä sekä Turussa osittain päihdehuoltolain (PHL 41/1986) mukaan tehostettuna palveluasumisena, palveluasumisena tai tuettuna asumisena. Asiakkaan oikeudet ja asema määräytyvät sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan. Kunnalla on velvollisuus järjestää myös mielenterveysongelmaisten tarvitsemat asumispalvelut. Niitä voivat olla palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja kevyempi tuettu asuminen. Asiakkaan omaan kotiin vietävät palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät asukkaan muuttamista. Asumispalvelujen sisältöä kuvataan tarkemmin tiedonkeruun määritelmissä (liite 1).

Asunto ensin -periaatteen myötä syntyivät uudet asunnottomille tarkoitetut asumispalvelut. Osa on tuettua asumista asumisyksiköissä ja osa tukiasumista hajasijoitetuissa asunnoissa tai soluissa. Tukipalvelua voidaan myöntää myös omaan kotiin. Annettavat asumispalvelut eivät edellytä raittiutta, vaan kuntoutus alkaa vasta asunnon saannin jälkeen.

Asumispalvelut kunnittain

Helsingissä päihdehuollon budjettiin sisältyvät palveluasumisen kustannukset. Tuki- ja tuetun asumisen sekä tehostetun palveluasumisen osalta Kuusikko-tilastoon on sisällytetty myös ne asumispalvelut, joissa suuri osa asukkaista on päihdeongelmaisia. Tilapäinen asuminen sisältää asumispäivystystyyppisen majoituksen kustannukset.

Helsingissä valtaosa mielenterveysasiakkaiden asumispalveluista toteutetaan ostopalveluina sekä Niemikotisäätiöltä välivuokrattuina pienasuntoina. Helsingissä mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen, tehostetun asumisen ja tuetun asumisen kustannuksia ei saada eroteltua.

Espoossa ohjaus omiin- ja ostettuihin eritasoisin asumispalveluihin tehdään keskitetysti Mielenterveys- ja päihdehuollon asiakasohjausyksikössä. ”Asunto ensin” -periaatteella toimiviin asumispalveluihin ohjaus tehdään yhteistyönä MtP:n ja Espoon Aikuisten sosiaalipalveluiden kesken.

Päihdekuntoutujille suunnatuissa asumispalveluissa asui 485 eri asiakasta ja mielenterveyskuntoutujille suunnatuissa 337 vuoden 2016 aikana. Tilapäisen asumisen palvelua käytti 110 henkilöä. Palvelumuotoja olivat tuki- ja tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen sekä tilapäinen asuminen.

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärä on laskenut edellisvuodesta 10% ja mielenterveyskuntoutujien vastaavasti 7.9%. Tilapäisen asumisen palvelun asiakasmäärä on laskenut edellisvuodesta 21%. Asumisvuorokaudet ja kustannukset ovat pysyneet lähestulkoon vuoden 2015 tasolla.

Vantaalla päihdepalvelujen asumispalvelut ovat suurelta osin palveluasumistyyppistä päivittäin tai ympärivuorokautisesti tuettua määräaikaista asumista, josta kuntoutumisen myötä siirrytään itsenäisempään asumiseen. Tästä erotuksena vuonna 2013 rakennettu Pähkinärinteen asumispalveluyksikkö, joka on suunnattu sekä päihde- että mielenterveyskuntoutujille ja jossa asuminen on tarvittaessa pysyvää. Ostopalveluina hankitaan pääasiassa tuettua asumista sekä tehostettua palveluasumista.

Asunto ensin tyyppinen asuminen asunnottomille maksetaan Vantaalla aikuissosiaalityön kautta, samoin kuin suurin osa asunnottomien tilapäisasumisesta. Nämä kulut eivät sisälly raporttiin.

Vantaan kaupungin aikuissosiaalityö ostaa mielenterveyskuntoutujille asumispalveluita pääosin yksityisiltä palveluntuottajilta. Asuminen asumispalveluyksiköissä on väliaikaista ja tavoitteena on asiakkaiden kuntoutuminen kohti itsenäistä asumista ja elämää. Valtaosa asiakkaille ostettavista palveluista hankitaan keskitetysti asumispalvelujen toimintayksiköstä. Ostopalveluna hankitaan tehostettua palveluasumista, palveluasumista sekä tuettua asumista sekä palveluntuottajan järjestämässä asunnossa, että tukena asiakkaan omaan kotiin. Tuettu asuminen on jaettu neljään tukitasoon tarjottavan palvelun määrän mukaan: kevyt tuki, perustuki, vahva tuki ja erityistason tuki. Aikuissosiaalityön asumispalveluiden hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita ja tuettua asumista. Palveluasuminen vähenee vuosittain. Tehostetun palveluasumisen määrä säilynee ennallaan tai vähenee hieman.

Omana toimintana järjestetään tuettua asumista kolmessa asumisyksikössä: Viidakkokujan tuetun asumisen yksikkö, Pyykujan asumisyksikkö sekä Veturipolun tuetun asumisen yksikkö. Yhteensä asukaspaikkoja ko. yksiköissä on 55. Myös kotiin vietävää tuetun asumisen palvelua järjestetään kaupungin omana palveluna kolmen palveluohjaajan toimesta. Ajalla 3/2017-3/2019 käytössä on 2 sosiaaliohjaajan lisäresurssi. Ohjausta antaa tällä hetkellä 5 palvelu- tai sosiaaliohjaajaa. Ohjaajat tukevat asiakkaita muuttamaan yksiköistä itsenäiseen asumiseen.

Asiakasmäärien ja kustannusten hetkellinen kasvu selittynee palvelutarjonnan muutoksilla ja toisaalta kuntalaisten kasvavalla palveluntarpeella sekä haasteina saada kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Palveluvalikko on laajentunut ja palvelutuotteita etenkin tuettuun asumiseen on tullut lisää. palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen on vähenemässä ja tuetun asumisen määrä kasvaa. Kilpailutus 2014 alensi hintoja jonkin verran, mutta asiakkaiden palveluntarve on vastaavasti kasvanut ja uusia asiakkuuksia on tullut aiempaa hieman enemmän. Vastaavasti eteenpäin siirtyminen tavalliseen vuokra-asumiseen esimerkiksi kotiin vietävän ohjaustuen avulla on hidasta huonon asuntotilanteen takia. Eteenpäin siirtyminen on viimeisen vuoden aikana helpottunut. Muutaman yhteistyökumppanin kanssa on tehty hyvää yhteistyötä. Asiakkaat saavat asunnon vuokrasopimuksen omalle nimelle ja kaupungin palveluohjaajat ovat vieneet ohjauksen sinne. Tuen tarpeen päätyttyä asuntoihin saa jäädä asumaan.

Turussa päihdehuollon asumispalveluista noin puolet tuotetaan kaupungin omana toimintana. Orikedon palvelukeskus aloitti toiminnan elokuussa 2015 yhdistäen kaksi lopetettavaa yksikköä yhdeksi palveluasumisen (51 paikkaa) ja tehostetun palveluasumisen (20 paikkaa) yksiköksi. Samassa yhteydessä asiakkaiden palvelutasot tarkistettiin. Lisäksi Sillankorvan ensisuojan tiloissa n. puolet asukaspaikoista on muutettu palveluasumisen paikoiksi ja toinen puoli toimii edelleen asunnottomien tilapäismajoituksena. Sillankorvan palveluasuminen on luonteeltaan lyhytaikaista, jona aikana arvioidaan tarkoituksenmukainen asumispalvelu (asiakasmäärä tilastoituu sekä omaan että ostettuun asumispalveluun).

Turussa tuetun ja tukiasumisen asumisvuorokausien osuus on noin puolet kaikista asumispalvelujen vuorokausista. Tuettuun asumismuotoon asiakkaat tulevat hoitoketjun eri vaiheista, esim. kuntouttavasta laitoshoidosta tai palveluasumisesta.

Turussa mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut on ostettu ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Turun kaupunki vastaa hoidon ja huolenpidon kustannuksista ja asiakkaat vuokra- ja ateriamenoistaan. Kaupungin omaa tukiasumisen palvelua on 1.8.2016 alkaen järjestetty Töykälänkadun kiinteistöstä vapautuviin tukiasuntoihin (8 asiakasta muuttanut palveluun vuoden vaihteeseen mennessä). Ohjaustyöhön on palkattu kaksi tilapäistä asumisohjaajaa, joiden työpiste on kiinteistössä.

Asumispalvelut kilpailutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2008. Sekä mielenterveys- että päihdehuollon asumispalvelut on kilpailutettu uudelleen 1.5.2016 alkaen. Tuettuun asumiseen on tullut kilpailutuksen myötä kolme eri palvelutasoa (kevyt, perus ja vahva tuki). Tuetun asumisen osuutta

tullaan seuraavan sopimuskauden aikana lisäämään suunnitelmallisesti. Mielenterveysasiakkaiden puitesopimukseen sisältyy lisäksi asumisen vaiheistuksen malli, jossa asiakkaan kuntouttamisen vaikuttavuutta tehostetaan bonus-sanktiojärjestelmän avulla.

Tampereen päihdekuntoutujille suunnatuissa asumispalveluissa asui 472 eri henkilöä vuonna 2016. Lisäksi tilapäisen asumisen palvelua käytti 276 henkilöä.

Asumispalveluiden asiakkaiden määrä laski kaikissa muissa palvelumuodoissa paitsi tukiasumisessa. Asumisvuorokaudet asiakasta kohden kasvoivat voimakkaimmin tuetussa asumisessa (alle 7000 vuorokaudesta yli 14 000 vuorokauteen) ja hieman tukiasumisessa. Muissa asumispalveluiden muodoissa myös asumisvuorokaudet laskivat.

Tilapäisen asumisen palvelu väheni, koska Pirkanmaan Sininauhakodin toiminta lakkautettiin ja tilalle rakentuvan Nauhakodin kunnostustyöt vähensivät loppuvuoden ajan tilapäisen asumisen käytössä olevia asiakaspaikkoja. Tampereen kaupungin ylläpitämän Palhoniemen huoltokodin toiminnan lakkauttamisen valmistelu aloitettiin syksyn 2016 aikana, jolloin pitkäaikaisen laitosasumisen ja lyhytaikaisen laituskuntoutuksen paikat poistuivat loppuvuodesta käytöstä.

Tampereella mielenterveysasiakkaiden asumispalveluissa asui vuonna 2016 yhteensä 980 asukasta. Palvelumuotoja olivat tehostettu palveluasuminen sekä erityishoiva, palveluasuminen, tuki- ja tuettu asuminen.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri lakkautti Kaivannon sairaalan ja lopettaminen näkyy edelleen lisääntyneinä asumisvuorokausina etenkin tehostetussa palveluasumisessa. Sairaalaan kotiutuneet asukkaat tarvitsevat pitkään ja osa pysyvästi tiivistä palveluasumista. Osassa tehostetun palvelun yksiköistä asukkaat ovat ikääntyneitä mielenterveyskuntoutujia, jolloin asiakasvaihtuvuutta on vähän.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin oikeuspsykiatrialla on kehitetty polikliinistä hoitoa oikeuspsykiatrialle - ja vaikeahoitoisille potilaille. Tämän tuen turvin asumispalveluiden piiriin on siirtynyt pitkäaikaista asumispalvelua vaativia asiakkaita, joista osalla asumispalveluntarve on pysyvä.

Tuetun asumisen asiakasmäärä on jatkanut tasaista kasvua ja asiakkaiden palvelunkäytön keston pidentyessä asumisvuorokaudet ovat kasvaneet selkeästi edellisestä vuodesta. Tuettu asuminen on osoittautunut tarpeelliseksi siirryttäessä raskaammista palveluista kohti itsenäistä asumista ja toisaalta ehkäisemään raskaampien palveluiden tarvetta.

Oulussa mielenterveys- ja päihdekuntoutujille kotiin annettavaa ohjausta ja tukea, palvelua antavat koulutetut ohjaajat (sosionomit). Ohjaajapalvelun avulla tuetaan mielenterveyskuntoutujien itsenäistä asumista heidän omista kodeistaan. Omana toimintana Oulun kaupungilla toimii kolme mielenterveyskuntoutujien asumispalveluyksikköä. Kaupunki hankkii monituottajamallin mukaisesti suurimman osan mielenterveyskuntoutujien asumispalveluita kilpailutuksen perusteella useilta yksityisiltä palveluntuottajilta.

Oulussa on päihdeasiakkaiden lyhytaikaisia asumispalveluja kaupungin omana toimintana Kenttätien palvelukeskuksen yhteydessä yhteensä 46 paikkaa. Paavo-hankkeen myötä Kenttätien palvelukeskuksen iäkkäämpiä pitkäaikaisasunnottomia on siirtynyt itsenäiseen asumiseen normaaliin vuokra-asumiskantaan. Lyhytaikaisen päihteen sallivan asumisen tarve näyttää kuitenkin kasvavan erityisesti nuorten päihteenkäyttäjien kohdalla. Lisäksi kaupungin omana toimintana on yksi 18-paikkainen tehostetun palveluasumisen yksikkö päihdekuntoutujille. Vuonna 2016 valmistellussa asumispalveluiden kilpailutuksessa tavoitteena oli monipuolistaa ja selkeyttää Oulussa asumisen tarjontaa sekä suhteuttaa asumispalvelujen kriteerejä asiakkaiden kuntoutumisennusteen mukaisesti. Uusi puitesopimuskausi alkoi 1.4.2017.

Oulussa on tehty mielenterveysasiakkaiden asumispalveluiden kaikille pitkäaikaisasukkaille palvelusuunnitelmien ja asumistarpeen tarkistus vuosien 2014–2015 aikana. Tavoitteena on kevyempiin palveluihin siirtyminen. Kaupungin oman toiminnan ohjauspalveluita on lisätty ja lisäksi kaupungin omana toimintana on järjestetty mielenterveysasiakkaiden kuntoutus- ja arviointiyksikkö Koskivirta, jossa kolmen kuukauden jakson aikana suunnitellaan asiakkaalle palvelukokonaisuus, jolla turvataan asumisen ja kuntoutumisen edellytykset. Koskivirran asukkaat ovat pääosin nuoria ja tulevat suoraan psykiatrian osastohoidosta Koskivirtaan. Suurin osa Koskivirran asukkaista ohjautuu ohjaajapalveluiden turvin omaan kotiin. Hyvinvointikeskusten sosiaalityöntekijät ohjaavat myös asiakkaita suoraan Koskivirran arviointihoitoon ja ohjaajapalveluihin. Samoin tehostetun pitkäaikasisumisen yksikköä Allimariaa on vaiheittain muutettu asumisen arvion yksiköksi, Allimariassa asukkaat ovat pääosin yli 30 vuotiaita.

Oulun toiminnan ja talouden lukuja ei voi vertailla suoraan aikaisempiin vuosiin, koska tilastointia on uudistettu vuoden 2016 aikana.

4.1 Päihdehuollon asumispalvelut

Päihdehuollon asumispalveluissa on tavoitteena luoda kokonaisuus, jossa eri vaiheissa oleville asiakkaille pystytään tarjoamaan kuntoutumista tukeva asumismuoto. Asumispalvelujen tavoitteena on asiakkaan asumisen turvaaminen sekä tukeminen päihitteettömyyteen ja ohjaaminen palvelujen piiriin. Päihdehuollon perinteisen, niin sanotun porrasteisen ja kuntouttavan, palvelujärjestelmän ohella, kuutoskaupungit järjestävät asumispalveluja myös asunto ensin -periaatteella, jossa pysyvän asunnon katsotaan luovan edellytyksiä sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistymiselle.

Taulukkoon 17 on koottu päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset, asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuonna 2016 sekä muutos kunkin osalta vuodesta 2015. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärä kuutoskaupunkien tasolla on kasvanut 1,4 % edellisvuoteen nähden, asumisvuorokaudet ovat lisääntyneet 2,2 % ja deflatoidut kustannukset ovat nousseet 2,7 %. Asiakasmäärät ovat kuitenkin suuntaa-antavia, sillä mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoja ja osa asumispalvelujen asiakkaista tilastoituu aikuissosiaalityöhön eikä päihdepalveluihin.

Taulukko 17. Päihdepalvelujen asumispalvelut: asiakkaat, asumisvuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Asiakkaat	Muutos %	Asumisvrk	Muutos %	Kustannukset milj. €	Muutos %
Helsinki	2 940	1,8	626 213	-1,3	21,69	-4,1
Espoo	485	-10,7	105 259	-1,7	6,17	-3,9
Vantaa	400	1,5	59 615	1,2	3,52	0,1
Turku	724	10,4	109 728	6,3	4,98	4,1
Tampere	748	-9,4	94 947	1,8	5,93	0,5
Oulu	391	29,5	80 365	43,6	4,29	101,0
Kuusikko	5 688	1,4	1 076 127	2,2	46,57	2,7

Asumispalvelujen kustannusten kehittymistä vuosien 2014-2016 välillä kuvataan taulukossa 18. Viime vuoteen nähden kustannukset ovat kuusikkokaupunkien tasolla nousseet 2,7 %. Aikaisempina vuosina Oulussa päihdepalvelujen asumiskustannukset ovat sisällyneet mielenterveysostopalveluihin, eikä niiden kustannuksia ole saatu eroteltua. Vuoden 2016 osalta kustannukset on tilastoitu erikseen, jolloin päihdeasumispalveluiden kustannuksiin tuli lisäystä n. 2,4 miljoonaa euroa. Vastaavasti ostopalveluina tuotettavien mielenterveysasumispalveluiden kustannukset vähenivät.

Taulukko 18. Päihdepalvelujen asumispalvelujen nettokustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	22,90	6,18	3,37	4,36	5,75	2,06	44,62
2015	22,61	6,42	3,52	4,78	5,90	2,13	45,36
2016	21,69	6,17	3,52	4,98	5,93	4,29	46,57
Muutos €, 2015–2016	-0,92	-0,25	0,00	0,19	0,03	2,15	1,21
Muutos %, 2015–2016	-4,1	-3,9	0,1	4,1	0,5	101,0	2,7

Asiakasmäärät ovat kuutoskaupunkien tasolla nousseet edellisestä vuodesta 1,4 % (taulukko 19). Asiakasmäärät ovat kuitenkin suuntaa-antavia, sillä mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoja ja osa asumispalvelujen asiakkaista tilastoituu aikuissosiaalityöhön eikä päihdepalveluihin. Yksittäisten kuntien tasolla asiakasmäärät ovat nousseet eniten Oulussa ja Turussa ja laskeneet Espoossa ja Tampereella. Oulussa päihdeasumispalveluiden asiakkaissa on v. 2016 mukana ensimmäistä kertaa ostopalveluiden asiakkaat, jotka sisältyivät aiemmin mielenterveysasumispalveluiden ostopalveluihin.

Taulukko 19. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	3 081	222	376	629	754	321	5 383
2015	2 889	543	394	656	826	302	5 610
2016	2 940	485	400	724	748	391	5 688
Muutos N 2015–2016	51	-58	6	68	-78	89	78
Muutos %, 2015–2016	1,8	-10,7	1,5	10,4	-9,4	29,5	1,4

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia. Mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoa. Lisäksi joillakin kunnilla osa asiakkaista tilastoituu esimerkiksi aikuissosiaalityöhön. Näin ollen kuntien välinen vertailu ei ole mielekäs.

Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet ovat lisääntyneet edellisvuoteen nähden 2,2 % (Taulukko 20). Yksittäisten kuntien tasolla on vaihtelua; vuorokaudet ovat vähentyneet Helsingissä ja Espoossa, mutta lisääntyneet muualla.

Vantaan Päihdepalvelujen ja Vantaan aikuissosiaalityön yhteishankkeena valmistui keväällä 2013 Pähkinärinteen asumispalveluyksikkö, jossa on 33 huoneistoa päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Päihdepalvelut järjestävät asumisen tuen. Oulussa on mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden vuorokausia tavoitteellisesti vähennetty vuosina 2013–2015, mutta v. 2016 luvussa on lisääntymistä ensimmäistä kertaa mukana olevien ostopalveluiden asumisvuorokausien vuoksi.

Taulukko 20. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	658 030	105 497	59 118	107 204	101 704	62 390	1 093 943
2015	634 591	107 121	58 896	103 188	93 287	55 975	1 053 058
2016	626 213	105 259	59 615	109 728	94 947	80 365	1 076 127
Muutos vrk 2015–2016	-8 378	-1 862	719	6 540	1 660	24 390	23 069
Muutos %, 2015–2016	-1,3	-1,7	1,2	6,3	1,8	43,6	2,2

Asiakkaiden keskimääräisiä asumisjaksojen pituuksia eri asumisen palveluissa kuvataan taulukossa 21. Asiakas asioi pisimpään intensiivisyydeltään suurimmassa palvelussa eli tehostetun palveluasumisen parissa. Oulun asuntopoliittisten linjausten mukaan päihdeasiakkaiden asumisessa noudatetaan normaalisuusperiaatetta ja asumisen tulee olla mahdollisimman kevyttä tukiasumistyyppistä tai kevyen tuen asumista. Asuminen integroidaan normaaliin asumiskantaan, jonne järjestetään tarvittava tuki ja apu. Paavo-asunnottomuushankkeen myötä päihdeongelmaisia saatiin asutettua itseensä, tuettuun asumiseen ja asumisohjausta kotiin on lisätty. Asumisneuvonta toiminnalla on pystytty ehkäisemään päihdeongelmaisten häätöjä.

Taulukko 21. Asiakkaiden keskimääräiset asumisvuorokaudet tuki- ja tuetun asumisen, palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen ja tilapäisen asumisen palveluissa vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
Tuki- ja tuettu asuminen	283	-2,2	248	6,7	171	-4,6	252	-4,0	216	25,0	282	0,8	262	0,3
Tukiasuminen	283	-2,2	248	-	171	-	283	-	213	-1,5	30	-	264	-6,5
Tuettu asuminen	0	-	0	-100	0	-	235	-10,5	226	191,1	308	-	236	1,5
Palveluasuminen	181	8,8	366	660,7	68	3,4	153	1,6	117	-7,6	211	-	152	-1,7
Tehostettu palveluasuminen	359	4,2	303	-6,7	299	30,0	302	12,6	257	-3,1	83	-59,5	251	-10,6
Tilapäinen asuminen	58	-3,6	67	17,4	37	16,3	36	3,8	34	-15,0	97	0,0	52	17,2

Huom! Taulukkoa lukiessa tulee huomioida, että osa asiakkaista on aloittanut palvelumuodon edellisen vuoden puolella ja osa jatkaa seuraavan vuoden puolelle. Taulukossa ei ole esitettyä toteutuneiden asumisjaksojen pituudet.

Asumisvuorokauden keskihinnaksi muodostui kuutoskuntien tasolla 51 euroa (Taulukko 22). Kalleinta kuutoskuntien tasolla on tehostettu palveluasuminen, ja kallein majoitus löytyy Tampereen tilapäisestä asumisesta, missä vuorokaudelle kertyi hintaa 145 euroa. Huomattavaa on, että Vantaalla tehostetun palveluasumisen asumisvuorokausi kustansi 60 euroa, kun kevyempi, palveluasumisen vuorokausi kustansi 101 euroa. Tämä johtuu siitä, että tehostettu palveluasuminen on kilpailutettu, eikä se ei ole luonteeltaan kuntouttavaa asumista. Asukkaiden perustarpeet pystytään tyydyttämään kodinomaisissa olosuhteissa.

Taulukko 22. Kustannukset asumisvuorokautta kohden päihdehuollon asumispalveluissa vuonna 2016, euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
Tuki- ja tuettu asuminen	30	-1,8	36	-11,1	39	-1,2	13	10,4	31	-0,8	0	-100	29	-4,8
Tukiasuminen	30	-1,8	36	-	39	-	3	-	35	7,9	0	-	31	0,0
Tuettu asuminen	0	-	0	-100	0	-	19	64,5	19	-21,3	0	-	18	-33,9
Palveluasuminen	58	4,0	110	20,8	101	-8,0	65	0,92	93	6,8	76	-9,2	68	-0,5
Tehostettu palveluasuminen	59	-22,8	99	4,8	60	8,6	85	3,54	111	9,9	117	19,8	87	2,6
Tilapäinen asuminen	41	-14,0	137	9,1	116	-9,4	68	-29	145	36,7	80	-	76	-2,4

Huom! Oulussa ei saada ostopalveluista eroteltua kustannuksia asumismuodoittain, joten taulukossa oleva kustannus on vain oman toiminnan asumisvuorokauden kustannus

4.2 Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut

Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asiakasmäärät, suoritteet ja kustannukset ovat kasvaneet kuutoskaupunkien tasolla edellisvuoteen nähden (Taulukko 23). Kustannukset ovat kuntien tasolla kasvaneet kuitenkin vain Helsingissä ja Turussa. Oulun kustannusten ja asiakas- ja vuorokausimäärien lasku selittyy sillä, että vuonna 2016 päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset on pystytty kohdistamaan päihdepalveluihin, kun ne aiemmin ovat sisältyneet mielenterveyspalveluihin. Asiakasmäärät ovat kasvaneet Helsingissä, Turussa ja Tampereella ja asumisvuorokaudet ovat lisääntyneet muualla paitsi Oulussa.

Taulukko 23. Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut: asiakkaat, asumisvuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Asiakkaat	Muutos %	Asumisvrk	Muutos %	Kustannukset milj. €	Muutos %
Helsinki	2 203	35,2	723 023	22,4	24,71	48,3
Espoo	337	-7,9	105 003	0,2	6,51	-2,7
Vantaa	431	-2,0	106 961	3,1	8,31	0,0
Turku	524	7,8	164 798	9,3	10,41	5,0
Tampere	980	3,4	250 995	14,3	9,02	-0,9
Oulu	658	-14,5	182 974	-14,8	10,05	-18,6
Kuusikko	5 133	10,6	1 533 754	10,8	69,00	9,5

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa asumisvuorokausien määrään. Vantaalla ja Turussa asiakas kirjautuu asiakkaaksi uudelleen, jos hän vaihtaa palvelutuottajaa.

Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen nettokustannukset ovat kuusikkokuntien tasolla nousseet 9,5 % edellisvuoteen nähden. Suurinta kasvu on ollut Helsingissä, jossa kustannukset nousivat 48,3 % vuodesta 2015. Kustannukset ovat laskeneet Espoossa (2,7 %) ja tilastoinnissa tapahtuneen muutoksen vuoksi Oulussa (18,6 %).

Taulukko 24. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen nettokustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	16,45	7,36	8,06	9,42	8,52	11,51	61,32
2015	16,66	6,69	8,30	9,91	9,10	12,35	63,01
2016	24,71	6,51	8,31	10,41	9,02	10,05	69,00
Muutos €, 2015–2016	8,05	-0,18	0,00	0,50	-0,08	-2,30	5,99
Muutos %, 2015–2016	48,3	-2,7	0,0	5,0	-0,9	-18,6	9,5

Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakasmäärien kehittymistä kuvataan taulukossa 25. Asiakasmäärä on kuutoskaupunkien tasolla kasvanut 10,6 % edellisvuodesta. Yksittäisten kuntien sisällä on suurta vaihtelua; asiakasmäärä on kasvanut Helsingissä 35,2 % ja laskenut Oulussa 14,5 %. Oulun asiakasmäärän laskua vuonna 2016 selittää muutos asumispalvelujen tilastoinnissa.

Taulukko 25. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	1 607	351	431	423	798	658	4 268
2015	1 629	366	440	486	948	770	4 639
2016	2 203	337	431	524	980	658	5 133
Muutos N 2015–2016	574	-29	-9	38	32	-112	494
Muutos %, 2015–2016	35,2	-7,9	-2,0	7,8	3,4	-14,5	10,6

Asumisvuorokaudet ovat kuutoskaupunkien tasolla lisääntyneet 10,8 % vuoteen 2015 nähden (Taulukko 26). Vuorokaudet ovat lisääntyneet kaikissa kuutoskaupungeissa Oulua lukuun ottamatta; Oulun vuorokausien laskua vuonna 2016 selittää muutos asumispalvelujen tilastoinnissa. Eniten vuorokaudet ovat vuoteen 2016 nähden lisääntyneet Helsingissä (22,4 %) ja Tampereella (14,3 %).

Taulukko 26. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	580 026	100 774	109 108	134 644	180 319	186 333	1 291 204
2015	590 764	104 840	103 699	150 786	219 604	214 678	1 384 371
2016	723 023	105 003	106 961	164 798	250 995	182 974	1 533 754
Muutos vrk 2015–2016	132 259	163	3 262	14 012	31 391	-31 704	149 383
Muutos %, 2015–2016	22,4	0,2	3,1	9,3	14,3	-14,8	10,8

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa asumisvuorokausien määrään. Vantaalla ja Turussa asiakas kirjautuu asiakkaaksi uudelleen, jos hän vaihtaa palvelutuottajaa. Oulussa on v 2016 eroteltu mielenterveysasumisen ostopalveluista päihdepalveluiden vuorokaudet.

Asumisjakson keskimääräistä pituutta kuvataan taulukossa 27. Oulussa on asumispalveluiden hankinnoilla edistetty asukkaiden kuntoutumista sekä hoidon porrastusta ja asiakkaiden virtausta kevyempiin asumismuotoihin. Lisäksi oman toiminnan asumispalveluissa on kehitetty lyhytaikaista (enintään 3 kk) asumisen arviota, joka näkyy tehostetun asumispalvelujaksojen pituuden lyhentymisenä. Suurin osa arvion käyneistä asiakkaista kuntoutuu asumaan ohjaajapalveluiden turvin omiin itsenäisiin asuntoihin.

Taulukko 27. Asiakkaiden keskimääräiset asumisvuorokaudet tuki- ja tuetun asumisen, palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen palveluissa vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
Tuki- ja tuettu asuminen	337	-7,0	313	10,2	231	16,2	269	8,0	259	13,6	300	-0,5	308	-0,3
Tukiasuminen	337	-7,0	345	14,12	0	-	0	-	251	-7,2	300	-0,5	326	-5,4
Tuettu asuminen	0	-	306	14,0	231	16,2	269	8,0	263	24	0	-	259	19,6
Palveluasuminen	0	-	301	0,3	266	-3,8	324	1,6	238	6,2	307	-2,4	285	-0,9
Tehostettu palveluasuminen	267	-	322	16,8	0	-	340	2,0	262	1,6	74	-69	250	-7,4

Kustannukset asumisvuorokautta kohden vaihtelivat tuetun asumisen 24 euron ja tehostetun palveluasumisen 94 euron välillä kuutoskaupunkien tasolla (Taulukko 28). Halvin vuorokausihinta on Oulun tukiasumisessa (13 euroa) ja kallein Oulun tehostetussa palveluasumisessa (149 euroa). Tilapäisasumista mielenterveysasiakkaille ei järjestä yksikään kuutoskaupunki, vaan tilapäisasuminen järjestetään joko sosiaalihuoltolain tai päihdehuoltolain mukaisena palveluna.

Taulukko 28. Kustannukset asumisvuorokautta kohden mielenterveysasiakkaiden asumispalveluissa vuonna 2016, € ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	%	Espoo	%	Vantaa	%	Turku	%	Tampere	%	Oulu	%	Kuusikko	%
Tuki- ja tuettu asuminen	28	-1,4	28	36,8	37	-4,7	30	15,1	22	-5,9	13	-23	26	-1,1
Tukiasuminen	28	-1,4	20	4,19	-	-	-	-	37	7,9	13	-23	27	-0,7
Tuettu asuminen	-	-	33	55,1	37	-4,7	30	15,1	15	-12	-	-	24	-1,8
Palveluasuminen	-	-	55	-18,8	113	1,7	64	-3,1	54	-4,2	61	-7,9	74	-2,1
Tehostettu palveluasuminen	91	-	102	5,2	-	-	85	5,37	87	-14	149	48,9	94	-0,9

Huom. Oulussa asumispäivän hinta muodostuu kaupungin oman asumispalvelujen kustannuksista, ostopalveluissa ei saada eroteltua kustannuksia asumismuodoittain.

5 LAITOSHOITO

Ympäri vuorokautinen hoito tulee kyseeseen silloin, kun avohoidon keinot ovat riittämättömiä. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon koostuu päihdehuollon ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta sekä psykiatrisesta osastohoidosta. Palvelujen järjestämisen yleisenä suuntauksena on se, että laitoshoidon pyritään vähentämään ja siirtämään vieroitus- ja kuntoutushoidot avopalveluihin.

Kunnat ovat ensisijaisesti vastuussa päihdepalveluidensa järjestämisestä. Päihdehuoltolaissa ei oteta kantaa siihen, millä tavalla kuntien tulee järjestää palvelut. Tämän takia kuntien järjestämät päihdehuollon laitospalvelut saattavat olla keskenään hyvin erilaisia. Kunnat voivat tuottaa omat päihdepalvelunsa itse. Osassa kuntia päihdepalveluiden erityispalvelut tuotetaan kunnan omana toimintana osana sosiaalihuollon ja toisissa kunnissa osana terveydenhuollon palvelutarjontaa. Kunta voi myös hankkia päihdepalvelut ostamalla ne toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muilta julkisilta, kolmannen sektorin tai yksityissektorin palveluntuottajilta. Jotkin kunnat ovat tehneet kumppanuussopimuksen päihdepalvelun tarjoajan kanssa. Kunnat eroavat myös sen mukaan, käyttävätkö ne enemmän avohoidon vai laitoshoidon. Kunnilla on myös mahdollisuus järjestää päihdepalvelut yhdistettyinä mielenterveys- ja päihdetyön palveluina. Tällä hetkellä on suunnitteilla laajoja uudistuksia ja haasteita liittyen kuntien palvelurakenteiden uudistamiseen. Päihdepalvelujen kohdalla suurin haaste liittyy päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen suunniteltuun integraatioon (Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, 2009; Kuljukka, Niskala, Partanen, Kuussaari, Vormaa 2013; Stenius 2009).

Laitoshoidon kunnittaminen

Helsingissä psykiatrisesta sairaalahoidosta vastaa Auroran sairaala. Sairaalassa on psykiatrinen ensihoito-osasto, erityishoidon osasto, yleispsykiatrisia osastoja, mielialahäiriöosastoja sekä psykoosilinjan akuutti- ja kuntoutusosastoja. Alkoholivieroitushoidon osasto sijaitsee Malmin sairaalan yhteydessä ja huumevieroitushoidon osasto Auroran sairaalassa. Päihdehuollon laitospalvelut tuotetaan Tervaholmen kartanon kuntoutuskeskuksessa. Lisäksi Helsinki on osaomistajana Ridasjärven päihdehoitokeskuksessa ja ostaa laitospalvelut puitesopimuskumppaneilta.

Espoo tuottaa laitospalvelut pääosin omana toimintana. Vieroitushoidon ostetaan tarvittaessa A-klinikkasäätiön päihdesairaalan- ja Ridasjärven päihdehoitokeskuksen vieroitushoitoyksiköistä. Espoon oman vieroitushoidon osaston kehittäminen ja toiminnan tehostaminen on vähentänyt vieroitushoidon ostopalvelujen käyttöä merkittävästi. Laitospalvelujen palvelutarpeen arviointi tehdään aina omissa palveluissa. Erikoissairaanhoidon psykiatrinen laitoshoidon ostetaan Hus-psykiatrialta. Kuntouttava laitoshoidon on kilpailutettu.

Vantaa tuottaa päihdepalveluissa laitospalvelut ensisijaisesti omana toimintana. Vantaan oma päihdevieroitusyksikkö tuottaa ympärivuorokautista vieroitushoidon palvelua alkoholia, lääkkeitä ja/tai huumeita käyttäville täysi-ikäisille vantaalaisille sekä toteuttaa opiaattikorvaushoidon osastaloituksia. Yksikössä on 17 vieroitushoitopaikkaa ja yksi kriisihoitopaikka. Lisäksi päihdevieroitusyksikkö toteuttaa huumeclinikan opiaattikorvaushoidon asiakkaiden viikonlopun ja arkipyhien polikliinistä lääkkeenjakoa.

Mikäli oma vieroitushoitoyksikkö ei voi ottaa asiakasta vastaan kolmen vrk:n sisällä ja hänen vieroitusoireensa edellyttävät nopeasti hoitoon pääsyä, ohjataan asiakas ostopalveluna hankittavaan laitospalveluun Ridasjärven päihdehoitokeskukseen tai muihin laitospalveluiden sopimuslaitoksiin.

Kuntouttavan laitoshoidon palvelut on kilpailutettu ja sopimuskumppaneita on kuusi. Kuntoutuksen alaikäraja on 17 vuotta. Kuntoutuspäätökset tehdään ensin kuukaudeksi, jonka jälkeen laitos tekee hoitoyhteenvedon ja hakee kuntoutukselle jatkoa, mikäli asiakkaan tilanne sitä edellyttää. Yhtäjaksoinen kuntoutusjakso vaihtelee asiakaskohtaisesti kuukaudesta jopa neljään kuukauteen. Laitokset tekevät yhteistyötä asiakkaan avohoidon kanssa.

Vantaalla psykiatrinen laitoshoido toteutetaan Peijaksen sairaalassa ja muilla HUS:n psykiatrisilla osastoilla. Sairaalapalveluissa toimii HUS:n kanssa yhteinen geropsykiatrinen yksikkö, jossa on viisi paikkaa.

Turussa katkaisu- ja vieroitushoitoa on toteutettu sekä Turun päihdepsykiatrian osastolla, että A-klinikkasäätiön katkaisuhuoltoasemalla. Osa asiakkaista on käyttänyt molempia yksiköitä, jolloin tilastossa sama asiakas voi esiintyä useampaan kertaan. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kilpailutetuista puitesopimuspaikoista.

Psykiatrinen osastohoito toteutetaan Turun kaupungin psykiatrisen erikoissairaanhoidon suljetuilla ja avo-osastoilla sekä lisäksi Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrisella osastolla. Turun psykiatrian kuntoutusosasto tekee tiivistä yhteistyötä asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikköön silloin, kun asiakkaalle hankitaan asumispalvelua. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden avulla on pyritty vähentämään psykiatrisen laitoshoidon pitkäaikaisista tai toistuvaa tarvetta.

Tampereella alkoholikatkaishoidot järjestettiin kaupungin Selviämis- ja katkaisuhuoltoasemalla. Sairaalahoidoa edellyttävien asiakkaiden katkaisuhuoltoja toteutui Hatanpään sairaalan yleislääketieteen osastolla. Huumevieroitukset sekä opioidikorvaushoidon tarvittavat laitoshoidot hankittiin ostopalveluna A-klinikkasäätiöltä sekä erityistilanteissa PSHP:n päihdepsykiatrian osastolta. Laitostuntoutukseen käytettiin puitesopimukseen perustuen kuutta laitoshoidon yksikköä. Kuntouttava laitoshoido koostui peruskuntoutus-, intervalli- ja kriisihoitotaksoista.

Tampereella psykiatrissa osastohoitoa tarvitsevia potilaita hoidetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiirin (PSHP) toimialue 5:n psykiatrisilla osastoilla (Pitkämäen sairaala, Sastamalan sairaala ja Taysin yleissairaalapsykiatrian osasto). Lisäksi ikäihmisiä hoidetaan Tampereen kaupungin Hatanpään puistosairaalan psykogeriatrisilla osastoilla. PSHP:n psykiatriset osastot ovat mielenterveyslain alaista toimintaa. Pirkanmaalla on PSHP:ssä aikuispsykiatrisia sairaansijoja käytössä 214 kpl, mikä tarkoittaa 85 %:n käyttöasteella 0,43 sairaansijaa 1000 asukasta kohti. Luku on kansallisten ja kansainvälistenkin suositusten mukainen.

Oulussa osastohoitoa tarvitsevia mielenterveyspotilaita (lapset, nuoret ja aikuiset) hoidetaan Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian osastoilla. Oulun kaupungin palveluohjausyksikön sosiaalityöntekijät ovat tiiviisti mukana oululaisten asiakkaiden palveluiden järjestämisessä ja ohjautumisessa mm asumis- tai ohjauspalveluihin.

Oulussa päihdepalveluiden laitoshoidoa järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Vuoden 2015 osalta kustannukset on ositettu prosentuaalisesti erikseen katkaisu- ja vieroitushoitoon sekä kuntoutushoitoon. Vuonna 2016 ne eroteltu 31.3.2016 saakka, jolloin laitostuntoutus päättyi 31.3.2016 ja siirryttiin järjestämään avokuntoutusta.

Päihdeklินิกka muutti uusiin tiloihin kaupunginsairaalaan keväällä 2016. Paikkalukua pienennettiin ja henkilöstöä siirrettiin vahvistamaan avopalveluita. Muutto uusiin tiloihin vaikuttaa toteutuneisiin hoitopäivämääriin vuonna 2016. Päihdeklinikan käyttöaste (huomioituna muutto uusiin tiloihin) oli n. 73 % vuonna 2016, kun se edellisenä vuonna oli n. 68 %.

5.1 Päihdehuollon laitoshoido

Päihdehuollon laitoshoidon deflatoidut kustannukset ovat laskeneet kuutoskaupunkien tasolla 7,8 % prosenttia vuodesta 2015 (Taulukko 29; Liite 3). Vuonna 2016 laitoshoidon kustannukset olivat noin 22,74 miljoonaa euroa kuutoskaupunkien tasolla. Yksittäisten kuntien tasolla kustannukset ovat laskeneet muualla paitsi Vantaalla (kasvua 6,9 %) ja Turussa (0,2 %). Eniten kustannukset ovat laskeneet Espoossa (22 %), Oulussa (13,1 %) ja Helsingissä (10,9 %). Helsingissä laitoshoidon kustannusten lasku liittyy strategiseen tavoitteeseen palvelurakenteen keventämisestä, eli tavoitteeseen laitoshoidojaksojen lyhenemisestä ja toistuvien laitoshoidojaksojen vähenemisestä. Vuonna 2016 Tervalammen kartanon kuntoutuskeskuksen paikkaluku väheni ja laitostuntoutuksesta siirrettiin kuusi vakanssia avohoitoon. Lisäksi sisäiseen laskutukseen liittyvien kulujen, mm vuokrien, pieneneminen näkyy laitoshoidon kulujen laskuna. Oulussa laskua selittää toiminnan muutos laitostuntoutuksesta avokuntoutukseen 31.3.2016 alkaen. Päihdepalveluiden laitoshoidoa järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset sekä lisäksi jonkin verran kuntoutushoidoa.

Taulukko 29. Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	13,46	3,07	2,94	3,14	2,20	1,56	26,37
2015	12,11	2,65	3,06	3,45	1,70	1,70	24,67
2016	10,79	2,07	3,28	3,46	1,67	1,48	22,74
Muutos €, 2015–2016	-1,31	-0,58	0,21	0,01	-0,03	-0,22	-1,93
Muutos %, 2015–2016	-10,9	-22,0	6,9	0,2	-1,7	-13,1	-7,8

5.1.1 Katkaisu- ja vieroitushoido

Katkaisu- ja vieroitushoido on lyhytkestoista ympärivuorokautista laitoshoidoa (Mirafzali 2005; Korteniemi 2011.). Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Ympärivuorokautisessa suljetussa laitoshoidossa tapahtuvan katkaisu- ja vieroitushoidossa toteutetaan alkoholi-, keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden, huume- tai sekakäyttöongelman vieroitushoidoa sekä opioidikorvaushoidon aikaista oheiskäyttöä silloin kun vieroitusta avohoidossa ei ole mahdollista toteuttaa. Kohderyhmänä ovat myös opioidikorvaushoidossa olevat asiakkaat, joille toteutetaan korvaushoitolääkkeen vaihto tai tehdään korvaushoidoasetuksen mukaisia korvaushoidon arviointeja ja aloituksia sekä asiakkaat, jotka vieroittautuvat korvaushoitolääkkeestä. (Vantaa Sister 2011; Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto 2011; Järvenpään sosiaalisairaalan vieroitushoidon esite 2016). Katkaisuhoidoa toteutetaan myös terveystieteiden vuodeosastoilla ja psykiatrisissa sairaaloissa.

Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakasmäärä on vähentynyt 6,6 % viime vuoteen nähden kuutoskaupunkien tasolla. Hoitovuorokaudet ovat vähentyneet 5,2 %, ja deflatoidut kustannukset ovat vähentyneet 14,5 %. (Taulukko 30).

Taulukko 30. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Asiakkaat	Muutos %	Hoitovrk	Muutos %	Kustannukset milj.€	Muutos %
Helsinki*	1 100	-16,0	9 195	-11,2	..	-
Espoo	591	-6,6	6 046	-9,7	1,34	-9,1
Vantaa	577	-0,3	6 337	-0,1	1,72	3,8
Turku	701	3,2	8 182	-7,3	2,70	0,4
Tampere	489	-10,6	3 753	-8,1	1,37	-4,2
Oulu*	283	9,7	3 550	27,5	..	-
Yhteensä	3 741	-6,6	37 063	-5,2	7,13	-14,5

*Helsinki ja Oulu eivät saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia, eikä Oulu korvaushoidon aloitusten kustannuksia.

Taulukossa 31 kuvataan katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksia vuosina 2014–2016. Kuntien kesken kustannusten kehityksessä on suuria vaihteluja. Vantaan kustannukset ovat kasvaneet edellisvuodesta 3,8 %, Espoon kustannukset taas ovat vähentyneet edellisvuodesta 9,1 %. Turun kustannukset ovat nousseet 0,4 %. Tampereella kustannukset ovat laskeneet tasaisesti, 4,2 % vuodesta 2015. Helsingissä ja Oulussa laitoshoidon ei voi jakaa kuntoutus- ja katkaisuhoidon kesken luotettavasti, vaan kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan laitoshoidon.

Taulukko 31. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu*	Kuusikko
2014	..	1,79	1,57	2,58	1,51	1,01	8,46
2015	..	1,47	1,66	2,68	1,43	1,09	8,33
2016	..	1,34	1,72	2,70	1,37	..	7,13
Muutos milj. €, 2015–2016	-	-0,13	0,06	0,01	-0,06	-	-1,21
Muutos %, 2015–2016	-	-9,1	3,8	0,4	-4,2	-	-14,5

*Helsinki ja Oulu eivät saa luotettavasti erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia, eikä Oulu korvaushoidon aloitusten kustannuksia, vaan kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan laitoshoidon.

Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakasmäärät ovat laskeneet edellisvuoteen nähden kaikissa muissa kuutoskunnissa paitsi Oulussa ja Turussa (Taulukko 32). Vuodesta 2015 asiakasmäärät ovat laskeneet kuutoskaupunkien tasolla 6,6 %, yksittäisistä kunnista laskua on tapahtunut eniten Helsingissä (16,0 %) ja Tampereella (10,6 %). Helsingissä laitoshoidon katkaisu- ja laitoshoidon vieroitushoidon asiakasmäärien ja hoitovuorokausien väheneminen liittyy avo- ja kotikatkoiminnan lisääntymiseen. Espoon katkaisu- ja vieroitushoidon oman yksikön toimintaa on kehitetty ja tehostettu ja ostopalvelujen käyttöä on vähennetty. Tampereen osalta katkaisu- ja vieroitushoidon asiakasmäärät ja vuorokaudet ovat vähentyneet merkittävästi, kun asiakkaita on ohjattu avokatkoimishoidon piiriin (taulukot 32 ja 33). Avokatkoimishoidon kustannukset sisältyvät kuitenkin katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksiin, mikä nostaa vuorokausihinnan määrää (vrt. taulukko 34). Oulussa päihdepalveluiden laitoshoidon järjestetään päihdekliniikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitushoidot sekä korvaushoidon aloitukset sekä lisäksi jonkin verran kuntoutushoidon.

Taulukko 32. Päihdehuollon laitostarkkaisu- ja vieroitushoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	1 450	646	571	677	673	274	4 291
2015	1 310	633	579	679	547	258	4 006
2016	1 100	591	577	701	489	283	3 741
Muutos N, 2015–2016	-210	-42	-2	22	-58	25	-265
Muutos %, 2015–2016	-16,0	-6,6	-0,3	3,2	-10,6	9,7	-6,6

Huom! Vantaan ja Tampereen luvuissa on päällekkäisyyksiä omien- ja ostopalvelujen asiakkaissa.

Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakasmäärien supistuminen näkyy myös hoidossa vietettyjen vuorokausien määrän supistumisena (Taulukko 33). Hoitovuorokaudet ovat lisääntyneet vuoteen 2015 nähden ainoastaan Oulussa toiminnan muutoksen vuoksi. Oulun osalta taulukossa on mukana katkaisu- ja vieroitus- sekä korvaushoidon aloitusten hoitopäivät. Pelkät katkaisu- ja vieroitushoitopäivät olivat vuonna 2015 1753 ja vuonna 2016 2599.

Taulukko 33. Päihdehuollon laitostarkkaisu- ja vieroitushoidon vuorokaudet vuosina 2014–2016

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	13 353	7 765	6 316	8 781	4 864	2 623	43 702
2015	10 354	6 693	6 344	8 822	4 082	2 785	39 080
2016	9 195	6 046	6 337	8 182	3 753	3 550	37 063
Muutos vrk, 2015–2016	-1 159	-647	-7	-640	-329	765	-2 017
Muutos %, 2015–2016	-11,2	-9,7	-0,1	-7,3	-8,1	27,5	-5,2

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä, lukuun ottamatta Helsinkiä, jossa lähtöpäivä ei sisälly lukuihin. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa hoitovuorokausien määrään merkittävästi.

Katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset hoitovuorokautta kohden ovat laskeneet kuutoskaupunkien tasolla 9,8 % vuoteen 2015 nähden (Taulukko 34). Kuutoskaupunkien tasolla lasku selittyy sillä, että Helsingissä ja Oulussa laitoshoidon ei vuonna 2016 voi jakaa kuntoutus- ja katkaisuhoidon kesken luotettavasti, vaan kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan laitoshoidon. Muissa kunnissa kustannukset ovat edellisvuoteen nähden nousseet 0,6 % - 8,2 %. Vantaan ja Tampereen kustannuksiin sisältyy korvaushoidon viikonloppukäyntien kustannuksia, mitkä eivät sisälly muiden kaupunkien katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksiin.

Taulukko 34. Kustannukset laitostarkkaisu- ja vieroitushoidon hoitovuorokautta kohden vuosina 2014–2016, vuoden 2016 rahan arvossa €

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	..	231	248	294	311	385	194
2015	..	220	262	304	350	390	213
2016	..	222	272	329	364	0	192
Muutos €, 2015–2016	-	1	10	25,10	14	-	-21
Muutos %, 2015–2016	-	0,6	4,0	8,2	4,1	-	-9,8

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa hoitovuorokausien määrään. Helsinki ja Oulu eivät saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia

5.1.2 Kuntouttava laitoshoido

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidon. Kuntouttava laitoshoido on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan (Korteniemi 2011.) Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidon tukeksi hoitojaksoksi vaikeasti päihdeongelmaisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu- sekä vieroitushoido laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutu-

minen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Hoitajaksojen kesto vaihtelee viikosta muutamaa kuukauteen. (Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto 2011; Päihdekuntoutus, A-klinikkasäätiö 2015; Vantaa Soster 2011.)

Kuntouttavan laitoshoidon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 3,35 miljoonaa euroa vuonna 2016. Kuusikon tasolla kustannukset ovat laskeneet edellisvuoteen nähden 20,9 %. Asiakasmäärä on vähentynyt 5,8 % ja hoitovuorokausien määrä 6,4 % (Taulukko 35). Helsingissä ja Oulussa laitoshoidoa ei voi jakaa kuntoutus- ja katkaisuhoidon kesken luotettavasti, vaan kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan laitoshoidona.

Taulukko 35. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet ja kustannukset vuonna 2016 ja muutos vuodesta 2015

	Asiakkaat	Muutos %	Hoitovrk	Muutos %	Kustannukset milj.€	Muutos %
Helsinki	803	-8,2	28 181	-4,5	..	-
Espoo	159	-8,1	4 441	-25,4	0,73	-38,2
Vantaa	287	13,4	11 518	23,7	1,55	10,6
Turku	78	-2,5	4 471	-12,6	0,77	-0,4
Tampere	99	19,3	2 332	20,0	0,30	11,9
Oulu	24	-68,0	523	-74,0	..	-
Yhteensä	1 450	-5,8	51 466	-6,4	3,35	-20,9

*Helsinki ja Oulu eivät saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia

Kuntouttavan laitoshoidon kustannukset ovat kuusikon tasolla laskeneet vuodesta 2015 20,9 %. Kustannukset ovat laskeneet eniten Espoossa (38,2 %) ja nousseet eniten Tampereella (11,9 %). (Taulukko 36)

Taulukko 36. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon kustannukset vuosina 2014–2016 vuoden 2016 rahan arvossa, milj. euroa ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	..	1,28	1,37	0,56	0,69	0,55	4,44
2015	..	1,17	1,40	0,77	0,27	0,61	4,23
2016	..	0,73	1,55	0,77	0,30	..	3,35
Muutos milj. €, 2015–2016	-	-0,45	0,15	0,00	0,03	-	-0,88
Muutos %, 2015–2016	-	-38,2	10,6	-0,4	11,9	-	-20,9

Kuntouttavan laitoshoidon asiakasmäärät ovat supistuneet viime vuosina erityisesti Helsingissä, Espoossa, Tampereella ja Oulussa, jossa toiminta järjestetään avokuntoutuksena (Taulukko 37). Kuutoskaupunkien tasolla kuntouttavan laitoshoidon asiakasmäärä on pienentynyt noin 240 asiakkaalla vuosien 2014 ja 2016 välillä. Helsingissä laitoshoidon asiakasmäärien ja hoitovuorokausien lasku johtuu strategisesta tavoitteesta keventää palvelurakennetta. Tavoitteeseen liittyy tavoite päihdehuollon laitosjaksojen lyhenemisestä ja toistuvien laitosjaksojen vähenemisestä avohoidon tiiviimän tuen avulla.

Taulukko 37. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon asiakasmäärät vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	944	218	235	56	166	74	1 693
2015	875	173	253	80	83	75	1 539
2016	803	159	287	78	99	24	1 450
Muutos N, 2015–2016	-72	-14	34	-2	16	-51	-89
Muutos %, 2015–2016	-8,2	-8,1	13,4	-2,5	19,3	-68,0	-5,8

Kuntouttavan laitoshoidon vuorokausien supistuminen on myötäillyt asiakasmäärän laskua (Taulukko 38). Espoon kuntouttavan laitoshoidon vuorokaudet ovat lähes puolittuneet vuosien 2012–2016 aikana. Asiakasmäärien vaihtelu on maltillisempi. Kustannukset ovat pitkälti siirtyneet avopalveluihin, erityisesti opioidikorvaushoitoon.

Taulukko 38. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon vuorokaudet vuosina 2014–2016 ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	36 116	8 501	10 220	3 423	4 199	1 708	64 167
2015	29 524	5 952	10 408	5 117	1 944	2 012	54 957
2016	28 181	4 441	11 518	4 471	2 332	523	51 466
Muutos vrk, 2015–2016	-1 343	-1 511	1 110	-646	388	-1 489	-3 491
Muutos %, 2015–2016	-4,5	-25,4	10,7	-12,6	20,0	-74,0	-6,4

Huom! Lähtöpäivä ei sisälly lukuihin.

Kuntouttavan laitoshoidon vuorokausihinta on kuutoskaupunkien tasolla laskenut 15,5 % vuodesta 2015. Viime vuoteen verrattuna kustannukset ovat nousseet ainoastaan Turussa. Kustannukset ovat pysyneet ennallaan Vantaalla ja laskeneet Espoossa ja Tampereella. Oulu on siirtynyt avokuntoutukseen vuonna 2016 (Taulukko 39).

Taulukko 39. Kustannukset kuntouttavan laitoshoidon hoitovuorokautta kohden vuosina 2014–2016, € ja muutos vuodesta 2015

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2014	..	150	134	162	164	323	69
2015	..	197	135	150	139	304	77
2016	..	163	135	171	130	..	65
Muutos €, 2015–2016	-	-34	0	21	-9	-	-12
Muutos %, 2015–2016	-	-17,1	0,0	14,0	-6,7	-	-15,5

5.2 Psykiatrinen osastohoito

Psykiatrisen osastohoidon kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet vuoden 2016 osalta esitetään taulukossa 40. Tietoja ei aiemmilta vuosilta ole kerätty, joten vertailutietoa ei ole. Kuutoskaupunkien yhteiskustannukset vuonna 2016 olivat 132,33 miljoonaa euroa, josta Helsingin osuus oli noin 44 % ja pääkaupunkiseudun kuntien osuus yhteensä noin 64 %. Pääkaupunkiseudun kuntien psykiatrisen osastohoidon järjestää Espoon ja Vantaan osalta kokonaan HUS, ja Helsingissä HUS järjestää osan osastohoidosta. Pääkaupunkiseudun kuntien tiedot eivät psykiatrian kustannusten osalta ole täysin vertailukelpoisia johtuen mm. siitä, että Vantaalla ei ole käytettävissä aikaisempien vuosien vertailuaineistoa ikäryhmissä 18–64v, 65–v psykiatrisen erikoissairaanhoidon osalta, eikä siksi ole voitu laskea vuoden 2015 ylijäämän vähenemisen vaikutuksia vuoden 2015 tilinpäätökseen takautuvasti. Kokonaisuudessaan HUS palautti Vantaalle vuonna 2015 kertynyttä ylijäämää 7,8 milj. euroa vuonna 2016. Kustannukset vuonna 2016 psykiatrisen erikoissairaanhoidon osalta kaikissa

ikäryhmissä yhteensä olivat avohoidossa 22 327 958 euroa ja laitoshoidossa 17 822 062 euroa, kun vuoden 2015 erikoissairaanhoidon ylijäämähyvityksen vaikutus on poistettu. Turussa psykiatrisen laitoshoidon tietoihin ei ole sisällytetty valtion mielisairaaloissa hoidettavien kustannuksia ja suoritteita, koska asiakkaiden määrästä ja hoitovuorokausista ei ole tietoja saatavilla. Kustannukset ovat noin 3 miljoonaa euroa vuodessa.

Psykiatrisen osastohoidon asiakkaita kuutoskaupungeissa oli noin 7200, ja hoitovuorokausia yhteensä noin 303 000. Hoitovuorokausia asiakasta kohden kertyi keskimäärin 42. Kaupunkien tasolla vaihtelua keskimääräisessä hoidon pituudessa oli Turun 27 vuorokauden ja Helsingin ja Tampereen 50 vuorokauden välillä. Psykiatrisen osastohoidon hinta oli halvin Turussa (305 euroa) ja kallein Helsingissä (510 euroa). Turun alhaisempia kustannuksia selittää ainakin valtion mielisairaaloiden tietojen puuttuminen.

Taulukko 40. Psykiatrisen osastohoidon kustannukset, asiakkaat ja hoitovuorokaudet sekä kustannukset hoitovuorokautta kohden vuonna 2016

	Helsinki	Espoo*	Vantaa	Turku**	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2016	58,89	13,71	12,18	10,29	22,59	14,67	132,33
Asiakkaat	2 323	841	790	1 267	1 265	749	7 235
Hoitovuorokaudet	115 467	29 659	29 962	33 700	63 087	30 936	302 811
Kustannukset € / hoitovuorokausi	510	462	407	305	358	474	437

*Espoon tiedoista puuttuu kaupungin oman psykogeriatrisen osaston eurot ja suoritteet. Osasto on 30-paikkainen pitkähoito-osasto. Osaston nettomenot vuonna 2016 olivat noin 2,2 miljoonaa euroa.

**Turussa psykiatrisen laitoshoidon tietoihin ei ole sisällytetty valtion mielisairaaloissa hoidettavien kustannuksia ja suoritteita, koska asiakkaiden määrästä ja hoitovuorokausista ei ole tietoja saatavilla. Kustannukset ovat noin 3 miljoonaa euroa vuodessa.

6 YHTEENVETO TOIMINTA- JA KUSTANNUSTIEDOISTA

Kuutoskaupunkien päihdehuollosta kerätyt kokonaisnettokustannukset olivat 101,9 miljoonaa euroa vuonna 2016. Kustannukset laskivat 2,7 prosenttia edellisvuodesta vuoden 2016 rahan arvossa. Päihdehuollon palvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat kuusikkokaupunkien tasolla 72 euroa. Kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden ovat laskeneet 4 euroa vuodesta 2014. Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 322,24 miljoonaa euroa. Kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden olivat 227 euroa kuutoskaupunkien tasolla.

Päihdehuollon kokonaiskustannuksista suurin osa, 45,7 % (46,6 miljoonaa euroa), kohdistui asumispalveluihin. Avohuollon palvelut muodostivat 32 % (32,6 miljoonaa euroa) ja laitoshoidon palvelut 22,3 % (22,7 miljoonaa euroa) kustannuksista. Mielenterveyspalveluista suurin osa kustannuksista, 41,1 %, (132,3 miljoonaa euroa) kohdistui laitoshoitoon. Avohoidon palvelujen osuus kustannuksista oli 37,5 % (121 miljoonaa euroa) ja asumispalvelujen 21,4 % (71,7 miljoonaa euroa).

Eniten asiakkaita kuutoskuntien tasolla oli mielenterveysavopalveluissa ja vähiten mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa. Seuraavaksi suurin asiakasryhmä olivat päihdehuollon avopalvelujen asiakkaat, ja päihdehuollon laitospalveluissa oli toiseksi pienin osuus asiakkaista. Kuusikon tasolla eniten asiakkaita oli psykiatrisessa avohoidossa (noin 65 000) ja perustason mielenterveyspalveluissa (noin 22 000). Päihdepalveluissa asiakkaita oli eniten A-klinikoilla (noin 11 000). Sama asiakas saattaa käyttää eri palveluja, ja voi sisältyä lukuihin enemmän kuin kerran. Todellinen asiakkaiden määrä on pienempi kuin raportoitu yhteissumma. Päihdehuollon asumispalveluissa oli 5 688 asiakasta ja mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa 5 133 asiakasta. Päihdehuollon laitospalveluissa oli 5 191 asiakasta ja psykiatrisessa osastohoidossa 7 235 asiakasta. Korvaushoidon asiakkaita oli 2 045, jossa kasvua edellisvuoteen oli 9,4 %. Korvaushoidon asiakasmäärä kasvoi edellisvuodesta erityisesti Espoossa (24,5 %) ja Vantaalla (22,3 %).

A-klinikan kustannukset olivat 11,3 miljoonaa euroa vuonna 2016 kuutoskaupungeissa. Deflatoidut kustannukset kasvoivat edellisvuoteen verrattuna 2,2 %. Asiakasmäärä kasvoi edellisvuodesta 5,9 prosenttia ja suoritteiden määrä kasvoi 2,6 prosenttia.

Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokausien määrä kasvoi 2,2 prosenttia edellisvuodesta kuutoskaupungeissa. Asumispalvelujen asiakkaita oli 78 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2015. Asumispalvelujen kustannukset vähenivät 3,3 prosenttia.

Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntoutushoidon asiakkaita oli 5 191 henkilöä vuonna 2016. Asiakasmäärä supistui 6,4 prosenttia edellisvuodesta kuusikkokaupunkien tasolla. Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaita oli 265 vähemmän ja kuntoutushoidon asiakkaita 89 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Kuntouttavan laitoshoidon hoitovuorokaudet ovat jatkaneet vuodesta 2009 alkanutta yhtäjaksoista laskuaan kuutoskaupunkien tasolla. Hoitovuorokausien määrä supistui edellisvuodesta 6,4 prosenttia. Laitoshoidon kokonaiskustannukset olivat 22,7 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset supistuivat edellisvuodesta 7,8 prosenttia.

Helsingin päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 47,6 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset supistuivat edellisvuodesta 3,3 prosenttia. Deflatoidut kustannukset ovat vähentyneet 0,92 miljoonalla eurolla vuodesta 2012. Samalla aikavälillä avopalvelujen kustannukset ovat supistuneet 0,8 miljoonalla eurolla ja asumispalvelujen tilastoidut kustannukset ovat kasvaneet 3,8 miljoonalla eurolla. Helsingin mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 128,2 miljoonaa euroa.

Espoon päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 11,5 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset ovat supistuneet noin 0,6 miljoonalla eurolla vuodesta 2012. Edellisvuodesta kustannukset ovat laskeneet 8,5% (1,08milj€). Suurin selittäjä kustannusten laskulle on omien palvelujen kehittäminen, toiminnan tehostaminen ja ostopalvelujen käytön vähentyminen. Espoon mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 36,1 miljoonaa euroa.

Vantaan päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 10,7 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset kasvoivat edellisvuodesta 2,5 prosenttia. Deflatoidut kustannukset ovat kasvaneet 8,3 prosenttia vuodesta 2012. Vantaan mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 36,1 miljoonaa euroa.

Turun päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 11,1 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset kasvoivat edellisvuodesta 1,5 prosenttia. Deflatoidut kustannukset ovat kasvaneet 14,5 prosenttia (noin 1,4 miljoonaa euroa) vuodesta 2012. Turun mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 35,9 miljoonaa euroa. Turussa kustannusten lisääntyminen selittyy pitkälti asumispalveluiden asiakasmäärän kasvulla.

Tampereen päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 13,1 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kustannukset kasvoivat edellisvuodesta 2,6 prosenttia. Deflatoidut kustannukset ovat supistuneet 1,7 miljoonalla eurolla vuodesta 2012. Tampereella kustannusrakenne on painottunut vuosien 2012–2016 avopalvelujen suuntaan, kun laitospalveluja on supistettu. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaista koituu yhteisiä jaettavia kustannuksia, joten tilastointitavat vaikuttavat kustannusten jyvittymiseen palvelujen välillä. Päihdepuolen asumispalvelujen asiakasmäärän lasku johtuu osittain tilastointitarkennuksesta päihde- ja mielenterveysasiakkaiden välillä. Mielenterveysasiakkaiden osalta asumispalveluiden asumisvuorokaudet ovat kasvaneet. Tampereen mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 46,4 miljoonaa euroa.

Oulun päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat 7,9 miljoonaa euroa vuonna 2016. Deflatoidut kokonaiskustannukset näyttävät kasvaneen edellisvuodesta 34,5 %. Todellisuudessa Oulun päihdepalveluiden kokonaiskustannukset eivät ole nousseet vaan arviolta laskeneet n. 2,7 %. Aikaisempina vuosina Oulussa päihdepalvelujen asumiskustannukset ovat sisältyneet mielenterveysostopalveluihin, eikä niiden kustannuksia ole saatu eroteltua. Vuoden 2016 osalta kustannukset on tilastoitu erikseen, jolloin päihdeasumispalveluiden kustannuksiin tuli lisäystä n. 2,4 miljoonaa euroa. Vastavasti ostopalveluina tuotettavien mielenterveysasumispalveluiden kustannukset vähenivät. Oulun lukuihin vaikuttaa myös vuoden 2013 alusta voimaan astunut kuntaliitos, mikä selittää kustannusten nousua aikaisempiin vuosiin nähden. Oulun mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2016 olivat 39,6 miljoonaa euroa.

LÄHTEET

Alkoholiongelman hoito. 2015. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <http://www.kaypahoito.fi> [Viitattu 4.11.2015.]

EMCDDA (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus) (2014). Euroopan huumeraportti. www.emcdda.europa.eu/...cfm/att_213154_FI_TDAT13001FIN1.pdf

Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto. Palvelukuvaus päihdehoitopalvelujen järjestämisestä. Tarjouspyyntö nro 6/2011 LIITE 1 7.7.2011 (korjattu 18.8.2011).

http://www.hel.fi/static/public/hela/Sosiaalilautakunta/Suomi/Paatos/2011/Sosv_2011-11-22_Soslk_18_Pk/70DF2303-D36A-4ACE-A350-85300C05311A/Liite.pdf

Innokylä -verkkopalvelu. Avoin innovaatioyhteisö. 2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.innokyla.fi/web/verstas104276/etusivu/-/verstas/perustiedot>

Kuljukka Leena, Niskala Maija, Partanen Airi, Kuussaari Kristiina, Vormo Helena (2013) Päihdepalveluihin pääsy suurissa kunnissa vuosina 2011 ja 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 38/2013. Helsinki 2013. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116123/URN_ISBN_978-952-302-026-9.pdf?sequence=1

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (2009) Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:3.

Mielenterveystalo. www.mielenterveystalo.fi/nettiterapiat

Mirafzali, Saeid (2005) Alcohol Withdrawal Delirium. Archives of international medicine. Vol 165. Mar 14. 2005. p.538

Moring, Juha; Bergman, Viveca; Nordling, Esa; Markkula, Jaana; Partanen, Airi, Soikkeli, Markku (2013): Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015 - Monipuolista sisällöllistä ja rakenteellista kehittämistä 2012. THL

Mäkelä, Rauno; Murto, Lasse (2013) Päihdehuollon palvelujärjestelmä. Teoksessa Peltoniemi, Teuvo (toim.) (2013): Pääasiana alkoholi - käyttö, haitat, hoito, politiikka nyt ja 2040. Oy Lundbeck Ab, Helsinki

Ollgren, J.; Forsell M.; Varjonen, V.; Alho, H.; Brummer-Korvenkontio, H.; Kainulainen, H.; Karjalainen, K.; Kotovirta, E.; Partanen, A.; Rönkä, S.; Seppälä, T.; Virtanen, A. (2014) Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2012. Yhteiskuntapolitiikka 5/2014;79/485–498. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116870/ollgren.pdf?sequence=2>

Partanen, Airi; Solin, Pia; Ahlgren, Aulikki; Bergman, Viveca; Karjalainen, Jouko; Kesänen, Minna; Markkula, Jaana; Marttunen, Mauri; Moring, Juha; Mustalampi, Saini; Nordling, Esa; Partonen, Timo; Santalahti, Päivi; Tuulos, Tytti; Wuorio, Sanna (2015b) Miten mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen jatkuu? Teoksessa Partanen ym. 2015.

Partanen, Airi; Vormo, Helena; Alho, Hannu & Leppo, Anna (2014) Opioidiriippuvuuden lääkkeellinen vieroitus- ja korvaushoito Suomessa. Suomen lääkärilehti 69 (7), 481–486. <http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2014/SLL72014-481.pdf>

Päihdekuntoutus. A-klinikkasäätiö Päihdesairaala (2015) http://toimipaikka.a-klinikka.fi/paihdesairaala/sites/toimipaikka.a-klinikka.fi.paihdesairaala/files/Esite%20p%C3%A4ihdekuntoutus_0.pdf

Selin, J., Perälä, R., Stenius, K., Partanen, A., Rosenqvist, P., & Alho, H. (2015). Opioidikorvaushoito Suomessa ja muissa Pohjoismaissa: vakiintunut hoitomuoto mutta vaihteleva käytäntö. Suomen lääkärilehti, 70(19)

Sisäasiainministeriö (2011) Sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteinen työryhmä. Päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittäneen työryhmän loppuraportti. Sisäasiainministeriön julkaisut 5/2011. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2006) Päihtyneen henkilön akuuttihoito – sosiaali- ja terveysministeriön ohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:65. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Stenius, Kerstin (2009) Jälkisanat: Järjestelmänäkökulma suomen päihdehuoltoon. Teoksessa Tammi Tuukka, Aalto Mauri & Koski-Jännes Anja (toim.) Irti päihdeongelmista. Porvoo: WS Bookwell.

Stenius, Kerstin; Tammi, Tuukka; Kuussaari, Kristiina; Hirschovits-Gerz, Tanja (2015) Vaikuttaako mielenterveys- ja päihdepalvelujen integraatio? Palvelujärjestelmän integraatio tutkimuksen kohteena. 171–182. Teoksessa Partanen, Airi; Moring, Juha; Bergman, Viveca; Karjalainen, Jouko; Kesänen, Minna; Markkula, Jaana; Marttunen, Mauri; Mustalampi, Saini; Nordling, Esa; Partonen, Timo; Santalahti, Päivi; Solin, Pia; Tuulos, Tytti; Wuorio, Sanna (2015) Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015 - Miten tästä eteenpäin? THL työpapereita 20/2015.

STM 33/2008. Suomen asetuskokoelma 2008, No. 33. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä.

Suomen virallinen tilasto (SVT 2017a) Julkisten menojen hintaindeksi [verkkojulkaisu]. ISSN = 1798–4505. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://tilastokeskus.fi/til/jmhi/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT 2017b) Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN = 1797–5379. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

Suvisaari, Jaana; Ahola, Kirsi; Kiviruuu, Olli; Korkeila, Jyrki; Lindfors, Olavi; Mattila, Aino; Markkula, Niina; Marttunen, Mauri; Partonen, Timo; Peña, Sebastian; Pirkola, Sami; Saarni, Samuli; Saarni, Suoma ja Viertiö, Satu (2012): Psykkiset oireet ja mielenterveyden häiriöt. Teoksessa Koskinen, Seppo; Lundqvist, Annamari ja Ristiluoma, Noora (toim.): Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. THL Raportti 68/2012. <http://www.julkari.fi/handle/10024/90832>

Vantaa Soster, tarjouspyyntö/palvelukuvaus. Palvelukuvaus katkaisu- ja vieroitushoidon hankinta. 4185/052/2011. 15.12.2011

LIITTEET

Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2016

Tiedonkeruun yleiset periaatteet ja määritelmät

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen raportissa tarkastellaan erityispalveluja. Lait päihdehuollosta (41/1986) ja mielenterveyspalveluista (1116/1990 ja 1066/2009) asettavat päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen tarvittavassa laajuudessa kunnan tehtäväksi. Laki päihdehuollosta määrittelee palvelujen tavoitteiksi ”ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.” Mielenterveystyöllä tarkoitetaan puolestaan ”yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä.”

Kuusikko-raportissa tarkasteltaviin päihdehuollon erityispalveluihin sisältyvät ehkäisevä päihdetyö, polikliiniset palvelut, selviämishoitoasema, korvaushoito, asumispalvelut, kuntouttava laitoshoido sekä katkaisu- ja vieroitushoito laitoksissa. Päihdetyötä toteutetaan myös perusterveydenhuollossa, sosiaalityössä ja erikoissairaanhoidossa. Mielenterveystyön raportoitaviin erityispalveluihin sisältyvät aikuispsykiatrinen avohoito, perustason avohoitoon liittyvät palvelut ja muut avohoidon palvelut sekä monenlaiset terapiat, asumispalvelut sekä psykiatrinen osastohoito.

Päihde määritellään Kuusikko-raportissa samoin kuin laissa päihdehuollosta eli päihde on alkoholi-juoma tai muu päihtymistarkoituksessa käytettävä aine. Joiltakin osin Kuusikko-raportissa on kuitenkin tietoja myös toiminnallisista riippuvuuksista eli esimerkiksi peliriippuvuudesta.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten, suoritteiden ja asiakasmäärien raportoinnin periaatteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten, suoritteiden ja asiakasmäärien raportoinnissa ollaan valtakunnallisesti siirtymässä sote-tietopakettiraportointiin lähivuosien aikana. Sote-tietopaket-tiajattelussa päihde- ja mielenterveyspalvelut kuuluvat samaan pakettiin. Tämän vuoksi mielenterveyspalvelut ovat tänä vuonna ensimmäistä kertaa mukana Kuusikkoraportoinnissa. Palvelupaket-tiajattelussa kaikki kustannukset tulee kohdentaa palvelupaketeille, tieto kuluista tarvitaan sekä brutto- että nettotasolla ja kustannuksiin tulee sisällyttää myös sisäiset erät ja vyörytykset. Tuotos on palvelupaketiajattelussa ensisijaisesti hoidettu asiakas/vuosi tai hoidossa ollut asiakas/vuosi. Asiakasmäärät tulee saada raportoinnissa tilastoitua kertaalleen sekä palveluittain, toiminnoittain että koko palvelupakettitasolla. Tähän ei kuitenkaan vielä päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raportoinnissa päästä. Kuusikkokunnilla ei vielä ole valmiuksia palvelupakettien mukaiseen raportointiin esimerkiksi seuraavista syistä: tietojärjestelmät eivät keskustele keskenään ja mielen-terveyspuolen kanssa tehtävien yhteisajojen käytännön toteutus vaatisi lisäresursointia.

Työryhmä on päätenyt siihen, että palvelupaketteja halutaan pilotoida lisäämällä mielenterveyspal-velut mukaan raportointiin. Yhtenäinen raportointi ei tässä vaiheessa kuitenkaan ole mahdollista eikä järkevää. Tämän vuoden raportissa päihdepalvelujen raportoinnin osalta toimitaan edellisvuosien tapaan, jotta tiedot säilyvät vertailukelpoisina. Tämä tarkoittaa sitä, että kustannustietoihin si-sältyvät vain palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Yksittäisiin palveluihin kohdentumat-toman henkilöstön kustannuksia ei sisällytetä tiedonkeruuseen. Vyörytyksiä ylemmästä hallinnosta ei lisätä kustannuksiin. Mielenterveyspalvelujen osalta taas ilmoitetaan sote-tietopakettiajattelun mukaisesti vyörytetyt kustannukset. Tästä johtuen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuk-set eivät siis tässä raportissa ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

Toiminta- ja kustannustiedot kootaan koko tarkasteluvuoden ajalta. Toiminta- ja kustannustiedoissa erotellaan kunnan itse tuottamat ja kunnan ostamat palvelut. Kuntayhtymän, kolmannen sektorin ja yhdistysten toimintatiedot ja kustannukset kuuluvat ostopalveluihin. Ostopalvelukustannuksiin sisältyy ainoastaan palvelun hinta. Ostopalvelujen kilpailutukseen, valvontaan, laskutukseen ja asiakasohjaukseen liittyvät kulut sisältyvät oman palvelun kustannuksiin.

Mikäli mahdollista, kaikki asiakasmäärät ilmoitetaan henkilötunnus kertaalleen. Jos tämä ei ole mahdollista, muodostetaan summa eritellyissä palvelujen järjestämistavoissa olevista asiakkaista. Tämä ilmoitetaan tietojen raportoinnin yhteydessä. Osassa kuntia päihde- ja mielenterveyspalvelut kirjataan eri tietojärjestelmiin tai manuaalisesti, mistä johtuen ei saada henkilötunnus kertaalleen -tietoja. Lisäksi tietyissä palveluissa, erityisesti päihdehuollon, on mahdollisuus asioida nimettömänä, esimerkiksi terveysneuvonta ja päivätoiminta. Asiakkaista pyritään keräämään myös ikäryhmäkohtaista tietoa siten, että eritellään 18-64 -vuotiaat asiakkaat ja yli 65-vuotiaat. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitetaan ainoastaan asiakkaiden kokonaismäärä. Asiakasmäärien lisäksi raportoidaan käynnit, jotka nekin eritellään omiin ja ostopalveluihin. Tietyissä palveluissa naisasiakkaiden määrä ilmoitetaan erikseen.

Päihdehuollon palvelujen kustannusten vertailussa käytetään vertailukelpoisuuden vuoksi vuodesta 2011 alkaen nettokustannuksia. Tiedonkeruussa koottavat nettokustannukset muodostetaan vähentämällä palvelujen bruttokustannuksista asiakasmaksutulot. Vuodesta 2015 bruttokustannukset ja asiakasmaksutulot kerätään omille riveilleen. Vuotta 2011 edeltävät kustannustiedot eivät kaikin osin ole kuntien välillä vertailukelpoisia. Tietojen keruun periaatteen muuttumisen vuoksi kustannustiedot eivät myöskään ole ajallisesti täysin vertailukelpoisia.

Koontitietopohjan lisäksi raportin liitteissä on esitetty valikoiduista päihdehuollon tiedoista aikasarjoja. Aikaisempien vuosien kustannukset esitetään liitteessä 4 vuoden 2016 arvoon muunnettuna. Kustannusten muutoksia esittelevissä pitkittäistaulukoissa ja kuvioissa käytetään aina deflatoituja kustannuksia. Kustannusten muuntamisessa viimeisen vertailuvuoden arvoon käytetään Tilastokeskuksen (SVT 2017a) tuottamaa julkisten menojen hintaindeksiä sosiaalitoimelle, 2000=100. Deflatoinneissa käytetyt kertoimet löytyvät taulukosta 1. Mielenterveyspalveluista ei esitetä aikasarjoja tai aikaisempien vuosien kustannustietoja.

Taulukko 41. Tilastokeskuksen (SVT 2017a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Pisteluku	100	103,3	105,6	109	112,9	116,9	120,4	124,3	130,4	133,6	137,4	141,9	146,2	148,8	149,6	150,5	151,9
Kerroin	1,5190	1,4705	1,4384	1,3936	1,3454	1,2994	1,2616	1,2220	1,1649	1,1370	1,1055	1,0705	1,0390	1,0208	1,0154	1,0093	1,0000

*= Ennakollinen tieto 20.2.2017

Lisäksi väestösuhteutuksissa käytetään Tilastokeskukselta (SVT 2017b) saatavia kunkin vuoden väestötietoja ajankohdalta 31.12.

Kunnilta tiedonkeruussa koottavat perustiedot

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisuus sisältää ehkäisevän päihdetyön, matalan kynnyksen ja polikliiniset palvelut sekä päivä kuntoutuksen, korvaushoidon, selviämishoidon ja kotiin vietävät palvelut. Ehkäisevästä päihdetyöstä voidaan koota vain kustannukset.

Päihdehuollon polikliiniset palvelut sisältävät A-klinikan, H-klinikan, korvaushoidon, päivä kuntoutuksen ja muut polikliiniset palvelut. Päihdehuollon polikliiniset palvelut ovat päihdehuoltolain

mukaista erityispalvelua, joihin liittyy vapaaehtoisuuteen perustuvaa neuvonta-, tutkimus- ja hoitopalvelua. Palvelumuotoina voivat olla asiakkaan tarpeiden ja valinnan mukaan mm. somaattisen ja psyykkisen tilan kartoitus, sosiaali- ja terveysneuvonta, intensiivinen avokuntoutus, yksilö-, ryhmä- ja perhekeskustelut, verkostotyö, avovieroitus sekä lähetteet ja lausunnot jatkotutkimuksiin ja muihin hoitopaikkoihin.

Korvaushoitoa voidaan antaa niille opioidiriippuvaisille asiakkaille, jotka eivät ole kyenneet vieroittautumaan opioideista. Opioidiriippuvaisten lääkkeellisen korvaushoidon tavoitteena on kuntoutuminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja asiakkaan elämänlaadun parantaminen. Korvaushoidon lääkkeitä ovat metadoni ja buprenorfiini. Hoito toteutuu erikoissairaanhoidossa, poliklinisessa päihdehuollossa tai perustasolla.¹ Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ainoana päihdehuollon palveluna. Tässä raportissa korvaushoito ei sisällä erikoissairaanhoidon kustannuksia. Korvaushoidon asiakas voi saada vuoden aikana sekä haittoja vähentävää että kuntouttavaa korvaushoitoa. Kokonaisasiakasmäärä kerätään henkilötunnus kertaalleen. Tietoa korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrästä kerätään myös.

Päiväkuntoutus on määrääjän kestävä, suljetussa ja mahdollisesti täydentyvässä ryhmässä tapahtuvaa hoitoa. Kuntoutus perustuu tavoitteelliseen hoitosuunnitelmaan. Päiväkuntoutuksen intensiivisyys ja kesto vaihtelevat merkittävästi palvelumuodon sisällä. Hoitojakson ajan asiakas osallistuu päiväaikaiseen kuntoutukseen tai useita kertoja viikossa kuntoutusryhmään.

Muut avopalvelut sisältävät huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnan, päiväkeskustoiminnan, selviämishoitoaseman, kotiin vietävät palvelut ja muut avohuollon palvelut.

Päiväkeskustoiminta on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, josta saa ammattihenkilöstön ohjausta ja neuvontaa, anonymia palvelua ja siellä tehdään hoidon tarpeen arviointia. Päiväkeskustoiminta tarjoaa pyykinpesu- ja peseytymismahdollisuuden, vaatteidenvaihtomahdollisuuden, mahdollisuuden lepoon, median seuraamisen mahdollisuuden, vertaistukea ja edullista ruokaa. Päiväkeskus järjestää myös retkiä ja toiminnallisia ryhmiä. Asiakkaat voivat asioida päivätoimintakeskuksessa myös päihtyneinä.

Selviämishoitoasemalla hoidetaan asiakkaita, jotka tarvitsevat päihtymyksen vuoksi lyhytaikaista sairaanhoidollista seurantaa. Asiakkaat tulevat selviämishoitoasemalle sairaankuljetuksen tai poliisin kautta tai muista hoitoyksiköistä. Selviämishoitoasemalta asiakkaita ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon, esimerkiksi katkaisu- ja vieroitushoitoon, psykiatriseen hoitoon tai tarvittaviin sosiaalipalveluihin.

Päihdehuollon muut avohuollon palvelut sisältävät muun muassa päivätoimintapalveluja, kuntouttavia palveluja ja toiminnallista kuntoutusta päihdeongelmallisille. Asiakkaila on usein päihdeongelman rinnalla mielenterveysongelmia ja muita sairauksia sekä sosiaalisia ongelmia. Palveluihin voidaan hakeutua matalan kynnyksen periaatteella, jolloin asiointi tapahtuu usein anonymisti.

¹ ”Opioidiriippuvaisen hoidon tarve tulee arvioida ja hoito toteuttaa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä tai vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jossa on hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä muut edellytykset hoidon antamiseen.

Hoidon vaativuuden sitä edellyttäessä hoidon tarve tulee arvioida ja hoito aloittaa ja toteuttaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän toimintayksikössä, Järvenpään sosiaalisairaalassa tai valtion mielisairaalassa. Hoitoa voidaan jatkaa yhteistyössä hoidon aloittaneen yksikön kanssa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä taikka vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jolla hoidon aloittaneen toimintayksikön käytettävissä olevien tietojen mukaan on siihen riittävät edellytykset. Korvaushoito tulee hoidon pitkäkestoisuuden vuoksi pyrkiä toteuttamaan mahdollisimman lähellä potilaan asuinpaikkaa.” (STM 33/2008 § 4.)

Mielenterveysavopalvelujen kokonaisuus sisältää ehkäisevän mielenterveystyön, mielenterveysavohoidon palvelut, psykoterapian, ja kotiin vietävät palvelut. Ehkäisevästä mielenterveystyöstä voidaan koota vain kustannukset.

Mielenterveysavohoidon palvelut sisältävät sekä perustason mielenterveyspalvelut, että psykiatrisen avohoidon. **Perustason mielenterveyspalveluihin** kerätään esim. terveysasemilla tapahtuva työ. Kunnat kuvaavat, mitä tietoja ovat tähän sisällyttäneet. **Psykiatriseen avohoitoon** eritellään omat ja ostopalvelut, ja siihen sisältyvät poliklinikkakäynnit, päivystykset, yksilö- ja ryhmäkäynnit, päivä kuntoutus ja -sairaalakäynnit, liikkuvat palvelut.

Psykoterapioihin sisällytetään sellaiset psykoterapiat, joiden kustannukset maksaa kunta. Esimerkiksi lääkinnällisenä kuntoutuksena annettava psykoterapia sekä nettiterapiat.

Kotiin vietävät palvelut koostuvat palveluista, jotka viedään asiakkaalle kotiin. Näitä ovat esimerkiksi katkaisuhuolto- ja kotikuntoutuspalvelut sekä psykiatrinen kotihoito.

Päihde- ja mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut

Asumispalveluissa tavoitteena on luoda kokonaisuus, jossa eri vaiheissa oleville asiakkaille pystytään tarjoamaan hänen tarpeitaan vastaava asumismuoto. Kuntouttavaa asumista ovat tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen, tukiasuminen (palvelutalon läheisyydessä, mahdollisuus saada apua palvelutalolta) ja tuettu asuminen (tuntiohjaus) sekä tilapäinen asuminen (ilman lähetettä ja 24/7 tarjolla olevaa lyhytaikaista palvelua). Asumispalvelujen tavoitteena on asiakkaan asumisen turvaaminen, tukeminen päihitteettömyyteen ja itsenäiseen arjessa pärjäämiseen. Työmuotoihin voi kuulua ohjaus ja neuvonta arjen asioissa, asiakkaan sosiaalisten tukiverkostojen kartoittaminen ja vahvistaminen sekä terveydenhoidon antaminen. Asumispalvelu perustuu asiakkaalle laadittavaan palvelu- ja kuntoutumissuunnitelmaan. Raporttiin sisältyy myös pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaan kuuluvien hankkeiden asumispalveluiden tiedot.

Tuettu asuminen on asiakkaan omaan asuntoon järjestettyä palvelua, joka painottuu arkisin virka-aikaan, mutta tukea voi olla saatavilla myös iltaisin tai viikonloppuisin. Tuen määrä on sidoksissa tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Tavoitteena on varmistaa asiakkaan itsenäisen asumisen jatkuminen.

Tukiasuminen on suunnitelmallista, tiivistettyä jokaviikkoista tai lähes päivittäistä tukea. Tukiasumisessa voi olla tarjolla myös yhteistä ryhmätoimintaa asukkaille. Tavoitteena on siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Tukiasumisessa asumisvuorokausien määrä koostuu asiakkaan toteutuneista asumisvuorokausista. Vuorokausien määrä ei ole sidottu henkilökunnalta saatavan tuen määrään.

”Palveluasumisessa asiakkaat saavat päivittäistä tukea, apua ja palveluita omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Palveluntuottaja järjestää asumiseen liittyvät palvelut (esim. avustaa liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa) sekä asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi tarvittavat palvelut. Yksikön käyttämä palvelunimike voi olla hoitokoti, palvelutalo, pienkoti, perhekoti, asuntola jne.” (Valvira 2012, 10)² Palveluasumisessa on tavoitteena yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai itsenäiseen asumiseen.

² Valvira (2012) Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoido, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Helsinki.

Tehostettu palveluasuminen tarjoaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja hoivaa ympäri vuorokauden. Tavoitteena on yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai asukkaan elämänlaadun ja toimintakyvyn säilyttäminen.

Tilapäisen asumisen yksiköt tarjoavat tilapäistä majoitusta matalalla kynnyksellä. Asiakas voi hakeutua palvelun pariin asunnottomuuden seurauksena. Palvelu voi sisältää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja ruokapalveluja. Palveluun voi hakeutua myös päihtyneenä.

Päihdehuollon laitoshoidon kokonaisuus

Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta.

Katkaisu- ja vieroitushoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen sekä jatkohoidon suunnittelu. Somaattisen kunnon kohotessa katkaisu- ja vieroitushoitoon kuuluu mm. keskusteluapu, sosiaali- ja terveysneuvonta, pari- ja perhetapaamisia sekä verkostotapaamisia.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa. Kuntouttava laitoshoido on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoitoa tukevaksi hoitajaksoksi vaikeasti päihdeongelmallisille, joille avohoillon palvelut tai katkaisu laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Laitoskuntoutus tarjoaa päihdeasiakkaille peruskuntoutusta sekä lyhytaikaisia intervalli- ja kriisihoitajaksoja. Laitoshoidoa voidaan tarjota myös päihdehaittojen vähentämisen tavoittein.

Tietoa kerätään myös siitä, mikä on ollut **hoitajaksolle hakeutumisen aiheuttanut pääasiallinen päihde**. Se perustuu asiakkaan kertomaan tietoon. Kirjataan ylös myös tapaukset, joissa on kirjattu myös muita päihteitä.

Päihdepsykiatrian erikoissairaanhoido on joko osasto- tai avohoitoa, jossa asiakkailla on sekä vakava päihde- että mielenterveysongelma.

Mielenterveyspalvelujen laitoshoido tarkoittaa psykiatrista laitoshoidoa.

Muuta huomioitavaa tiedonkeruusta

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutosten vaikutuksia ei huomioida raportissa vuoden 2016 osalta

Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2016

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
Väestö yhteensä 31.12.	635 181	274 583	219 341	187 604	228 274	200 599	1 745 582	Täytettävän solun väri on vaaleanvioletti
Alle 18-vuotiaat	105 240	62 875	46 523	28 820	36 967	45 032	325 457	Puuttuvan tiedon merkitseminen
18 vuotta täyttäneet	529 941	211 708	172 818	158 784	191 307	155 567	1 420 125	- = kunnalla ei käytössä kyseistä palvelua
18–24-vuotiaat	58 698	24 214	18 936	23 479	27 719	22 679	175 725	.. = tietoa ei ole saatu tai sitä ei voi eritellä
25–64-vuotiaat	365 251	148 613	121 058	97 304	121 000	103 078	956 304	. = muu syy puuttumiselle
65 vuotta täyttäneet	105 992	38 881	32 824	38 001	42 588	29 810	288 096	0 = ei asiakkaita / kustannuksia tai luvut pyörivät nolliin
1 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
1.1 Kustannukset yhteensä, €	175 852 268	47 690 462	46 788 006	47 010 370	59 467 885	46 407 337	423 216 328	
1.1.1 Oman toiminnan kustannukset, €	106 248 423	8 589 357	8 219 826	24 881 608	27 082 089	16 919 956	191 941 259	
1.1.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	70 687 261	40 206 153	38 784 889	22 128 762	32 385 796	29 487 381	233 680 241	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	331,8	228,9	270,7	296,1	310,9	298,3	298,0	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	200,5	40,6	47,6	156,7	141,6	108,8	135,2	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	133,4	190,2	224,4	139,4	169,3	189,5	164,5	
2 PÄIHDEHUOLLON PALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
2.1 Kustannukset yhteensä, €	47 610 108	11 550 990	10 669 616	11 086 668	13 089 834	7 902 823	101 910 039	Oulu: V. 2015 päihdeasumispalveluiden ostopalveluiden kustannukset (arvio n. 2,3M€) ja toiminnan luvut sisältyivät mielenterveysasumispalveluihin ostopalveluihin. Todellisuudessa päihdepalveluiden kokonaiskustannukset eivät siis ole nousseet vaan arviolta laskeneet n. 2-3%.
2.1.1 Oman toiminnan kustannukset, €	23 994 243	5 268 022	7 225 523	5 758 882	6 398 278	5 546 759	54 191 707	
2.1.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	23 615 865	6 382 237	3 444 093	5 327 786	6 691 556	2 356 064	47 817 601	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	89,8	56,6	61,7	69,8	68,4	50,8	71,8	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	45,3	26,5	41,8	36,3	33,4	35,7	38,2	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	44,6	30,1	19,9	33,6	35,0	15,1	33,7	
2.2 Kustannukset yhteensä ilman korvaushoitoa, €								
2.2.1 Oman toiminnan kustannukset ilman korvaushoitoa, €	22 526 479	5 268 022	7 225 523	4 926 963	5 788 974	5 061 826	50 797 786	
2.2.2 Ostopalvelujen kustannukset ilman korvaushoitoa, €	21 414 968	4 883 994	3 010 830	5 327 786	6 041 565	2 356 064	43 035 207	
3 MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
3.1 Kustannukset yhteensä, €	128 242 160	36 139 472	36 118 391	35 923 702	46 378 051	38 504 514	321 306 290	
3.1.1 Oman toiminnan kustannukset, €	81 170 764	2 641 512	777 595	19 122 726	20 683 811	11 373 198	135 769 606	
3.1.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	47 071 396	33 823 916	35 340 796	16 800 976	25 694 240	27 131 317	185 862 640	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	242,0	172,2	209,0	226,2	242,4	247,5	226,3	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	153,2	12,5	4,5	120,4	108,1	73,1	95,6	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	88,8	159,8	204,5	105,8	134,3	174,4	130,9	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
5 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA								
5.1 Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	39 540	11 532	17 092	19 025	17 730	13 392	118 311	
5.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	36 068	5 215	10 084	14 876	14 715	11 082	92 040	
5.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	5 929	6 317	7 220	4 149	3 015	2 310	28 940	
5.2 Avopalvelujen käynnit yhteensä	481 468	119 484	124 142	160 291	134 546	100 644	1 120 575	
5.2.1 Oman toiminnan käynnit	437 789	28 816	59 575	132 609	94 541	84 011	837 341	
5.2.2 Ostopalvelujen käynnit	50 644	90 668	66 200	27 682	40 005	16 633	291 832	
5.3 Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	60 862 065	19 663 713	19 718 388	17 874 454	20 254 885	15 918 901	154 292 406	
5.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	49 586 748	2 831 922	3 339 131	12 939 943	16 344 954	10 339 151	95 381 848	
5.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	11 275 317	16 831 791	16 379 257	4 934 511	3 909 931	5 579 750	58 910 557	
Avopalvelujen kustannukset kokonaiskustannuksista, %	66,6	75,9	79,6	66,3	73,8	62,8	48,0	
6 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (sisältää ehkäisevät palvelut, polikliiniset palvelut, terveysneuvonnan, päiväkeskuksen, selviämishoitoaseman, muut palvelut ja kotiin vietävät palvelut)								
6.1 Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	9 246	2 387	4 523	3 344	4 421	2 296	26 217	
6.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	8 607	1 853	3 546	2 243	2 913	2 296	21 458	
6.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	639	534	977	1 101	1 508	0	4 759	
6.2 Avopalvelujen käynnit yhteensä	210 074	27 328	51 170	30 781	45 444	17 752	382 549	Oulu: poikkeaa, koska v. 2015 mukana korvaushoidon asiakkaat, kustannukset kuitenkin eroteltu v. 2015
6.2.1 Oman toiminnan käynnit	192 369	14 520	46 275	22 689	11 819	17 752	305 424	
6.2.2 Ostopalvelujen käynnit	17 705	12 808	4 895	8 092	33 625	0	77 125	
6.3 Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	15 132 218	3 319 198	3 870 062	2 648 544	5 486 380	2 138 543	32 594 945	
6.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	10 599 329	1 623 632	3 122 423	1 596 060	3 130 267	2 138 543	22 210 254	
6.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	4 532 889	1 794 835	747 639	1 052 484	2 356 113	0	10 483 960	Vantaa: 2015 kustannuksissa ei ole ollut mukana selviämishoitoasemaa
Avopalvelujen kustannukset kokonaiskustannuksista, %	31,8	31,3	36,3	23,9	41,9	27,1	32,0	
7 MIELENTERVEYSHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (sisältää ehkäisevän mielenterveystyön, mielenterveysavohoidon, muun avohoidon, psykoterapiat ja kotiin vietävät palvelut)								
7.1 Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	30 294	9 145	12 569	15 681	13 309	11 096	92 094	
7.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	26 685	3 362	6 326	12 633	11 802	8 786	69 594	
7.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	5 290	5 783	6 243	3 048	1 507	2 310	24 181	
7.2 Avopalvelujen käynnit yhteensä	271 394	92 156	72 972	129 510	89 102	82 892	738 026	
7.2.1 Oman toiminnan käynnit	238 455	14 296	11 667	109 920	82 722	66 259	523 319	
7.2.2 Ostopalvelujen käynnit	32 939	77 860	61 305	19 590	6 380	16 633	214 707	
7.3 Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	44 646 431	15 919 290	15 631 618	15 225 910	14 768 505	13 780 357	119 972 112	
7.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	37 904 003	1 208 290	0	11 343 883	13 214 687	8 200 608	71 871 471	
7.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	6 742 428	15 036 956	15 631 618	3 882 027	1 553 818	5 579 750	48 426 597	
Avopalvelujen kustannukset kokonaiskustannuksista, %	34,8	44,5	43,3	42,4	31,8	35,8	37,3	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
8 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA								
8.1 Ehkäisevän päihdetyön kustannukset yhteensä, €	1 271 579	146 644	309 021	159 397	66 938	49 017	2 002 596	
8.1.1 Oman toiminnan kustannukset, €	184 329	27 375	309 021	71 877	66 938	49 017	708 557	
8.1.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	1 087 250	119 269	0	87 520	0	0	1 294 039	
8.2 Ehkäisevän mielenterveyshuollon kustannukset yhteensä, €	273 150	325 956	0	26 700	147 250	0	773 056	
8.2.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	..	0	0	0		0	
8.2.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	273 150	325 956	0	26 700	147 250	0	773 056	
9 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINiset PALVELUT (A-klinikka, H-klinikka, korvaushoito, päivä kuntoutus ja muu polikliininen palvelu) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana polikliinisten palvelujen käynneissä!								
9.1 Polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	7 119	1 416	2 376	1 402	2 225	1 907	16 445	
9.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	6 640	1 152	2 243	578	1 464	1 907	13 984	
9.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	479	264	133	824	761	0	2 461	
9.2 Polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	63 661	8 312	35 901	10 135	27 163	16 293	161 465	Oulu: v 2015 sis korvaushoidon psykosos kunt., toimintamalli muuttunut
9.2.1 Oman toiminnan käynnit (ilman korvaushoitoa)	59 605	6 956	34 958	2 632	7 090	16 293	127 534	
9.2.2 Ostopalvelujen käynnit (ilman korvaushoitoa)	4 056	1 356	943	7 503	20 073	0	33 931	
9.3 Polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	11 051 197	2 119 278	3 334 695	1 991 419	3 503 933	2 065 188	24 065 711	Oulu: v 2015 sis korvaushoidon psykosos kunt., toimintamalli muuttunut
9.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	8 466 035	580 734	2 813 402	1 165 459	1 583 590	2 065 188	16 674 408	
9.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	2 585 162	1 538 544	521 294	825 960	1 920 343	0	7 391 303	
10 A-KLINIKKA								
10.1 A-klinikan polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	4 689	1 180	1 308	1 154	1 336	1 712	11 379	
10.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	4 689	1 152	1 308	339	1 336	1 712	10 536	Vantaa: Asiakastiedot tarkat
10.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	28	0	815	0	0	843	
10.2 A-klinikan polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä	50 349	7 753	10 546	9 873	7 090	16 293	101 904	Vantaa: Käyntitiedot tarkat
10.2.1 Oman toiminnan käynnit	50 349	6 956	10 546	2 632	7 090	16 293	93 866	
10.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	797	0	7 241	0	0	8 038	
10.3 A-klinikan polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	5 651 446	612 865	1 295 421	1 150 860	974 286	1 580 255	11 265 133	
10.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	5 651 446	580 734	1 295 421	333 540	974 286	1 580 255	10 415 682	
.1.1 Oman toiminnan bruttokustannukset	5 651 446	583 554	1 296 686	333 540	0	1 600 895	9 466 122	
.1.2 Omasta toiminnasta perityt maksut	0	2 820	1 265	0	0	20 640	24 725	
10.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	32 131	0	817 320	0	0	849 451	
.2.1 Ostopalvelujen bruttokustannukset	0	32 131	0	817 320	0	0	849 451	
.2.2 Ostopalveluista perityt maksut	0	0	0	0	0	0	0	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
11 H-KLINIKKA								
11.1 H-klinikan poliklinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	0	-	565	0	499	0	1 064	
11.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	-	565	0	0	0	565	
11.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	499	0	499	
11.2 H-klinikan poliklinisten palvelujen käynnit yhteensä	0	-	20 954	0	10 494	0	31 448	
11.2.1 Oman toiminnan käynnit	-	-	20 954	0	0	0	20 954	
11.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	-	0	0	10 494	0	10 494	
11.3 H-klinikan poliklinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	0	-	1 453 824	0	699 676	0	2 153 500	
11.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	1 453 824	0	0	0	1 453 824	
11.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	699 676	0	699 676	
NUORISOASEMAT								
2.14 Nuorisosiemien poliklinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	776	411	212	202	311	0	1 912	
2.14.1 Oman toiminnan asiakkaat	776	369	212	0	0	0	1 357	
2.14.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	42	0	202	311	0	555	
2.14.3 Naisiasiakkaat	437	..	..	0	135	0	572	
2.15 Nuorisosiemien poliklinisten palvelujen käynnit yhteensä	6 965	2 396	1 633	2 134	1 944	0	15 072	
2.15.1 Oman toiminnan käynnit	6 965	2 074	1 633	0	0	0	10 672	
2.15.2 Ostopalvelujen käynnit	0	322	0	2 134	1 944	0	4 400	
2.16 Nuorisosiemien poliklinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 083 416	402 528	216 708	399 750	285 023	0	2 387 425	
2.16.1 Oman toiminnan kustannukset, €	1 083 416	339 972	216 708	0	0	0	1 640 096	
2.16.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	62 556	0	399 750	285 023	0	747 329	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
12 KORVAUS- JA YLLÄPITOHOITO								
12.1 Korvaushoidon asiakkaat yhteensä	921	234	214	239	242	195	2 045	Helsinki: Hetu-kertaalleen. Ei sisällä HUS tai HIV+ Vantaa: Sotu-kertaalleen
12.1.1 Korvaushoidon oman toiminnan asiakkaat	560	0	133	239	128	195	1 255	Vantaa: 133 omat asiakkaat, josta 7 siirtynyt ?
12.1.2 Korvaushoidon ostopalvelujen asiakkaat	392	234	88	0	126	0	840	Vantaa: Sotu-kertaalleen
12.1.3 Haittoja vähentävän korvaushoidon asiakkaat	311	64	65	0	79	14	533	
12.1.4 Kuntouttavan korvaushoidon asiakkaat	637	170	31	0	163	180	1 181	
12.1.5 Erikoissairaanhoidon ja terveysasemien korvaushoidon asiakkaat	.	19	0	60	115	43	237	Vantaa: Ei tilastoa
12.2 Asiakkaat, joilla hoitotakuu ei ole toteutunut korvaushoidossa	8	0	0	0	0	0	8	
2.19 Korvaushoidon käynnit yhteensä	132 055	30 072	18 257	25 884	0	5 919	212 187	Oulu: v. 2016 eroteltu omaksi kp:ksi, jolloin toiminto on erotettavissa muista palveluista
2.19.1 Korvaushoidon oman toiminnan käynnit	47 590	-	..	25 884	0	5 919	79 393	Helsinki: (Lisätty vuoden 2015 puuttunut luku) Vantaa: Ei erotettavissa muista polikliinisista käynneistä
2.19.2 Korvaushoidon ostopalvelujen käynnit	84 465	30 072	18 257	0	0	0	132 794	Helsinki: (Lisätty vuoden 2015 puuttunut luku)
12.3 Korvaushoidon kustannukset yhteensä, €	3 668 661	1 498 243	433 263	831 919	1 259 295	484 933	8 176 314	
12.3.1 Korvaushoidon oman toiminnan kustannukset, €	1 467 764	-	0	831 919	609 304	484 933	3 393 920	
12.3.2 Korvaushoidon ostopalvelujen kustannukset, €	2 200 897	1 498 243	433 263	0	649 991	0	4 782 394	
12.4 Korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrä	0	21	15	0	36	0	72	
13 PÄIVÄKUNTOUTUS								
13.1 Päiväkuntoutuksen polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	533	2	109	9	136	0	789	Helsinki: Hetu-kertaalleen
13.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	458	-	64	0	0	0	522	
13.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	87	2	45	9	136	0	279	
13.2 Päiväkuntoutuksen polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä	10 241	559	2 918	262	9 579	0	23 559	
13.2.1 Oman toiminnan käynnit	6 185	-	1 975	0	0	0	8 160	
13.2.2 Ostopalvelujen käynnit	4 056	559	943	262	9 579	0	15 399	
13.3 Päiväkuntoutuksen polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 584 878	8 170	88 031	8 640	570 676	0	2 260 395	
13.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	1 200 613	-	0	0	0	0	1 200 613	
13.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	384 265	8 170	88 031	8 640	570 676	0	1 059 782	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
14 MUU POLIKLIININEN PALVELU								
14.1 Muiden poliklinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	933	0	173	0	0	0	1 106	
14.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	933	-	173	0	0	0	1 106	Helsinki: Peliklinikan asiakasmäärää ei ole saatu vuodelta 2016
14.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	0	0	0	
14.2 Muiden poliklinisten palvelujen käynnit yhteensä	3 071	0	1 483	0	0	0	4 554	
14.2.1 Oman toiminnan käynnit	3 071	-	1 483	0	0	0	4 554	Helsinki: Sisältää Peliklinikan 1107 suoritetta
14.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	-	0	0	0	0	0	
14.3 Muiden poliklinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	146 212	0	64 156	0	0	0	210 368	
14.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	146 212	-	64 156	0	0	0	210 368	
14.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	0	0	0	
MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta, selviämishoitoasema, kotiin vietävät palvelut ja muut avohuollon palvelut)								
15 TERVEYSNEUVONTA								
15.1 Terveysneuvonnan asiakkaat yhteensä	0	0	1 175	1 110	747	389	3 421	
15.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	..	1 175	1 110	0	389	2 674	
15.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	..	..	0	0	747	0	747	
15.2 Terveysneuvonnan käynnit yhteensä	12 818	6 153	6 513	5 979	13 552	1 459	46 474	
15.2.1 Oman toiminnan käynnit	-	6 153	6 513	5 979	0	1 459	20 104	
15.2.2 Ostopalvelujen käynnit	12 818	..	0	0	13 552	0	26 370	
15.3 Terveysneuvonnan kustannukset yhteensä, €	766 451	361 201	0	158 435	302 575	24 337	1 612 999	
15.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	323 201	0	158 435	0	24 337	505 973	
15.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	766 451	38 000	0	0	302 575	0	1 107 026	
15.4 Naisasiakkaita terveysneuvonnan avopalveluissa	0	..	342	0	247	0	589	
16 PÄIVÄKESKUSTOIMINTA								
16.1 Päiväkeskusten asiakkaat yhteensä	0	254	42	555	0	0	851	
16.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	..	-	42	555	0	0	597	
16.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	254	0	0	0	0	254	
16.2 Päiväkeskusten käynnit yhteensä	129 849	11 405	1 378	14 078	0	0	156 710	
16.2.1 Oman toiminnan käynnit	129 849	-	1 378	14 078	0	0	145 305	
16.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	11 405	0	0	0	0	11 405	
16.3 Päiväkeskusten kustannukset yhteensä, €	1 117 565	92 324	0	200 289	458 669	0	1 868 847	
16.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	1 117 565	-	0	200 289	325 474	0	1 643 328	
16.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	92 324	0	0	133 195	0	225 519	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
17 SELVIÄMISHOITOASEMAT								
17.1 Selviämishoitoaseman asiakkaat yhteensä	1 967	665	691	277	1 214	0	4 814	Helsinki: Vuoden 2015 luvut päivitetty; Tampere: lisäksi poliisille tuotettuna palveluna 655 asiakasta
17.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 967	665	0	0	1 214	0	3 846	Helsinki: Vuodesta 2015 alkaen luvut sisältävät vain helsinkiläiset asiakkaat ja täysi-ikäisten käynnit, vuoteen 2014 asti luvut ovat sisältäneet myös ulkokuntalaiset asiakkaat ja käynnit
17.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	691	277	0	0	968	
17.2 Selviämishoitoaseman käynnit yhteensä	2 915	989	691	589	2 167	0	7 351	Tampere: lisäksi poliisille tuotettuna palveluna 2007 käyntiä
17.2.1 Oman toiminnan käynnit	2 915	989	0	0	2 167	0	6 071	
17.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	-	691	589	0	0	1 280	
								Espoo: myyntituotot on vähennetty kustannuksista
17.3 Selviämishoitoaseman kustannukset yhteensä, €	831 400	612 371	58 219	139 004	890 584	0	2 531 578	
17.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	831 400	612 371	0	0	890 584	0	2 334 355	
17.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	58 219	139 004	0	0	197 223	
18 MUUT PÄIHDEAVOHOULLON PALVELUT								
18.1 Muiden palvelujen asiakkaat yhteensä	0	0	86	0	0	0	86	
18.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	-	86	0	0	0	86	
18.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	0	0	0	
18.2 Muiden palvelujen käynnit yhteensä	0	0	3 426	0	0	0	3 426	
18.2.1 Oman toiminnan käynnit	-	-	3 426	0	0	0	3 426	
18.2.2 Ostopalvelujen käynnit	-	-	0	0	0	0	0	
18.3 Muiden palvelujen kustannukset yhteensä, €	0	0	0	0	0	0	0	
18.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	..	0	0	0	0	
18.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	0	0	0	
MIELENTERVEYSAVOHOITO (sisältää psykiatrisen avohoidon ja perustason mielenterveyspalvelut)								
Avohoidon asiakkaat yhteensä	27 154	8 836	12 298	15 456	12 424	11 096	87 264	Helsinki: henkilötunnus kertaalleen
.1 Oman toiminnan asiakkaat	24 860	3 169	6 326	12 583	10 962	8 786	66 686	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	3 930	5 667	5 972	2 873	1 462	2 310	22 214	
.2 Avohoidon käynnit yhteensä	251 975	89 501	72 972	123 428	83 064	82 892	703 832	
.2.1 Oman toiminnan käynnit	228 554	11 641	11 667	108 960	76 790	66 259	503 871	
.2.2 Ostopalvelujen käynnit	23 421	77 860	61 305	14 468	6 274	16 633	199 961	
.3 Avohoidon kustannukset yhteensä, €	42 414 002	15 549 912	15 503 968	14 619 817	13 854 662	13 780 357	115 722 719	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	36 646 597	838 912	0	11 183 883	12 455 514	8 200 608	69 325 514	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	5 767 405	14 711 000	15 503 968	3 435 934	1 399 148	5 579 750	46 397 205	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
19 PSYKIATRINEN AVOHOITO								
19.1 Psykiatrisen avohoidon asiakkaat yhteensä	27 154	5 667	5 972	9 801	8 695	7 789	65 078	Helsinki: henkilötunnus kertaalleen
19.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	24 860	-	0	6 928	7 233	5 479	44 500	
19.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	3 930	5 667	5 972	2 873	1 462	2 310	22 214	Vantaa: HUSin tilastossa tämä 5740 Oulu:
19.2 Psykiatrisen avohoidon käynnit yhteensä	251 975	77 860	61 305	111 030	63 162	72 938	638 270	
19.2.1 Oman toiminnan käynnit	228 554	-	0	96 562	56 888	56 305	438 309	
joista oman toiminnan yksilökäynnit	194 833	-	0	96 562	49 900	55 445	396 740	
oman toiminnan ryhmäkäynnit	24 089	-	0	0	5 219	860	30 168	
oman toiminnan päivä kuntoutus	9 632	-	0	0	1 769	0	11 401	
oman toiminnan liikkuvat palvelut	0	-	0	0	0			Helsinki: Kotikäynnit sisältyvät Kotiin vietäviin palveluihin Tampere: Tampere : Kaikki MT-poliklinikoiden ja Psykiatrian kotikäynnit kotiin vietävissä palveluissa
19.2.2 Ostopalvelujen käynnit	23 421	77 860	61 305	14 468	6 274	16 633	199 961	Vantaa: HUSilta tämä 59829
joista ostopalvelujen yksilökäynnit	21 742	..	61 305	14 468	5 935	16 633	120 083	
ostopalvelujen ryhmäkäynnit	958	..	0	0	339	0	1 297	
ostopalvelujen päivä kuntoutus	721	..	0	0	0	0	721	
ostopalvelujen liikkuvat palvelut	0	..	0	0	0	0	0	Helsinki: Kotikäynnit sisältyvät Kotiin vietäviin palveluihin
19.3 Psykiatrisen avohoidon kustannukset yhteensä, €	42 414 002	15 477 850	15 503 968	14 269 262	11 683 040	13 234 671	112 582 794	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	36 646 597	..	0	10 833 328	10 283 892	7 654 921	65 418 738	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	5 767 405	15 477 850	15 503 968	3 435 934	1 399 148	5 579 750	47 164 055	
20 PERUSTASON MIELENTERVEYSPALVELUT								
20.1 Perustason mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	0	3 169	6 326	5 655	3 729	3 307	22 186	Helsinki: ei voida eritellä muusta perusterveydenhuollosta Tampere: Tampere : Sisältää avoterveydenhuollon psykologin,
20.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	..	3 169	6 326	5 655	3 729	3 307	22 186	Tampere: neuropsykologin ja psyatrisen sairaan-
20.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	0	0	0	0	0	
20.2 Perustason mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	0	11 641	11 667	12 398	19 902	9 954	65 562	Vantaa: Pominta käytintiedoista dg-perusteella
20.2.1 Oman toiminnan käynnit	..	11 641	11 667	12 398	19 902	9 954	65 562	
20.2.2 Ostopalvelujen käynnit	0	-	0	0	0	0	0	
20.3 Perustason mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	0	838 912	0	350 555	2 171 622	545 686	3 906 775	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	..	838 912	0	350 555	2 171 622	545 686	3 906 775	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	0	0	0	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
MUU AVOHOITO								
Muun avohoidon asiakkaat yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	
.2 Muun avohoidon käynnit yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	
.3 Muun avohoidon kustannukset yhteensä, €	0	0	0	0	0	0	0	
PSYKOTERAPIAT								
Psykoterapian asiakkaat yhteensä	993	116	271	175	45	0	1 600	
.1 Oman toiminnan asiakkaat	..	0	0	0	0	0	0	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	993	116	271	175	45	0	1 600	
.2 Psykoterapian käynnit yhteensä	8 542	0	0	5 122	106	0	13 770	
.2.1 Oman toiminnan käynnit	..	0	0	0	0	0	0	
.2.2 Ostopalvelujen käynnit	8 542	0	0	5 122	106	0	13 770	
.3 Psykoterapian kustannukset yhteensä, €	461 533	0	127 650	419 393	7 420	0	1 015 996	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	0	0	0	0	0	0	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	461 533	0	127 650	419 393	7 420	0	1 015 996	
.4 Nettiterapia (sisältyy ostopalveluihin)	0	0	0	0	0	0	0	
.4.1 Asiakkaat	776	116	271	30	0	0	1 193	
.4.2 Kustannukset, €	0	0	127 650	17 400	0	0	145 050	
KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	2 352	245	153	50	1 075	0	3 875	
.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 825	229	0	50	1 075	0	3 179	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	527	16	153	0	0	0	696	
Kotiin vietävien palvelujen käynnit yhteensä	11 708	3 124	3 261	960	8 494	0	27 547	
.1 Oman toiminnan käynnit	9 901	3 077	0	960	8 494	0	22 432	
.2 Ostopalvelujen käynnit	1 807	47	3 261	0	0	0	5 115	
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä	1 591 772	426 500	168 126	160 000	1 022 854	0	3 369 252	
.1 Oman toiminnan kustannukset	1 257 406	419 802	0	160 000	1 022 854	0	2 860 062	
.2 Ostopalvelujen kustannukset	334 366	6 698	168 126	0	0	0	509 190	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	160	52	153	0	235	0	600	
.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	36	0	0	235	0	271	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	160	16	153	0	0	0	329	
Kotiin vietävien palvelujen käynnit yhteensä	831	469	3 261	0	2 562	0	7 123	
.1 Oman toiminnan käynnit	0	422	0	0	2 562	0	2 984	
joista oman toiminnan kotikatkaisuhoidokäynnit	0	-	0	0	243	0	243	
joista oman toiminnan kotikuntoutuskäynnit	0	422	0	0	261	0	683	
.2 Ostopalvelujen käynnit	831	47	3 261	0	0	0	4 139	
joista ostopalvelujen kotikatkaisuhoidokäynnit	831	29	2 354	0	0	0	3 214	
joista ostopalvelujen kotikuntoutuskäynnit	0	18	907	0	0	0	925	
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä	94 026	57 122	168 126	0	263 681	0	582 955	
.1 Oman toiminnan kustannukset	0	50 424	0	0	263 681	0	314 105	
.2 Ostopalvelujen kustannukset	94 026	6 698	168 126	0	0	0	268 850	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	113	122	52	0	103	0	389	
Naisiasiakkaita kotiin vietävissä palveluissa	46	39	53	0	92	0	230	
KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	2 147	193	0	50	840	0	3 230	Helsinki: henkilötunnus kertaalleen
.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 825	193	0	50	840	0	2 908	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	367	-	0	0	0	0	367	
.2 Kotiin vietävien palvelujen käynnit yhteensä	10 877	2 655	0	960	5 932	0	20 424	Tampere: sisältää kaikki MT-poliklinikoiden ja psykiatrian kotikäynnit
.2.1 Oman toiminnan käynnit	9 901	2 655	0	960	5 932	0	19 448	
.2.2 Ostopalvelujen käynnit	976	-	0	0	0	0	976	
.3 Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 497 746	369 378	0	160 000	759 173	0	2 786 297	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	1 257 406	369 378	0	160 000	759 173	0	2 545 957	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	240 340	-	0	0	0	0	240 340	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	138	139	0	167	128	0	136	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
3 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen, tilapäinen palveluasuminen sekä tuki- ja tuettu asuminen)								
3.1 Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	2 940	485	400	724	748	391	5 688	
3.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 271	269	295	574	404	242	3 055	Vantaa: Sotu-kertaalleen -tieto
3.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	1 669	216	105	150	344	149	2 633	
3.2 Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	626 213	105 259	59 615	109 728	94 947	80 365	1 076 127	
3.2.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	189 734	43 029	42 673	73 905	25 398	38 516	413 255	
3.2.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	436 479	62 230	16 942	35 823	69 549	41 849	662 872	
3.3 Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	21 685 890	6 166 229	3 522 257	4 976 500	5 933 602	4 286 973	46 571 452	
3.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	4 666 347	2 425 401	2 587 463	2 876 889	2 674 657	1 930 909	17 161 667	
3.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	17 019 543	3 740 828	934 794	2 099 611	3 258 945	2 356 064	29 409 785	Oulu: tilastointi muuttunut
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	34,6	58,6	59,1	45,4	62,5	53,3	43,3	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	24,6	56,4	60,6	38,9	105,3	50,1	41,5	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	39,0	60,1	55,2	58,6	46,9	56,3	44,4	
Asumispalvelujen kustannukset kokonaiskustannuksista, %	45,5	51,4	33,0	44,9	45,3	54,2	45,7	
PALVELUASUMINEN								
3.4.4 Palveluasumisen asiakkaat yhteensä	403	1	94	216	178	34	926	Helsinki: Hetu-kertaalleen
3.4.4.1 Oman toiminnan asiakkaat	33	-	94	167	144	0	438	
3.4.4.2 Ostopalvelujen asiakkaat	378	1	0	49	34	34	496	
3.4.5 Palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	72 813	366	6 392	33 141	20 876	7 158	140 746	
3.4.5.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	4 571	-	6 392	21 967	13 081	0	46 011	Vantaa: Vrk yht tarkka tilasto Oulu: Tässä aiemmin Kenttätie, siirto tilapäishoittoon
3.4.5.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	68 242	366	0	11 174	7 795	7 158	94 735	Oulu: Uusi seuranta, sis aiemmin mt-aspa ostoihin
3.4.6 Palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	4 248 656	40 147	645 564	2 166 802	1 950 940	541 895	9 594 004	
3.4.6.1 Oman toiminnan kustannukset, €	177 629	-	645 564	1 438 041	1 637 010	0	3 898 244	
3.4.6.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	4 071 027	40 147	0	728 761	313 930	541 895	5 695 760	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	58,4	109,7	101,0	65,4	93,5	75,7	68,2	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	38,9	0,0	101,0	65,5	125,1	0,0	84,7	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	59,7	109,7	0,0	65,2	40,3	75,7	60,1	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN								
3.4.7 Tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	39	85	29	61	28	78	320	
3.4.7.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	31	0	25	0	28	84	
3.4.7.2 Ostopalvelujen asiakkaat	39	54	29	36	28	50	236	
3.4.8 Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	13 989	25 768	8 674	18 393	7 189	6 442	80 455	
3.4.8.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	7 939	0	7 921	0	6 442	22 302	Oulu: lomapv lisätty
3.4.8.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	13 989	17 829	8 674	10 472	7 189		58 153	
3.4.9 Tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	822 949	2 538 203	523 969	1 567 149	800 116	754 373	7 006 759	
3.4.9.1 Oman toiminnan kustannukset, €	-	693 929	0	601 492	0	754 373	2 049 794	
3.4.9.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	822 949	1 844 274	523 969	965 657	800 116	0	4 956 965	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	58,8	98,5	60,4	85,2	111,3	117,1	87,1	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0,0	87,4	0,0	75,9	0,0	117,1	91,9	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	58,8	103,4	60,4	92,2	111,3	0,0	85,2	
TILAPÄINEN ASUMINEN								
3.4.10 Tilapäisen asumisen asiakkaat yhteensä	697	110	209	252	276	152	1 696	
3.4.10.1 Oman toiminnan asiakkaat	697	110	209	252	239	152	1 659	Oulu: Kenttätie
3.4.10.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	37	0	37	
3.4.11 Tilapäisen asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	40 112	7 382	7 732	9 047	9 520	14 714	88 507	
3.4.11.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	40 112	7 382	7 732	9 047	6 565	14 714	85 552	Vantaa: Vuorokaudet yht. tarkka tilasto Oulu: Kenttätie (lisätty lomapäivät)
3.4.11.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	-	-	0	0	2 955	0	2 955	
3.4.12 Tilapäisen asumisen kustannukset yhteensä, €	1 627 195	1 012 399	900 327	612 561	1 381 460	1 176 536	6 710 478	
3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	1 627 195	1 012 399	900 327	612 561	787 476	1 176 536	6 116 494	
3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	593 984	0	593 984	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	40,6	137,1	116,4	67,7	145,1	80,0	75,8	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	40,6	137,1	116,4	67,7	120,0	80,0	71,5	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0,0	0,0	0,0	0,0	201,0	0,0	201,0	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
PÄIHDEASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
.1 Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 766	289	215	195	266	127	2 858	Helsinki: Hetu-kertaalleen Vantaa: Vain tämän tason tieto raportille
.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	541	128	139	130	21	62	1 021	Vantaa: Vantaalla ei eritellä tuki- ja tuettua asumista toisistaan
.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	1 252	161	76	65	245	65	1 864	
.2 Tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	499 299	71 743	36 817	49 147	57 362	35 837	750 205	
.2.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	145 051	27 708	28 549	34 970	5 752	17 360	259 390	Oulu: laskettu: tukiasukas=ohjaajapalveluiden asiakas
.2.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	354 248	44 035	8 268	14 177	51 610	18 477	490 815	Oulu: Tähän lisätty Osnan Paavolaiset ja A-killan asiakkaat
.3 Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	14 987 090	2 575 480	1 452 397	629 988	1 801 086	0	21 446 041	Oulu: ei saada eriteltyä, sisältyy Kenttätien kustannuksiin eli tp hoidon kustannuksiin
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	2 861 523	719 073	1 041 572	224 795	250 171	0	5 097 134	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	12 125 567	1 856 407	410 825	405 193	1 550 915	0	16 348 907	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	30,0	35,9	39,4	12,8	31,4	0,0	28,6	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	19,7	26,0	36,5	6,4	43,5	0,0	19,7	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	34,2	42,2	49,7	28,6	30,1	0,0	33,3	
.1 Tukiasumisen asiakkaat yhteensä	1 766	289	215	69	203	2	2 544	Helsinki: Hetu-kertaalleen Vantaa: 2015 vuodelta syötetty vain summatiedot, eli nämä tuki ja tuettu yhteensä
.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	541	128	139	69	21	2	900	
.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	1 252	161	76	0	182	0	1 671	
.2 Tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	499 299	71 743	36 817	19 541	43 147	60	670 607	
.2.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	145 051	27 708	28 549	19 541	5 752	60	226 661	
.2.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	354 248	44 035	8 268	0	37 395	0	443 946	
.3 Tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	14 987 090	2 575 480	1 452 397	64 795	1 525 063	0	20 604 825	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	2 861 523	719 073	1 041 572	64 795	250 171	0	4 937 134	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	12 125 567	1 856 407	410 825	0	1 274 892	0	15 667 691	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	30,0	35,9	39,4	3,3	35,3	0,0	30,7	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	19,7	26,0	36,5	3,3	43,5	0,0	21,8	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	34,2	42,2	49,7	0,0	34,1	0,0	35,3	
.1 Tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	126	63	10	199	
.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	61	0	0	61	
.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	-	0	0	65	63	10	138	
.2 Tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	0	0	29 606	14 215	3 077	46 898	
.2.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	-	-	0	15 429	0	0	15 429	
.2.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	-	..	0	14 177	14 215	3 077	31 469	
.3 Tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	0	0	0	565 193	276 023	0	841 216	
.3.1 Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	160 000	0	0	160 000	
.3.2 Ostopalvelujen kustannukset, €	0	..	0	405 193	276 023	0	681 216	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0,0	0,0	0,0	19,1	19,4	0,0	17,9	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0,0	0,0	0,0	10,4	0,0	0,0	10,4	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0,0	0,0	0,0	28,6	19,4	0,0	21,6	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen, tilapäinen asuminen sekä tuki- ja tuettu asuminen)								
Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	2 203	337	431	524	980	658	5 133	
.1 Oman toiminnan asiakkaat	351	78	71	6	0	437	943	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	1 852	259	360	518	980	221	4 190	
Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	723 023	105 003	106 961	164 798	250 995	182 974	1 533 754	
.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	96 865	23 716	18 366	653	0	94 845	234 445	
.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	626 158	81 287	88 595	164 145	250 995	88 129	1 299 309	Oulu:
Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	24 706 467	6 506 751	8 305 083	10 412 149	9 018 648	10 051 727	69 000 825	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	7 064 624	1 433 222	777 595	25 000	0	3 172 590	12 473 031	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	17 641 843	5 073 529	7 527 488	10 387 149	9 018 648	6 879 137	56 527 794	
Kustannukset €/ asumisvuorokausi	34,2	62,0	77,6	63,2	35,9	54,9	45,0	
Oman toiminnan kustannukset €/ asumisvuorokausi	72,9	60,4	42,3	38,3	0,0	33,5	53,2	
Ostopalvelujen kustannukset €/ asumisvuorokausi	28,2	62,4	85,0	63,3	35,9	78,1	43,5	
PALVELUASUMINEN								
Mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen asiakkaat yhteensä	0	124	215	234	166	23	762	Helsinki: Ei käytössä
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan asiakkaita	-	-	0	0	0	23	23	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen asiakkaita	-	124	215	234	166		739	
Mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	37 333	57 126	75 797	39 480	7 061	216 797	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan vuorokausia	-	-	0	0	0	7 061	7 061	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen vuorokausia	-	37 333	57 126	75 797	39 480		209 736	
Mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	0	2 068 580	6 458 670	4 837 118	2 139 616	431 174	15 935 158	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	0	-	0	0	0	431 174	431 174	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	0	2 068 580	6 458 670	4 837 118	2 139 616		15 503 984	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN								
Mielenterveysasiakkaiden tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	285	107	0	155	135	161	843	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan asiakkaita	285	31	0	0	0	161	477	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen asiakkaita	-	76	0	155	135	0	366	
Mielenterveysasiakkaiden tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	76 052	34 498	0	52 647	35 372	11 884	210 453	
Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan vuorokausia	76 052	8 604	0	0	0	11 884	96 540	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen vuorokausia	-	25 894	0	52 647	35 372		113 913	
Mielenterveysasiakkaiden tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	6 882 724	3 514 940	0	4 500 653	3 065 468	1 771 578	19 735 363	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	6 882 724	1 106 134	0	0	0	1 771 578	9 760 436	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	0	2 408 806	0	4 500 653	3 065 468		9 974 927	
TILAPÄINEN ASUMINEN								
Mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	Helsinki: Ei käytössä
Mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	
Mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen kustannukset yhteensä, €	0	0	0	0	0	0	0	
MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveysasiakkaiden tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 918	106	216	135	679	253	3 307	Oulu: aiemmat tukiasukkaat siirretty kotiinvietaisiin palveluihin eli ohjaajapalveluihin, kustannukset ovat kuitenkin tässä!
.1 Oman toiminnan asiakkaat	66	47	71	6	0	253	443	
.2 Ostopalvelujen asiakkaat	1 852	59	145	129	679	0	2 864	
Mielenterveysasiakkaiden tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	646 971	33 172	49 835	36 354	176 143	75 900	1 018 375	
.1 Oman toiminnan asumisvuorokaudet	20 813	15 112	18 366	653	0	75 900	130 844	
.2 Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	626 158	18 060	31 469	35 701	176 143	0	887 531	
Mielenterveysasiakkaiden tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	17 823 743	923 231	1 846 412	1 074 378	3 813 564	969 838	26 451 166	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	181 900	327 088	777 595	25 000	0	969 838	2 281 421	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	17 641 843	596 143	1 068 817	1 049 378	3 813 564	0	24 169 745	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	27,5	27,8	37,1	29,6	21,7	12,8	26,0	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	8,7	21,6	42,3	38,3	0,0	12,8	17,4	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	28,2	33,0	34,0	29,4	21,7	0,0	27,2	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
Mielenterveysasiakkaiden tukiasumisen asiakkaat yhteensä	1 918	47	0	0	205	253	2 423	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan asiakkaita	66	47	0	0	0	253	366	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen asiakkaita	1 852	-	0	0	205	0	2 057	
Mielenterveysasiakkaiden tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	646 971	16 210	0	0	51 374	75 900	790 455	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan vuorokausia	20 813	16 210	0	0	0	75 900	112 923	Oulu: laskettu 300 vrk/v
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen vuorokausia	626 158	-	0	0	51 374	0	677 532	Helsinki: kaava korvattu luvulla, Niemikotisäätiön välivuokrattujen asuntojen asumisvuorokausia ei saada ikäeriteltynä
Mielenterveysasiakkaiden tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	17 823 743	327 088	0	0	1 909 911	969 838	21 030 580	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	181 900	327 088	0	0	0	969 838	1 478 826	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	17 641 843	-	0	0	1 909 911	0	19 551 754	
Mielenterveysasiakkaiden tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	0	59	216	135	474	0	884	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan asiakkaita	-	-	71	6	0	0	77	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen asiakkaita	-	59	145	129	474	0	807	
Mielenterveysasiakkaiden tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	18 060	49 835	36 354	124 769	0	229 018	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan vuorokausia	-	-	18 366	653	0	0	19 019	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen vuorokausia	-	18 060	31 469	35 701	124 769	0	209 999	
Mielenterveysasiakkaiden tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	0	596 143	1 846 412	1 074 378	1 903 653	0	5 420 586	
.1 Mielenterveysasiakkaiden oman toiminnan kustannukset	-	-	777 595	25 000	0	0	802 595	
.2 Mielenterveysasiakkaiden ostopalvelujen kustannukset	-	596 143	1 068 817	1 049 378	1 903 653	0	4 617 991	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
4 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOIDON KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
4.1 Laitoshoidon asiakkaat yhteensä	1 955	750	864	779	588	307	5 243	
4.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 600	541	472	196	250	307	3 366	
4.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	355	209	392	583	338	0	1 877	
4.2 Laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	37 376	10 487	17 855	12 653	6 085	4 073	88 529	Oulu: Muutto uusiin tiloihin vaikuttaa toteutuneisiin hoitopäivämääriin vuonna 2016. Päihdekliniikan käyttöaste (huomioituna muutto uusiin tiloihin) oli n. 73 % vuonna 2016, kun se edellisenä vuonna oli n. 68 %.
4.2.1 Oman toiminnan hoitovuorokaudet	26 398	5 476	5 233	2 924	1 454	4 073	45 558	
4.2.2 Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	10 978	5 011	12 622	9 729	4 631	0	42 971	
4.3 Laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	10 792 000	2 065 563	3 277 297	3 461 624	1 669 852	1 477 307	22 743 642	Oulu: Laitoshoitoa ei voi jakaa kuntoutus- ja katkaisuhoidon kesken luotettavasti, vaan kustannukset ilmoitetaan kokonaisuudessaan laitoshoitona.
4.3.1 Oman toiminnan nettokustannukset, €	8 728 567	1 218 989	1 515 637	1 285 933	593 354	1 477 307	14 819 786	
4.3.2 Ostopalvelujen nettokustannukset, €	2 063 433	846 574	1 761 660	2 175 691	1 076 498	0	7 923 856	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	288,7	197,0	183,6	273,6	274,4	362,7	256,9	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	330,7	222,6	289,6	439,8	408,1	362,7	325,3	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	188,0	168,9	139,6	223,6	232,5	0,0	184,4	
Laitoshoidon kustannukset kokonaiskustannuksista, %	22,7	17,2	30,7	31,2	12,8	18,7	22,3	
KATKAISU- JA VIEROITUSHOITO								
4.4.1 Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon asiakkaat yhteensä	1 100	591	577	701	489	283	3 741	Oulu: Oulussa asiakas- ja hoitopäivämäärät sis. korvaushoidon aloitukset.
4.4.1.1 Oman toiminnan asiakkaat	1 042	541	472	196	243	283	2 777	
4.4.1.2 Ostopalvelujen asiakkaat	58	50	105	505	246	0	964	
4.4.2 Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	9 195	6 046	6 337	8 182	3 753	3 550	37 063	
4.4.2.1 Oman toiminnan hoitovuorokaudet	8 473	5 476	5 233	2 924	1 339	3 550	26 995	
4.4.2.2 Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	722	570	1 104	5 258	2 414	0	10 068	
4.4.3 Katkaisu- ja vieroituslaitoshoidon kustannukset yhteensä, €	..	1 340 252	1 724 999	2 695 077	1 366 279	0	7 126 607	
4.4.3.1 Oman toiminnan nettokustannukset, €	4 273 303	1 218 989	1 515 637	1 285 933	554 313		8 848 175	
4.4.3.2 Ostopalvelujen nettokustannukset, €	..	121 263	209 362	1 409 144	811 966	0	2 551 735	Helsinki: Ostoista ei saada eriteltyä katkaisua kuntoutuksesta
Kustannukset € / hoitovuorokausi	0,0	221,7	272,2	329,4	364,0	0,0	192,3	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	504,3	222,6	289,6	439,8	414,0	0,0	327,8	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0,0	212,7	189,6	268,0	336,4	0,0	253,5	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
KUNTOUTUSHOITO								
4.4.4 Kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	803	159	287	78	99	24	1 450	Helsinki: Hetu-kertaalleen Oulu: Laitoskuntoutusta oli 3/2016 saakka.
4.4.4.1 Oman toiminnan asiakkaat	558	-	0	0	7	24	589	
4.4.4.2 Ostopalvelujen asiakkaat	297	159	287	78	92	0	913	
4.4.5 Kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	28 181	4 441	11 518	4 471	2 332	523	51 466	
4.4.5.1 Oman toiminnan hoitovuorokaudet	17 925	-	0	0	115	523	18 563	
4.4.5.2 Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	10 256	4 441	11 518	4 471	2 217	0	32 903	
4.4.6 Kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	..	725 311	1 552 298	766 547	303 573	0	3 347 729	
4.4.6.1 Oman toiminnan nettokustannukset, €	4 455 264	-	0	0	39 041	0	4 494 305	
4.4.6.2 Ostopalvelujen nettokustannukset, €	..	725 311	1 552 298	766 547	264 532	0	3 308 688	Helsinki: Ostoista ei saada eriteltyä katkaisua kuntoutuksesta
Kustannukset € / hoitovuorokausi	0,0	163,3	134,8	171,4	130,2	0,0	65,0	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	248,6	0,0	0,0	0,0	339,5	0,0	242,1	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0,0	163,3	134,8	171,4	119,3	0,0	100,6	
MIELENTERVEYSPALVELUJEN LAITOSHOIDON KOKONAISUUS VUODEN AIKANA								
PSYKIATRINEN OSASTOHOITO								
Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat yhteensä	2 323	841	790	1 267	1 265	749	7 235	Helsinki: henkilötunnus kertaalleen
.1 Oman toiminnan asiakkaita	1 916	0	0	992	421	0	3 329	
.2 Ostopalvelujen asiakkaita	601	841	790	275	844	749	4 100	
Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokaudet yhteensä	115 467	29 659	29 962	33 700	63 087	30 936	302 811	
Oman toiminnan vuorokausia	70 330	0	0	29 457	27 358	0	127 145	
.2 Ostopalvelujen vuorokausia	45 137	29 659	29 962	4 243	35 729	30 936	175 666	
Psykiatrisen osastohoidon kustannukset yhteensä, €	58 889 262	13 713 431	12 181 690	10 285 643	22 590 898	14 672 430	132 333 353	
.1 Oman toiminnan nettokustannukset	36 202 137	0	0	7 753 843	7 469 124	0	51 425 104	
.2 Ostopalvelujen nettokustannukset	22 687 125	13 713 431	12 181 690	2 531 800	15 121 774	14 672 430	80 908 249	

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO	VUOTTA 2016 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	
MUUT PÄIHDEHUOLTOA KOSKEVAT TIEDOT								
PÄIHDEPSYKIAATRIAN ERIKOISSAIRAANHOITO								
.1 Asiakkaat yhteensä	339	179	102	0	218	0	838	
18–64-vuotiaat	339	0	0	0	218	0	557	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	0	0	
.2 Käynnit yhteensä	18 007	4 077	2 555	0	351	0	24 990	
18–64-vuotiaat	18 007	0	0	0	351	0	18 358	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	0	0	
.3 Hoitovuorokaudet yhteensä	2 622	975	517	0	2 511	0	6 625	
18–64-vuotiaat	2 622	0	0	0	2 511	0	5 133	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	0	0	
.4 Nettokustannukset yhteensä	5 702 208	1 125 000	636 000	0	1 171 453	0	8 634 661	
.4.1 Bruttokustannukset yhteensä	0	0	0	0	0	0	0	
.4.2 Perityt maksut yhteensä	0	0	0	0	...	0	0	

Liite 3: Päihdepalvelujen toiminta- ja kustannustietojen aikasarjat 2012–2016

Vuosi	HELSINKI	Muutos, %	ESPOO	Muutos, %	VANTAA	Muutos, %	TURKU	Muutos, %	TAMPERE	Muutos, %	OULU	Muutos, %	KUUSIKKO	Muutos, %	
A. PÄIHDEHUOLLON AVOHUOLLON, ASUMISPALVELUJEN SEKÄ LAITOSHOIDON KUSTANNUKSET															
2012	46 713 147	12,9	11 702 156	18,8	9 483 550	-2,4	9 317 217	-9,7	14 218 899	4,0	4 503 997	8,1	95 938 966	7,7	
2013	49 803 112	6,6	12 822 612	9,6	10 575 428	11,5	10 475 071	12,4	13 854 227	-2,6	5 551 351	23,3	103 081 800	7,4	
2014	50 574 052	1,5	12 989 943	1,3	9 891 482	-6,5	9 943 269	-5,1	13 703 697	-1,1	5 473 667	-1,4	102 576 110	-0,5	
2015	48 778 266	-3,6	12 642 011	-2,7	10 312 315	4,3	10 819 168	8,8	12 636 436	-7,8	5 821 475	6,4	101 009 671	-1,5	
2016	47 610 108	-2,4	11 550 990	-8,6	10 669 616	3,5	11 086 668	2,5	13 089 834	3,6	7 902 823	35,8	101 910 039	0,9	
1. PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS VUODEN AIKANA (Ehkäisevä päihdetyö, polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)															
1.1 Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	2012	11 712	-1,3	4 131	-12,9	4 499	14,4	2 387	-6,4	4 528	2,8	1 991	13,8	29 248	0,0
	2013	12 358	5,5	4 004	-3,1	4 193	-6,8	2 931	22,8	4 328	-4,4	2 128	6,9	29 942	2,3
	2014	12 393	0,3	3 986	-0,4	4 429	5,6	3 469	18,4	4 151	-4,1	2 188	2,8	30 616	2,3
	2015	11 410	-7,9	3 712	-6,9	4 590	3,6	3 566	2,8	4 461	7,5	2 213	1,1	29 952	-2,2
	2016	9 246	-19,0	2 387	-35,7	4 523	-1,5	3 344	-6,2	4 421	-0,9	2 296	0,0	26 217	-12,5
Asiakkaat kunnallinen toiminta	2012	8 127	-2,7	1 973	-22,9	3 105	13,2	1 449	-4,5	1 553	9,8	1 991	13,8	18 198	-0,8
	2013	8 570	5,5	2 174	10,2	3 089	-0,5	1 697	17,1	1 541	-0,8	2 068	3,9	19 139	5,2
	2014	8 670	1,2	1 769	-18,6	3 175	2,8	1 995	17,6	1 476	-4,2	2 144	3,7	19 229	0,5
	2015	7 935	-8,5	1 970	11,4	3 423	7,8	2 271	13,8	2 075	40,6	2 165	1,0	19 839	3,2
	2016	8 607	-6,9	1 853	-22,4	3 546	-21,6	2 243	-32,9	2 913	-34,1	2 296	0,0	21 458	8,2
Asiakkaat ostopalvelut	2012	3 585	2,3	2 158	-1,2	1 394	17,3	938	-9,0	2 975	6,1	0	0,0	11 050	3,1
	2013	3 788	5,7	1 830	-15,2	1 130	-18,9	1 234	31,6	2 787	-6,3	60	0,0	10 829	-2,0
	2014	3 723	-1,7	2 226	21,6	1 288	14,0	1 474	19,4	2 675	-4,0	44	-26,7	11 430	5,5
	2015	3 475	-6,7	1 742	-21,7	1 167	-9,4	1 295	-12,1	2 493	-6,8	48	9,1	10 220	-10,6
	2016	639	-81,6	534	-69,3	977	-16,3	1 101	-15,0	1 508	-39,5	0	-100,0	4 759	-53,4
1.2 Avopalvelujen käynnit yhteensä	2012	123 829	-0,5	30 466	13,0	34 104	19,2	28 894	-4,5	52 271	9,7	12 874	16,1	282 438	5,0
	2013	267 680	116,2	29 305	-3,8	39 846	16,8	33 599	16,3	52 875	1,2	16 013	24,4	439 318	55,5
	2014	252 663	-5,6	33 950	15,9	50 057	25,6	35 650	6,1	46 051	-12,9	20 316	26,9	438 687	-0,1
	2015	234 812	-7,1	33 091	-2,5	53 455	6,8	36 311	1,9	44 659	-3,0	21 310	4,9	423 638	-3,4
	2016	210 074	-10,5	27 328	-17,4	51 170	-4,3	30 781	-15,2	45 444	1,8	17 752	-16,7	382 549	-9,7
Käynnit kunnallinen toiminta	2012	59 270	-8,2	11 977	-15,7	27 738	14,8	20 589	-3,3	2 717	-3,9	12 874	16,1	135 165	-2,1
	2013	202 104	241,0	11 294	-5,7	31 762	14,5	24 206	17,6	2 893	6,5	12 893	0,1	285 152	111,0
	2014	189 468	-6,3	9 695	-14,2	44 534	40,2	26 605	9,9	2 770	-4,3	15 916	23,4	288 988	1,3
	2015	177 620	-6,3	12 990	34,0	49 817	11,9	27 043	1,6	4 872	75,9	16 810	5,6	289 152	0,1
	2016	192 369	8,3	14 520	11,8	46 275	-7,1	22 689	-16,1	11 819	142,6	17 752	5,6	305 424	5,6
Käynnit ostopalvelut	2012	64 559	7,7	18 489	44,9	7 755	74,5	8 305	-7,5	49 554	10,5	0	0,0	148 662	13,5
	2013	65 576	1,6	18 011	-2,6	9 708	25,2	9 393	13,1	49 982	0,9	3 120	0,0	155 790	4,8
	2014	63 195	-3,6	24 255	34,7	7 533	-22,4	9 045	-3,7	43 281	-13,4	4 400	41,0	151 709	-2,6
	2015	57 192	-9,5	20 101	-17,1	5 400	-28,3	9 268	2,5	39 787	-8,1	4 500	2,3	136 248	-10,2
	2016	17 705	-69,0	12 808	-36,3	4 895	-9,4	8 092	-12,7	33 625	-15,5	0	-100,0	77 125	-43,4
1.3 Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	2012	15 302 484	0,3	3 484 158	-12,8	3 388 770	4,5	2 377 063	-12,2	5 088 707	0,2	1 410 851	7,5	31 052 033	-1,7
	2013	15 021 776	-1,8	3 679 527	5,6	3 663 669	8,1	2 702 463	13,7	5 752 017	13,0	1 821 453	29,1	32 640 905	5,1
	2014	14 762 051	-1,7	3 885 418	5,6	3 675 241	0,3	2 556 551	-5,4	5 871 194	2,1	1 911 490	4,9	32 661 945	0,1
	2015	14 381 798	-2,6	3 662 867	-5,7	3 790 401	3,1	2 658 776	4,0	5 106 820	-13,0	2 025 081	5,9	31 625 742	-3,2
	2016	15 132 218	5,2	3 319 198	-9,4	3 870 062	2,1	2 648 544	-0,4	5 486 380	7,4	2 138 543	5,6	32 594 945	3,1
Kustannukset kunnallinen toiminta	2012	11 570 993	-3,0	1 606 773	-18,5	2 754 489	-5,1	1 509 627	6,1	1 839 620	-3,5	1 410 851	7,5	20 692 353	-3,5
	2013	10 448 865	-9,7	1 761 309	9,6	2 893 569	5,0	1 724 063	14,2	2 219 657	20,7	1 755 547	24,4	20 803 009	0,5
	2014	10 358 764	-0,9	1 811 046	2,8	2 977 232	2,9	1 567 429	-9,1	2 215 844	-0,2	1 845 587	5,1	20 775 902	-0,1
	2015	10 465 518	1,0	1 886 482	4,2	3 191 054	7,2	1 654 486	5,6	2 359 109	6,5	1 953 685	5,9	21 510 335	3,5
	2016	10 599 329	1,3	1 623 632	-13,9	3 122 423	-2,2	1 596 060	-3,5	3 130 267	32,7	2 138 543	9,5	22 210 254	3,3
Kustannukset ostopalvelut	2012	3 731 491	12,2	1 877 385	-7,2	634 281	86,7	867 436	-32,4	3 249 087	2,4	0	0,0	10 359 680	2,1
	2013	4 572 911	22,5	1 918 219	2,2	770 100	21,4	978 400	12,8	3 532 360	8,7	65 905	0,0	11 837 895	14,3
	2014	4 403 287	-3,7	2 074 372	8,1	698 009	-9,4	989 122	1,1	3 655 350	3,5	65 903	0,0	11 886 043	0,4
	2015	3 916 279	-11,1	1 776 385	-14,4	599 347	-14,1	1 004 290	1,5	2 747 711	-24,8	71 395	8,3	10 115 407	-14,9
	2016	4 532 889	15,7	1 794 835	1,0	747 639	24,7	1 052 484	4,8	2 356 113	-14,3	0	-100,0	10 483 960	3,6
2. PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINiset PALVELUT (A-kliniikka, H-kliniikka, nuorisosäät, korvaushoito ja päiväskuntoutus)															
2.1 Poliittisten palvelujen asiakkaat yhteensä	2012	5 683	-5,4	1 752	-7,6	1 977	11,6	1 415	-4,6	2 370	-1,8	1 756	15,5	14 953	-0,9
	2013	5 809	2,2	1 651	-5,8	1 960	-0,9	1 450	2,5	2 235	-5,7	1 828	4,1	14 933	-0,1
	2014	6 042	4,0	1 520	-7,9	2 069	5,6	1 409	-2,8	2 049	-8,3	1 794	-1,9	14 883	-0,3
	2015	6 217	2,9	1 303	-14,3	2 320	12,1	1 390	-1,3	2 299	12,2	1 837	2,4	15 366	3,2
	2016	7 119	14,5	1 416	8,7	2 376	2,4	1 402	0,9	2 225	-3,2	1 907	3,8	16 445	7,0
Asiakkaat kunnallinen toiminta	2012	4 991	-4,7	619	-11,1	1 906	10,2	477	5,5	136	34,7	1 756	15,5	9 885	1,5
	2013	5 099	2,2	816	31,8	1 873	-1,7	466	-2,3	148	8,8	1 768	0,7	10 170	2,9
	2014	5 475	7,4	1 067	30,8	1 969	5,1	497	6,7	139	-6,1	1 750	-1,0	10 897	7,1
	2015	5 697	4,1	1 065	-0,2	2 203	11,9	563	13,3	669	381,3	1 789	2,2	11 986	10,0
	2016	6 640	16,6	1 152	8,2	2 243	1,8	578	2,7	1 464	118,8	1 907	6,6	13 984	16,7
Asiakkaat ostopalvelut	2012	692	-10,5	1 133	-5,6	71	69,0	938	-9,0	2 234	5,1	-	0,0	5 068	-2,0
	2013	710	2,6	835	-26,3	87	22,5	984	4,9	2 087	-6,6	60	0,0	4 763	-6,0
	2014	567	-20,1	453	-45,7	100	14,9	912	-7,3	1 910	-8,5	44	-26,7	3 986	-16,3
	2015	520	-8,3	238	-47,5	117	17,0	827	-9,3	1 737	-9,1	48	9,1	3 487	-12,5
	2016	479	-7,9	264	10,9	133	13,7	824	-0,4	761	-56,2	0	-100,0	2 461	-29,4

Vuosi		HELSINKI	Muutos, %	ESPOO	Muutos, %	VANTAA	Muutos, %	TURKU	Muutos, %	TAMPERE	Muutos, %	OULU	Muutos, %	KUUSIKKO	Muutos, %
2. PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINiset PALVELUT (A-klinikka, H-klinikka, nuorisoseamat, korvaushoito ja päiväkirjoutus)															
2.2 Polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä	2012	49 183	-4,4	12 385	-7,4	21 895	17,9	10 629	-5,1	39 623	14,9	11 580	14,0	145 295	4,4
	2013	56 562	15,0	11 775	-4,9	22 692	3,6	11 723	10,3	39 020	-1,5	14 748	27,4	156 520	7,7
	2014	62 596	10,7	10 779	-8,5	33 606	48,1	10 917	-6,9	29 345	-24,8	18 845	2,8	166 088	6,1
	2015	61 877	-1,1	8 007	-25,7	38 794	15,4	10 893	-0,2	27 509	-6,3	20 005	6,2	167 085	0,6
	2016	63 661	2,9	8 312	3,8	35 901	-7,5	10 135	-7,0	27 163	-1,3	16 293	-18,6	161 465	-3,4
Käynnit kunnallinen toiminta	2012	40 868	-11,1	6 326	-0,8	20 159	12,9	2 324	4,3	0	0,0	11 580	14,0	81 257	-1,6
	2013	48 525	18,7	6 101	-3,6	20 140	-0,1	2 663	14,6	0	0,0	11 628	0,4	89 057	9,6
	2014	56 654	16,8	6 616	8,4	32 221	60,0	2 632	-1,2	0	0,0	14 445	24,2	112 568	26,4
	2015	57 355	1,2	6 966	5,3	37 514	16,4	2 420	-8,1	1 776	0,0	15 505	7,3	121 536	8,0
	2016	59 605	3,9	6 956	-0,1	34 958	-6,8	2 632	8,8	7 090	299,2	16 293	5,1	127 534	4,9
Käynnit ostopalvelut	2012	8 315	52,3	6 059	-13,5	1 736	142,1	8 305	-7,5	39 623	14,9	0	0,0	64 038	13,1
	2013	8 037	-3,3	5 674	-6,4	2 552	47,0	9 060	9,1	39 020	-1,5	3 120	0,0	67 463	5,3
	2014	5 942	-26,1	4 163	-26,6	1 385	-45,7	8 285	-8,6	29 345	-24,8	4 400	41,0	53 520	-20,7
	2015	4 522	-23,9	1 041	-75,0	1 280	-7,6	8 473	2,3	25 733	-12,3	4 500	2,3	45 549	-14,9
	2016	4 056	-10,3	1 356	30,3	943	-26,3	7 503	-11,4	20 073	-22,0	0	-100,0	33 931	-25,5
2.3 Polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	2012	12 164 637	3,8	2 141 380	-8,2	2 478 575	0,7	1 794 203	-16,4	3 560 384	-2,4	1 321 440	8,7	23 460 620	-0,3
	2013	11 593 292	-4,7	2 259 373	5,5	2 720 589	9,8	2 038 551	13,6	3 961 931	11,3	1 739 843	31,7	24 313 579	3,6
	2014	11 173 495	-3,6	2 458 053	8,8	3 225 865	18,6	1 881 482	-7,7	3 965 372	0,1	1 828 821	5,1	24 533 088	0,9
	2015	11 085 166	-0,8	2 170 323	-11,7	3 340 406	3,6	1 944 873	3,4	3 183 669	-19,7	1 930 632	5,6	23 655 069	-3,6
	2016	11 051 197	-0,3	2 119 278	-2,4	3 334 695	-0,2	1 991 419	2,4	3 503 933	10,1	2 065 188	7,0	24 065 711	1,7
Kustannukset kunnallinen toiminta	2012	9 733 864	3,8	784 521	-12,8	2 160 089	-5,7	926 767	7,5	716 095	-1,5	1 321 440	8,7	15 642 777	1,8
	2013	8 354 081	-14,2	857 171	9,3	2 259 075	4,6	1 126 751	21,6	863 284	20,6	1 673 938	26,7	15 134 300	-3,3
	2014	8 073 684	-3,4	825 502	-3,7	2 750 380	21,7	1 071 530	-4,9	780 087	-9,6	1 762 918	5,3	15 264 101	0,9
	2015	8 342 552	3,3	735 875	-10,9	2 895 784	5,3	1 110 673	3,7	906 023	16,1	1 859 237	5,5	15 850 143	3,8
	2016	8 466 035	1,5	580 734	-21,1	2 813 402	-2,8	1 165 459	4,9	1 583 590	74,8	2 065 188	11,1	16 674 408	5,2
Kustannukset ostopalvelut	2012	2 430 773	3,9	1 356 859	-5,3	318 486	86,8	867 436	-32,4	2 844 289	-2,6	0	0,0	7 817 843	-4,0
	2013	3 239 211	33,3	1 402 202	3,3	461 514	44,9	911 800	5,1	3 098 647	8,9	65 905	0,0	9 179 280	17,4
	2014	3 099 811	-4,3	1 632 551	16,4	475 485	3,0	809 952	-11,2	3 185 285	2,8	65 903	0,0	9 268 987	1,0
	2015	2 742 614	-11,5	1 434 448	-12,1	444 622	-6,5	834 200	3,0	2 277 646	-28,5	71 395	8,3	7 804 926	-15,8
	2016	2 585 162	-5,7	1 538 544	7,3	521 294	17,2	825 960	-1,0	1 920 343	-15,7	0	-100,0	7 391 303	-5,3
2.4 A-klinikan polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	2012	4 338	-12,4	1 609	-8,7	1 328	6,9	1 207	-6,5	1 270	4,7	1 416	-3,6	11 168	-6,4
	2013	4 201	-3,2	1 475	-8,3	1 198	-9,8	1 244	3,1	1 199	-5,6	1 546	9,2	10 863	-2,7
	2014	4 449	5,9	1 291	-12,5	1 138	-5,0	1 164	-6,4	1 034	-13,8	1 511	-2,3	10 587	-2,5
	2015	4 593	3,2	1 103	-14,6	1 183	4,0	1 139	-2,1	974	-5,8	1 754	16,1	10 746	1,5
	2016	4 689	2,1	1 180	7,0	1 308	10,6	1 154	1,3	1 336	37,2	1 712	-2,4	11 379	5,9
2.5 A-klinikan polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä	2012	38 388	-14,5	12 234	-8,6	11 251	-0,5	10 629	-5,1	14 172	6,1	11 580	14,0	98 254	-5,8
	2013	43 023	12,1	11 275	-7,8	10 152	-9,8	11 723	10,3	12 327	-13,0	11 628	0,4	100 128	1,9
	2014	49 619	15,3	9 282	-17,7	10 159	0,1	10 917	-6,9	8 398	-31,9	14 445	24,2	102 820	2,7
	2015	50 693	2,2	6 966	-25,0	10 400	2,4	10 893	-0,2	4 843	-42,3	15 505	7,3	99 300	-3,4
	2016	50 349	-0,7	7 753	11,3	10 546	1,4	9 873	-9,4	7 090	46,4	16 293	5,1	101 904	2,6
2.6 A-klinikan polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	2012	6 245 084	1,2	856 326	-9,6	1 294 870	10,6	1 066 624	-27,6	726 524	-3,1	1 079 861	10,4	11 269 289	-1,9
	2013	5 416 930	-13,3	917 415	7,1	1 329 186	2,7	1 199 487	12,5	914 148	25,8	1 355 875	25,6	11 133 040	-1,2
	2014	5 403 579	-0,2	837 046	-8,8	1 296 725	-2,4	1 060 681	-11,6	995 506	8,9	1 417 105	4,5	11 010 642	-1,1
	2015	5 626 968	4,1	819 121	-2,1	1 319 675	1,8	1 133 658	6,9	536 558	-46,1	1 484 733	4,8	10 920 713	-0,8
	2016	5 651 446	0,4	612 865	-25,2	1 295 421	-1,8	1 150 860	1,5	974 286	81,6	1 580 255	6,4	11 265 133	3,2
2.7 Korvaushoidon asiakkaat yhteensä	2012	847	5,1	140	5,3	119	10,2	208	8,3	232	37,3	85	-10,5	1 631	8,5
	2013	862	1,8	171	22,1	134	12,6	206	-1,0	232	0,0	155	82,4	1 760	7,9
	2014	788	-8,6	182	6,4	135	0,7	245	18,9	244	5,2	178	14,8	1 772	0,7
	2015	829	5,2	188	3,3	175	29,6	251	2,4	251	2,9	175	-1,7	1 869	5,5
	2016	921	11,1	234	24,5	214	22,3	239	-4,8	242	-3,6	195	11,4	2 045	9,4
2.9 Korvaushoidon kustannukset yhteensä, €	2012	4 409 715	3,9	1 279 159	-3,6	625 473	-21,0	727 579	8,2	1 384 150	-6,4	241 580	1,7	8 667 656	-0,9
	2013	4 143 178	-6,0	1 313 939	2,7	717 209	14,7	839 064	15,3	1 556 362	12,4	318 063	31,7	8 887 816	2,5
	2014	3 875 160	-6,5	1 554 710	18,3	326 056	-54,5	820 801	-2,2	1 533 154	-1,5	345 813	8,7	8 455 694	-4,9
	2015	3 753 470	-3,1	1 269 160	-18,4	308 392	-5,4	811 215	-1,2	1 348 138	-12,1	374 504	8,3	7 864 878	-7,0
	2016	3 668 661	-2,3	1 498 243	18,0	433 263	40,5	831 919	2,6	1 259 295	-6,6	484 933	29,5	8 176 314	4,0
3. PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUT															
3.1 Asumispalvelut, asiakkaat yhteensä	2012	2 834	8,4	174	1,2	356	10,9	630	-13,3	974	7,5	300	10,3	5 268	5,1
	2013	3 126	10,3	195	12,1	364	2,2	668	6,0	748	-23,2	352	17,3	5 453	3,5
	2014	3 081	-1,4	222	13,8	376	3,3	629	-5,8	754	0,8	321	-8,8	5 383	-1,3
	2015	2 889	-6,2	543	144,6	394	4,8	656	4,3	826	9,5	302	-5,9	5 610	4,2
	2016	2 940	1,8	485	-10,7	400	1,5	724	10,4	748	-9,4	391	29,5	5 688	-100,0
3.2 Asumispalvelut, asumisvuorokaudet yhteensä	2012	558 251	14,9	68 962	61,2	48 779	18,3	107 114	-0,3	123 895	-7,6	58 424	9,3	965 425	11,7
	2013	642 119	15,0	101 695	47,5	54 114	10,9	107 858	0,7	101 233	-18,3	81 830	40,1	1 088 849	12,8
	2014	658 030	2,5	105 497	3,7	59 118	9,2	107 204	-0,6	101 704	0,5	62 390	-23,8	1 093 943	0,5
	2015	634 591	-3,6	107 121	1,5	58 896	-0,4	103 188	-3,7	93 287	-8,3	55 975	-10,3	1 053 058	-3,7
	2016	626 213	-1,3	105 259	-1,7	59 615	1,2	109 728	6,3	94 947	1,8	80 365	43,6	1 076 127	-87,0
Asumisvuorokaudet kunnallinen toiminta	2012	173 076	-2,5	31 091	-4,1	25 347	4,5	76 232	-2,1	26 263	1,5	45 424	12,3	377 433	-0,2
	2013	189 152	9,3	49 966	60,7	32 124	26,7	75 537	-0,9	28 254	7,6	67 830	49,3	442 863	17,3
	2014	201 237	6,4	49 228	-1,5	39 435	22,8	72 404	-4,1	30 144	6,7	47 820	-29,5	440 268	-0,6
	2015	200 917	-0,2	43 767	-11,1	41 291	4,7	70 054	-3,2	27 709	-8,1	40 575	-15,2	424 313	-3,6
	2016	189 734	-5,6	43 029	-1,7	424									

Vuosi	HELSINKI	Muutos, %	ESPOO	Muutos, %	VANTAA	Muutos, %	TURKU	Muutos, %	TAMPERE	Muutos, %	OULU	Muutos, %	KUUSIKKO	Muutos, %	
3. PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUT															
3.3 Asumispalvelut, kustannukset yhteensä	2012	17 185 771	22,3	5 109 022	82,8	3 120 580	6,2	3 937 506	-9,8	6 619 459	11,1	1 832 382	7,6	37 804 719	18,8
	2013	21 770 164	26,7	6 144 755	20,3	3 457 675	10,8	4 481 105	13,8	5 827 616	-12,0	2 151 120	17,4	43 832 435	15,9
	2014	22 552 848	3,6	6 082 850	-1,0	3 322 493	-3,9	4 296 111	-4,1	5 666 531	-2,8	2 024 661	-5,9	43 945 494	0,3
	2015	22 401 308	-0,7	6 355 994	4,5	3 485 582	4,9	4 738 508	10,3	5 847 165	3,2	2 112 775	4,4	44 941 332	2,3
	2016	21 685 890	-3,2	6 166 229	-3,0	3 522 257	1,1	4 976 500	5,0	5 933 602	1,5	4 286 973	102,9	46 571 452	3,6
Kustannukset kunnallinen toiminta	2012	4 267 018	1,2	2 474 864	35,4	2 246 589	1,8	2 214 755	1,1	2 522 749	0,1	1 585 781	5,1	15 311 757	5,8
	2013	5 740 553	34,5	2 689 748	8,7	2 604 960	16,0	2 744 602	23,9	2 668 747	5,8	1 791 954	13,0	18 240 564	19,1
	2014	5 566 123	-3,0	2 449 053	-8,9	2 545 770	-2,3	2 594 577	-5,5	2 682 864	0,5	1 668 662	-6,9	17 507 049	-4,0
	2015	5 527 608	-0,7	2 626 430	7,2	2 581 287	1,4	2 687 867	3,6	2 726 566	1,6	1 751 284	5,0	17 901 042	2,3
	2016	4 666 347	-15,6	2 425 401	-7,7	2 587 463	0,2	2 876 889	7,0	2 674 657	-1,9	1 930 909	10,3	17 161 667	-4,1
Kustannukset ostopalvelut	2012	12 918 753	31,3	2 634 158	172,2	873 990	19,8	1 722 751	-20,8	4 096 710	19,1	246 601	27,3	22 492 962	29,7
	2013	16 029 611	24,1	3 455 007	31,2	852 715	-2,4	1 736 503	0,8	3 158 869	-22,9	359 166	45,6	25 591 871	13,8
	2014	16 986 725	6,0	3 633 797	5,2	776 723	-8,9	1 701 534	-2,0	2 983 667	-5,5	355 999	-0,9	26 438 445	3,3
	2015	16 873 699	-0,7	3 729 564	2,6	904 295	16,4	2 050 641	20,5	3 120 599	4,6	361 491	1,5	27 040 290	2,3
	2016	17 019 543	0,9	3 740 828	0,3	934 794	3,4	2 099 611	2,4	3 258 945	4,4	2 356 064	551,8	29 409 785	8,8
4. PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO															
4.1 Laitoshoito, asiakkaat yhteensä	2012	2 153	2,8	929	-1,7	665	3,3	726	-9,1	1 095	-8,4	524	-2,6	6 092	-2,0
	2013	1 972	-8,4	956	2,9	740	11,3	784	8,0	1 012	-7,6	560	6,9	6 024	-1,1
	2014	1 876	-4,9	864	-9,6	755	2,0	733	-6,5	839	-17,1	348	-37,9	5 415	-10,1
	2015	2 185	16,5	806	-6,7	832	10,2	759	3,5	630	-24,9	333	-4,3	5 545	2,4
	2016	1 955	-10,5	750	-6,9	864	3,8	779	2,6	588	-6,7	307	-7,8	5 243	-5,4
Asiakkaat kunnallinen toiminta	2012	1 635	0,0	451	-0,7	383	8,5	191	-17,0	367	1,4	516	-2,1	3 543	84,0
	2013	1 467	-10,3	492	9,1	393	2,6	164	-14,1	319	-13,1	548	6,2	3 383	-4,5
	2014	1 592	8,5	489	-0,6	470	19,6	181	10,4	300	-6,0	346	-36,9	3 378	-0,1
	2015	1 846	16,0	552	12,9	461	-1,9	191	5,5	289	-3,7	331	-4,3	3 670	8,6
	2016	1 600	-13,3	541	-2,0	472	2,4	196	2,6	250	-13,5	307	-7,3	3 366	-8,3
Asiakkaat ostopalvelut	2012	806	0,0	478	-2,6	282	-3,1	535	-6,0	728	-12,6	8	-27,3	2 837	29,2
	2013	733	-9,1	464	-2,9	347	23,0	620	15,9	693	-4,8	12	50,0	2 869	1,1
	2014	514	-29,9	375	-19,2	285	-17,9	552	-11,0	539	-22,2	2	-83,3	2 267	-21,0
	2015	339	-34,0	254	-32,3	371	30,2	568	2,9	341	-36,7	2	0,0	1 875	-17,3
	2016	355	4,7	209	-17,7	392	5,7	583	2,6	338	-0,9	0	-100,0	1 877	0,1
4.2 Laitoshoito, hoitovuorokaudet yhteensä	2012	66 815	1,1	16 948	-3,3	15 909	-14,2	13 966	-12,3	16 149	-10,2	6 630	3,1	136 417	-4,3
	2013	57 825	-13,5	16 959	0,1	18 175	14,2	15 342	9,9	11 633	-28,0	6 241	-5,9	126 175	-7,5
	2014	49 469	-14,5	16 266	-4,1	16 536	-9,0	12 204	-20,5	9 063	-22,1	4 331	-30,6	107 869	-14,5
	2015	39 878	-19,4	12 645	-22,3	16 752	1,3	13 939	14,2	6 026	-33,5	4 797	10,8	94 037	-12,8
	2016	37 376	-6,3	10 487	-17,1	17 855	6,6	12 653	-9,2	6 085	1,0	4 073	-15,1	88 529	-5,9
Hoitovuorokaudet kunnallinen toiminta	2012	0	0,0	4 397	-5,1	4 535	-1,2	3 418	-17,9	2 633	11,0	5 779	-1,3	20 762	-3,9
	2013	0	0,0	4 799	9,1	4 356	-3,9	3 290	-3,7	2 547	-3,3	5 256	-9,1	20 248	-2,5
	2014	35 113	0,0	5 017	4,5	5 246	20,4	3 681	11,9	1 999	-21,5	4 269	-18,8	55 325	173,2
	2015	30 655	-12,7	5 603	11,7	5 192	-1,0	3 304	-10,2	1 584	-20,8	4 677	9,6	51 015	-7,8
	2016	26 398	-13,9	5 476	-2,3	5 233	0,8	2 924	-11,5	1 454	-8,2	4 073	-12,9	45 558	-10,7
Hoitovuorokaudet ostopalvelut	2012	0	0,0	12 551	-2,7	11 374	-18,5	10 548	-10,4	13 516	-13,4	851	47,7	48 840	-10,9
	2013	0	0,0	12 160	-3,1	13 819	21,5	12 052	14,3	9 086	-32,8	985	15,7	48 102	-1,5
	2014	14 356	0,0	11 249	-7,5	11 290	-18,3	8 523	-29,3	7 064	-22,3	62	-93,7	52 544	9,2
	2015	9 223	-35,8	7 042	-37,4	11 560	2,4	10 635	24,8	4 442	-37,1	120	93,5	43 022	-18,1
	2016	10 978	19,0	5 011	-28,8	12 622	9,2	9 729	-8,5	4 631	4,3	0	-100,0	42 971	-0,1
4.3 Laitoshoito, kustannukset yhteensä	2012	14 224 892	17,8	3 108 976	1,5	2 974 200	-15,9	3 002 648	-7,5	2 510 733	-4,6	1 260 764	9,4	27 082 214	5,3
	2013	13 011 172	-8,5	2 998 330	-3,6	3 454 084	16,1	3 291 503	9,6	2 274 594	-9,4	1 578 779	25,2	26 608 461	-1,7
	2014	13 259 153	1,9	3 021 675	0,8	2 893 748	-16,2	3 090 607	-6,1	2 165 972	-4,8	1 537 516	-2,6	25 968 671	-2,4
	2015	11 995 160	-9,5	2 623 151	-13,2	3 036 332	4,9	3 421 884	10,7	1 682 451	-22,3	1 683 619	9,5	24 442 597	-5,9
	2016	10 792 000	-10,0	2 065 563	-21,3	3 277 297	7,9	3 461 624	1,2	1 669 852	-0,7	1 477 307	-12,3	22 743 642	-7,0
Kustannukset kunnallinen toiminta	2012	8 975 488	0,7	1 098 744	-0,5	1 328 863	2,7	1 151 439	1,4	475 675	6,6	1 148 261	9,3	14 178 471	1,7
	2013	8 428 127	-6,1	1 119 921	1,9	1 355 440	2,0	1 286 819	11,8	769 207	61,7	1 406 792	22,5	14 366 306	1,3
	2014	10 394 235	23,3	1 107 237	-1,1	1 317 691	-2,8	1 369 811	6,4	761 128	-1,1	1 529 530	8,7	16 479 632	14,7
	2015	10 064 154	-3,2	1 233 173	11,4	1 423 384	8,0	1 306 916	-4,6	563 546	-26,0	1 656 427	8,3	16 247 600	-1,4
	2016	8 728 567	-13,3	1 218 989	-1,2	1 515 637	6,5	1 285 933	-1,6	593 354	5,3	1 477 307	-10,8	14 819 786	-8,8
Kustannukset ostopalvelut	2012	5 249 404	65,8	2 010 232	2,6	1 645 337	-26,6	1 851 209	-12,3	2 035 058	-6,9	112 503	11,0	12 903 743	9,7
	2013	4 583 045	-12,7	1 878 408	-6,6	2 098 644	27,6	2 004 684	8,3	1 505 387	-26,0	171 986	52,9	12 242 154	-5,1
	2014	2 864 918	-37,5	1 914 438	1,9	1 576 057	-24,9	1 720 796	-14,2	1 404 844	-6,7	7 986	-95,4	9 489 039	-22,5
	2015	1 931 006	-32,6	1 389 978	-27,4	1 612 948	2,3	2 114 968	22,9	1 118 905	-20,4	27 192	240,5	8 194 997	-13,6
	2016	2 063 433	6,9	846 574	-39,1	1 761 660	9,2	2 175 691	2,9	1 076 498	-3,8	0	-100,0	7 923 856	-3,3

Liite 4: Deflatoidut kustannustietojen aikasarjat 2012–2016

	Vuosi	HELSINKI	Muutos, %	ESPOO	Muutos, %	VANTAA	Muutos, %	TURKU	Muutos, %	TAMPERE	Muutos, %	OULU	Muutos, %	KUUSIKKO	Muutos, %
A. Deflatoidut päihdehuollon avohuollon, asumispalvelujen ja laitoshoidon kustannukset	2012	48 534 384	9,6	12 158 396	15,3	9 853 292	-5,3	9 680 474	-12,4	14 773 261	0,9	4 679 598	4,9	99 679 405	4,5
	2013	50 840 677	4,8	13 089 750	7,7	10 795 749	9,6	10 693 302	10,5	14 142 857	-4,3	5 667 004	21,1	105 229 338	5,6
	2014	51 351 594	1,0	13 189 654	0,8	10 043 557	-7,0	10 096 140	-5,6	13 914 382	-1,6	5 557 821	-1,9	104 153 149	-1,0
	2015	49 232 017	-4,1	12 759 612	-3,3	10 408 244	3,6	10 919 811	8,2	12 753 984	-8,3	5 875 628	5,7	101 949 296	-2,1
	2016	47 610 108	-3,3	11 550 990	-9,5	10 669 616	2,5	11 086 668	1,5	13 089 834	2,6	7 902 823	34,5	101 910 039	0,0
Muutos 2012–2016, €		-924 276		-607 406		816 324		1 406 194		-1 683 427		3 223 225		2 230 634	
Muutos 2012–2016, %		-1,9		-5,0		8,3		14,5		-11,4		68,9		2,2	
1. DEFLATOIDUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KUSTANNUKSET (Ehkäisevä päihdetyö, polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)															
Avopalvelujen deflatoidut kustannukset yhteensä, €	2012	15 899 092	-2,6	3 619 997	-15,3	3 520 890	1,4	2 469 739	-14,8	5 287 104	-2,8	1 465 857	4,4	32 262 680	-4,6
	2013	15 334 730	-3,5	3 756 184	3,8	3 739 995	6,2	2 758 764	11,7	5 871 851	11,1	1 859 399	26,8	33 320 924	3,3
	2014	14 989 008	-2,3	3 945 154	5,0	3 731 746	-0,2	2 595 856	-5,9	5 961 460	1,5	1 940 878	4,4	33 164 101	-0,5
	2015	14 515 582	-3,2	3 696 940	-6,3	3 825 661	2,5	2 683 509	3,4	5 154 325	-13,5	2 043 919	5,3	31 919 935	-3,8
	2016	15 132 218	4,2	3 319 198	-10,2	3 870 062	1,2	2 648 544	-1,3	5 486 380	6,4	2 138 543	4,6	32 594 945	2,1
Muutos 2012–2016, €		-766 874		-300 799		349 171		178 805		199 276		672 686		332 265	
Muutos 2012–2016, %		-4,8		-8,3		9,9		7,2		3,8		45,9		1,0	
1.1 DEFLATOIDUT PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISTEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET (A-klinikka, H-klinikka, korvaushoito ja päiväkirjahoito)															
Deflatoidut kustannukset polikliiniset palvelut yhteensä	2012	12 638 908	0,8	2 224 867	-10,9	2 575 209	-2,2	1 864 155	-18,8	3 699 195	-5,2	1 372 960	5,5	24 375 295	-3,2
	2013	11 834 819	-6,4	2 306 444	3,7	2 777 268	7,8	2 081 021	11,6	4 044 471	9,3	1 776 090	29,4	24 820 112	1,8
	2014	11 345 280	-4,1	2 495 844	8,2	3 275 461	17,9	1 910 409	-8,2	4 026 337	-0,4	1 856 938	4,6	24 910 268	0,4
	2015	11 188 284	-1,4	2 190 512	-12,2	3 371 480	2,9	1 962 965	2,8	3 213 285	-20,2	1 948 591	4,9	23 875 116	-4,2
	2016	11 051 197	-1,2	2 119 278	-3,3	3 334 695	-1,1	1 991 419	1,4	3 503 933	9,0	2 065 188	6,0	24 065 711	0,8
Muutos 2012–2016, €		-1 587 711		-105 589		759 486		127 264		-195 262		692 228		-309 584	
Muutos 2012–2016, %		-12,6		-4,7		29,5		6,8		-5,3		50,4		-1,3	
Deflatoidut kustannukset kunnallinen toiminta	2012	10 113 365	0,7	815 108	-15,4	2 244 306	-8,5	962 900	4,3	744 014	-4,4	1 372 960	5,5	16 252 652	-1,2
	2013	8 528 124	-15,7	875 029	7,4	2 306 139	2,8	1 150 225	19,5	881 269	18,4	1 708 812	24,5	15 449 598	-4,9
	2014	8 197 811	-3,9	838 194	-4,2	2 792 665	21,1	1 088 004	-5,4	792 080	-10,1	1 790 022	4,8	15 498 776	0,3
	2015	8 420 157	2,7	742 720	-11,4	2 922 722	4,7	1 121 005	3,0	914 451	15,4	1 876 532	4,8	15 997 586	3,2
	2016	8 466 035	0,5	580 734	-21,8	2 813 402	-3,7	1 165 459	4,0	1 583 590	73,2	2 065 188	10,1	16 674 408	4,2
Muutos 2012–2016, €		-1 647 330		-234 374		569 096		202 559		839 576		692 228		421 756	
Muutos 2012–2016, %		-16,3		-28,8		25,4		21,0		112,8		50,4		2,6	
Deflatoidut kustannukset ostopalvelut	2012	2 525 543	0,9	1 409 760	-8,1	330 903	81,3	901 255	-34,4	2 955 181	-5,5	0	-	8 122 642	-6,9
	2013	3 306 695	30,9	1 431 415	1,5	471 129	42,4	930 796	3,3	3 163 202	7,0	67 278	-	9 370 515	15,4
	2014	3 147 469	-4,8	1 657 650	15,8	482 795	2,5	822 404	-11,6	3 234 257	2,2	66 916	-0,5	9 411 492	0,4
	2015	2 768 127	-12,1	1 447 792	-12,7	448 758	-7,1	841 960	2,4	2 298 833	-28,9	72 059	7,7	7 877 530	-16,3
	2016	2 585 162	-6,6	1 538 544	6,3	521 294	16,2	825 960	-1,9	1 920 343	-16,5	0	-100	7 391 303	-6,2
Muutos 2012–2016, €		59 619		128 784		190 391		-75 295		-1 034 838		0		-731 340	
Muutos 2012–2016, %		2,4		9,1		57,5		-8,4		-35,0		0,0		-9,0	
2. DEFLATOIDUT PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJEN KUSTANNUKSET															
Deflatoidut kustannukset asumispalvelut Yhteensä	2012	17 855 804	18,7	5 308 211	77,4	3 242 244	3,1	4 091 020	-12,5	6 877 536	7,8	1 903 822	4,5	39 278 638	15,3
	2013	22 223 709	24,5	6 272 771	18,2	3 529 710	8,9	4 574 461	11,8	5 949 025	-13,5	2 195 935	15,3	44 745 611	13,9
	2014	22 899 583	3,0	6 176 369	-1,5	3 373 575	-4,4	4 362 161	-4,6	5 753 650	-3,3	2 055 789	-6,4	44 621 127	-0,3
	2015	22 609 692	-1,3	6 415 119	3,9	3 518 006	4,3	4 782 587	9,6	5 901 557	2,6	2 132 429	3,7	45 359 391	1,7
	2016	21 685 890	-4,1	6 166 229	-3,9	3 522 257	0,1	4 976 500	4,1	5 933 602	0,5	4 286 973	101,0	46 571 452	2,7
Muutos 2012–2016, €		3 830 086		858 018		280 014		885 480		-943 934		2 383 151		7 292 814	
Muutos 2012–2016, %		21,5		16,2		8,6		21,6		-13,7		125,2		18,6	
Deflatoidut kustannukset kunnallinen toiminta	2012	4 433 380	-1,8	2 571 353	31,4	2 334 179	-1,2	2 301 103	-1,9	2 621 105	-2,9	1 647 607	2,0	15 908 727	2,7
	2013	5 860 148	32,2	2 745 784	6,8	2 659 230	13,9	2 801 781	21,8	2 724 346	3,9	1 829 286	11,0	18 620 576	17,0
	2014	5 651 698	-3,6	2 486 705	-9,4	2 584 910	-2,8	2 634 467	-6,0	2 724 111	0,0	1 694 317	-7,4	17 776 208	-4,5
	2015	5 579 028	-1,3	2 650 862	6,6	2 605 299	0,8	2 712 870	3,0	2 751 929	1,0	1 767 575	4,3	18 067 563	1,6
	2016	4 666 347	-16,4	2 425 401	-8,5	2 587 463	-0,7	2 876 889	6,0	2 674 657	-2,8	1 930 909	9,2	17 161 667	-5,0
Muutos 2012–2016, €		232 967		-145 952		253 285		575 786		53 552		283 302		1 252 940	
Muutos 2012–2016, %		5,3		-5,7		10,9		25,0		2,0		17,2		7,9	
Deflatoidut kustannukset ostopalvelut	2012	13 422 425	27,5	2 736 858	164,2	908 065	16,3	1 789 917	-23,2	4 256 431	15,6	256 215	23,5	23 369 911	25,9
	2013	16 363 561	21,9	3 526 987	28,9	870 480	-4,1	1 772 680	-1,0	3 224 679	-24,2	366 648	43,1	26 125 035	11,8
	2014	17 247 885	5,4	3 689 664	4,6	788 665	-9,4	1 727 694	-2,5	3 029 539	-6,1	361 472	-1,4	26 844 918	2,8
	2015	17 030 664	-1,3	3 764 258	2,0	912 707	15,7	2 069 717	19,8	3 149 628	4,0	364 854	0,9	27 291 827	1,7
	2016	17 019 543	-0,1	3 740 828	-0,6	934 794	2,4	2 099 611	1,4	3 258 945	3,5	2 356 064	545,8	29 409 785	7,8
Muutos 2012–2016, €		3 597 118		1 003 970		26 729		309 694		-997 486		2 099 849		6 039 874	
Muutos 2012–2016, %		26,8		36,7		2,9		17,3		-23,4		819,6		25,8	
3. DEFLATOIDUT PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOIDON KUSTANNUKSET															
Deflatoidut laitoshoidon kustannukset yhteensä	2012	14 779 488	14,3	3 230 188	-1,5	3 090 158	-18,4	3 119 714	-10,2	2 608 621	-7,4	1 309 919	6,2	28 138 087	2,2
	2013	13 282 238	-10,1	3 060 795	-5,2	3 526 044	14,1	3 360 076	7,7	2 321 981	-11,0	1 611 670	23,0	27 162 804	-3,5
	2014	13 463 004	1,4	3 068 131	0,2	2 938 237	-16,7	3 138 123	-6,6	2 199 272	-5,3	1 561 154	-3,1	26 367 922	-2,9
	2015	12 106 743	-10,1	2 647 552	-13,7	3 064 577	4,3	3 453 715	10,1	1 698 102	-22,8	1 699 281	8,8	24 669 970	-6,4
	2016	10 792 000	-10,9	2 065 563	-22,0	3 277 297	6,9	3 461 624	0,2	1 669 852	-1,7	1 477 307	-13,1	22 743 642	-7,8
Muutos 2012–2016, €		-3 987 488		-1 164 625		187 139		341 910		-938 769		167 388		-5 394 445	
Muutos 2012–2016, %		-27,0		-36,1		6,1		11,0		-36,0		12,8		-19,2	
Deflatoidut kustannukset kunnallinen toiminta	2012	9 325 422	-2,2	1 141 581	-3,4	1 380 673	-0,3	1 196 331	-1,6	494 220	-3,5	1 193 029	6,0	14 731 257	-1,3
	2013	8 603 713	-7,7	1 143 253	0,1	1 383 678	0,2	1 313 628	9,8	785 232	58,9	1 436 100	20,4	14 665 604	-0,4
	2014	10 554 039	22,7	1 124 260	-1,7	1 337 949	-3,3	1 390 871	5,9	772 830	-1,6	1 553 046	8,1	16 732 995	14,1
	2015	10 157 774	-3,8	1 244 644	10,7	1 436 625	7,4	1 319 073	-5,2	568 788	-26,4	1 671 836	7,6	16 398 741	-2,0
	2016	8 728 567	-14,1	1 218 989	-2,1	1 515 637	5,5	1 285 933	-2,5	593 354	4,3	1 477 307	-11,6	14 819 786	-9,6
Muutos 2012–2016, €		-596 855		77 408		134 964		89 602		99 134	</				

Liite 5: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot

Pasi Lehti, puheenjohtaja

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala
Asumis- ja päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 TURKU
Puh. 050 590 7497
etunimi.sukunimi@turku.fi

Mirja Asikainen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6009, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 64840
etunimi.sukunimi@hel.fi

Riina-Maria Leskelä

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Terveys- ja päihdepalvelut
PL 6600, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 24009
etunimi.sukunimi@hel.fi

Taru Neiman

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Asumisen tuki
PL 8660, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 43398
etunimi.sukunimi@hel.fi

Katja Putto

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42243
etunimi.sukunimi@hel.fi

Aila Ronkanen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Terveys- ja päihdepalvelut
PL 6800, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42970
etunimi.sukunimi@hel.fi

Akhilleus Sironen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 46829
etunimi.sukunimi@hel.fi

Martti Marila

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2134, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 381 0296
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Hilla Sumanen

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2134, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 368 2564
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Laurikainen

Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Esikunta, talouden ja hallinnon tulosalue
PL 208, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 371 3326
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Hanna Ahokas

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 716 5140
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Monika Eklund

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 596 2920
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Pia Heiskari

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon
toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 719 6146
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Martta Paltila-Pulli

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 762 5120
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Ada Pentinmikko

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 830 9073
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Patrik Silfverberg

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut, Päihdepalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 581 1098
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Niina Jalo

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala
Psykososiaaliset palvelut
Puh. 040 638 3672
etunimi.sukunimi@turku.fi

Mirjam Jarhio

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala
Tietopalvelu ja kehittäminen
Yliopistonkatu 30, 20100 Turku
Puh. 040 157 7889
etunimi.sukunimi@turku.fi

Tarja Koskinen

Tampereen kaupunki
Päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakasohjausyksikkö
PL 98, 33201 Tampere
Puh. 040 091 3554
etunimi.h.sukunimi@tampere.fi

Pirjo-Liisa Länkinen

Tampereen kaupunki
Hyvinvointipalvelut/Esikunta
PL 487, 33101 Tampere
Puh. 040 801 6082
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Jukka Mäkinen

Tampereen kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 437, 33900 Tampere
Puh. 040 022 6605
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Veijo Vähätiitto

Tampereen kaupunki
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Hatanpäänkatu 3 B, 33900 Tampere
Puh. 050 329 5382
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Merja Halonen

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6243
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Marjo Kiviniemi

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
p. 044 703 6066
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Suvi Nuutinen

Oulun kaupunki
Hyvinvointipalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
p. 044 703 6883
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Auri Lyly, sihteeri

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
Kaupunkitutkimus ja -tilastot
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. 040 159 7441
etunimi.sukunimi@hel.fi

